

JIHOČESKÁ UNIVERZITA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

KATEDRA SPOLEČENSKÝCH VĚD

**DIDAKTICKÁ A METODICKÁ SPECIFIKA MEDIÁLNÍ VÝCHOVY
NA ZÁKLADNÍ ŠKOLE**

Diplomová práce

Didactical and methodical specifics of Media Education at elementary school.

Autorka: Tereza Demeterová

Vedoucí diplomové práce: PhDr. Helena Pavličíková, CSc.

České Budějovice 2012

PROHLÁŠENÍ

Prohlašuji, že svou diplomovou práci jsem vypracovala samostatně pouze s použitím pramenů a literatury uvedených v seznamu citované literatury.

Prohlašuji, že v souladu s § 47b zákona č. 111/1998 Sb. v platném znění souhlasím se zveřejněním své diplomové práce, a to v nezkrácené podobě elektronickou cestou ve veřejně přístupné části STAG provozované Jihočeskou univerzitou v Českých Budějovicích na jejích internetových stránkách.

V Českých Budějovicích dne 25. 4 2012

Podpis

PODĚKOVÁNÍ

Děkuji vedoucí práce PhDr. Heleně Pavličíkové, CSc. za odborné vedení diplomové práce a za poskytnutí cenných rad a připomínek.

ANOTACE:

Diplomová práce se zaměřuje na specifika oborové didaktiky ve vztahu k průřezovému tématu mediální výchova v základním vzdělávání. Po úvodním vymezení důležitých pojmů, vztahujících se k mediální výchově, se práce soustřeďuje na konkrétní vypracování výukových jednotek, které byly realizovány na Základní škole Větrná v Jindřichově Hradci.

ABSTRACT:

The thesis focuses on specifics of professional didactics with regard to cross-sectional topic of Media Education in elementary schooling. The first part defines main concepts relating to Media Education. Furthermore, the thesis focuses on particular elaboration of educational units which were put to practice at Elementary school Větrná in Jindřichův Hradec.

Obsah

Úvod	8
1. Mediální výchova	10
1.1. Vývoj mediální výchovy	11
1.2. Současná pojetí výuky mediální výchovy	12
1.3. Mediální výchova v rámci českého školství	13
2. Mediální gramotnost	15
2.1. Vývoj mediální gramotnosti	16
2.2. Dva rozměry mediální gramotnosti	17
2.3. Mediální logika	18
3. Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání	19
3.1. Systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání v České republice	20
3.2. Vývoj RVP ZV	21
3.3. Principy RVP ZV	22
3.4. Základní vzdělávání podle RVP ZV	22
3.5. Klíčové kompetence	23
3.6. Vzdělávací oblasti	24
3.7. Průřezová témata	24
4. Průřezové téma mediální výchova podle RVP ZV	27
4.1. Výuka průřezového tématu mediální výchova	27
4.2. Tematické okruhy průřezového tématu mediální výchova	27
4.3. Vazby průřezového tématu mediální výchova na vzdělávací oblasti	29
4.4. Cíle výuky průřezového tématu mediální výchova	30
4.5. Doporučené očekávané výstupy průřezového tématu mediální výchova	31
5. Výuka mediální výchovy na základní škole	31
5.1. Dvě základní roviny mediální výchovy	32
5.2. Realizace výuky mediální výchovy	33
5.3. Kritéria pro volbu realizace mediální výchovy	34
5.4. Faktory ovlivňující výuku mediální výchovy	35
5.5. Integrace v mediální výchově	36
5.6. Volba didaktických přístupů a metod při výuce mediální výchovy	37
5.7. Didaktická analýza učiva	37
5.8. Didaktická analýza učiva mediální výchovy	38
5.9. Koncepce vyučování	40

5.10.	Koncepce vyučování mediální výchovy	40
5.11.	Vyučovací strategie	41
5.12.	Organizační formy vyučování	43
5.13.	Didaktické metody	45
5.14.	Definice vyučovacích metod	45
5.15.	Vyučovací metoda	46
5.16.	Aplikace vyučovacích metod	48
5.17.	Didaktické zásady vyučovacích metod pro výuku mediální výchovy	48
6.	Vyučovací metody pro výuku mediální výchovy	50
6.1.	Monologické metody	52
6.1.1.	Metoda vyprávění	52
6.1.2.	Metoda vysvětlování	54
6.1.3.	Metoda popisu	56
6.2.	Metody názorně - demonstrační	57
6.2.1.	Metoda demonstrace	57
6.2.2.	Exkurze	59
6.3.	Metody práce s textem	59
6.3.1.	Metoda zajímavého čtení	60
6.3.2.	Metoda přepracovaného textu	61
6.3.3.	Tvorba referátů	62
6.4.	Dialogické metody	64
6.4.1.	Metoda výukového rozhovoru	64
6.4.2.	Metoda diskuze	65
6.4.3.	Beseda	66
6.5.	Metody inscenační	68
6.6.	Metody rozvíjející samostatnost ve výuce mediální výchovy	69
6.6.1.	Metoda plnění studijní smlouvy	69
6.6.2.	Metoda představte si	70
6.7.	Metody rozvíjející kooperaci	71
6.7.1.	Metoda třídění karet	71
6.7.2.	Metoda skládkové učení	72
6.8.	Metody rozvíjející kritické myšlení	72
6.8.1.	I.N.S.E.R.T.	73
6.8.2.	Brainstorming	73

6.8.3.	Myšlenkové mapy	74
6.8.4.	Diskusní pavučina	75
6.9.	Portfolio ve výuce mediální výchovy	76
6.10.	Hodnocení ve výuce mediální výchovy	76
7.	Návrhy a rozbor vyučovacích jednotek mediální výchovy	77
7.1.	Rozhlasová zpráva o Martině Sáblíkové	77
7.2.	Historie novin v Jindřichově Hradci	85
7.3.	Vývoj médií - od písma k internetu - vyučovací jednotka	91
7.4.	Historie tiskařství a vydavatelství v Jindřichově Hradci	103
7.5.	Jak vypadala reklama v Ohlase od Nežárky?	116
7.6.	Rozbor výuky vyučovacího bloku Historie novin v Jindřichově Hradci	123
	Závěr	126
	Zdroje	129
	Zdroje primární:	129
	Zdroje elektronické primární	133
	Zdroje sekundární	134
	Elektronické zdroje sekundární	135
	Přílohy	140
	Stručná charakteristika klíčových kompetencí	140
	Přehled vzdělávacích oblastí a vzdělávacích oborů dle RVP ZV	141
	Tematické okruhy průřezového tématu mediální výchova:	142
	Přínos průřezového tématu mediální výchova k rozvoji osobnosti žáka	145
	Doporučené očekávané výstupy průřezového tématu mediální výchova	146
	Členění organizačních forem vyučování:	151
	Klasifikace metod:	152
	Integrace tematických okruhů mediální výchovy s ostatními průřezovými tématy	154

Úvod

Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání, který je závazným kurikulárním dokumentem pro tvorbu školních vzdělávacích programů od školního roku 2006/2007, přináší nové vzdělávací obory základního vzdělávání na základě charakteristiky a nároků, které klade současná společnost na jedince. Život současné společnosti je ovlivněn a neodmyslitelně spjat s masovými a síťovými médii. Tato skutečnost s sebou přináší nový typ gramotnosti, která je důležitá pro efektivní zapojení jedince do společnosti. Uvedený typ gramotnosti se nazývá mediální gramotností a podle Rámcově vzdělávacího programu má být tento soubor komunikačních kompetencí vyučován v rámci průřezového tématu mediální výchova.

Průřezové téma mediální výchova jako téma této diplomové práce je specifikováno na didaktické a metodické kontexty výuky tohoto průřezového tématu na základní škole. Důvodem výběru tohoto zaměření je fakt, že koncepce vzdělávání v oblasti mediální výchovy je v českém školství poměrně nová, a proto se naskytá předpoklad, že jednotliví vyučující nejsou příliš obeznámeni se způsoby vedení výuky tohoto průřezového tématu. Mezi další důvody se řadí i to, že do současné doby v České republice není možnost studovat akreditovaný obor zabývající se mediální výchovou na pedagogických fakultách. Dalším důvodem výběru je můj zájem o tuto tematiku, který je z části tvořen tím, že jsem studentkou aprobace výchova k občanství a aprobace český jazyk a literatura. Dá se tedy předpokládat, že v budoucím profesním životě se budu zabývat výukou mediální výchovy v rámci integrace a mezipředmětových vztahů tohoto průřezového tématu ve výuce předmětů občanská nauka (výchova k občanství) a český jazyk. Dále mě zaujala možnost využití historie, historických mediálních sdělení a mimoškolních institucí rodného města Jindřichova Hradce pro výuku mediální výchovy.

Cílem této diplomové práce je tedy zmapovat didaktická a metodická specifika výuky mediální výchovy v dostupné odborné literatuře, která se zabývá tímto tématem. Na základě zjištěných informací, jež budou porovnány na základě analýzy Rámcově vzdělávacího programu a doporučených očekávaných výstupů, budou pak nabídnuty jednotlivé možnosti vedení vyučovacího procesu zejména pro druhý stupeň základní školy. Pro vznik praktické části této diplomové práce budou užity tyto metody: metoda analýzy, metoda syntézy a komparativní metoda. Stěžejní část vytvořené nabídky

způsobů vedení výuky průřezového tématu mediální výchova se bude týkat aplikovatelných vyučovacích metod pro tento druh výuky na druhém stupni základní školy. Poslední součástí diplomové práce bude vytvoření vzorových vyučovacích jednotek zaměřených na výuku mediální výchovy. Diplomová práce by se tak mohla stát didaktickou a metodickou podporou pro učitele, kteří se věnují výuce mediální výchovy ať již v podobě samostatného předmětu či na základě integrace průřezového tématu do jiných vzdělávacích předmětů.

Teoretická část bude tvořena ze čtyř kapitol. První kapitola bude pojednávat o mediální výchově, a to konkrétně o jejím předmětu zájmu, cílech, jejím vývoji zejména v evropském školství a následně též o jejím zařazení do české vzdělávací soustavy. Druhá kapitola se bude zabývat mediální gramotností a mediální logikou, které jsou součástí mediální výchovy. Třetí kapitola má stručně charakterizovat, popsat principy Rámcově vzdělávacího programu pro základní školy, jenž nastolil mediální výchovu jako povinnou součást základního vzdělávání. Poslední kapitola má za úkol seznámit čtenáře s problematikou průřezového tématu mediální výchova v Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání. Budou zde popsány způsoby realizace, tematické okruhy, očekávané přínosy pro osobnost žáka. Kapitola se taktéž bude zabývat charakteristikou tohoto průřezového tématu a doporučeními, požadavky pro její realizaci, které stanovuje Rámcový vzdělávací program pro základní vzdělávání.

Praktická část se bude skládat ze tří kapitol. První kapitola (v pořadí pátá kapitola) bude pojednávat o způsobech realizace mediální výchovy na základní škole, o faktorech ovlivňující tuto realizaci. Dále má za úkol seznámit s didaktickými, metodickými specifiky výuky mediální výchovy (didaktická analýza učiva, koncepce vyučování, vyučovací strategie, organizační formy vyučování a didaktické metody). Druhá kapitola (v pořadí šestá kapitola) se bude zabývat vyučovacími metodami a jejich uplatněním ve výuce mediální výchovy. Poslední kapitola (v pořadí sedmá kapitola) bude obsahovat praktické příklady hodin pro výuku průřezového tématu mediální výchova na druhém stupni základní školy. Budou zde uvedeny přípravy těchto hodin, prezentace k jednotlivým hodinám a pracovní listy. Kapitulu bude uzavírat rozbor odvyučovaných vyučovacích jednotek.

1. Mediální výchova

Mediální výchova je poměrně novou součástí konceptu všeobecného vzdělávání, jež vznikla na základě potřeb člověka v postmoderní době. Postmoderní, tedy současná, společnost je charakteristická tím, že veřejný i soukromý život je zcela neodmyslitelně provázán s masovými a síťovými médii.

Masová a síťová média jsou spolutvůrcem společenské reality, ovlivňují i inspirují socializaci jedince ve společnosti a v neposlední řadě jsou považovány za čtvrtou moc demokracie.¹ Na člena současné společnosti jsou tak kladeny nároky vyplývající ze života s masovými a síťovými médii, k jejichž dosažení má dopomoci právě mediální výchova.

*„Mediální výchova představuje systematickou snahu zvyšovat společenské povědomí o médiích a mediálním obrazu světa.“*² Dalším cílem této vzdělávací oblasti je vedení žáků k aktivní, kritické a efektivní manipulaci s masovými a síťovými médii pro své sebevzdělávání i pro uspokojování individuálních potřeb. Stěžejním úkolem vzdělávání v oblasti mediální výchovy je dosažení, pro tuto dobu tolik potřebné, kompetence, která je v terminologii označována jako mediální gramotnost. Mediální výchova má několik způsobů realizace³. Jedná se o její zařazení do vzdělávacího systému a dále o mimoškolní úroveň (výukové kurzy, semináře, workshopy, letní tábory žurnalistů atd.). Taktéž sem spadá mediální kritika a mediální výchova, jež se zabývají profesní přípravou odborníků (novináři, učitelé apod.).

¹Jiráček, J. Média a moc. In Bezdíček, V., Žantovský, P. *Média a moc*. Praha: Votobia, 2000. s. 52-53

²Vránková, E. Koncept „Learning by doing“. *Revue pro média: časopis pro kritickou reflexi médií*. červen 2004, č. 8. c2008, [citováno 26.května 2011]. Dostupné z: <http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Heslar/koncept_learningbydoing.htm>

³ Ústavně-právní výbor pořádal konferenci na téma „Potřebnost mediální výchovy v ČR – Mediální výchova na ZŠ“, *Senátor Parlamentu České republiky JUDr. Miroslav Antl* [online]. 23. května 2011, [citováno 4.června 2011]. Dostupné z: <<http://www.miroslavantl.cz/aktuality/600-ustavn-pravni-vybor-poadal-konferenci-na-tema-potebnost-medialni-vychovy-v-r-medialni-vychova-na-z>> s. 6-7.

1.1. Vývoj mediální výchovy

První pokus o vysvětlení působení médií ve společnosti, zavedení novin jako prostředku výuky se připisuje Janu Amosi Komenskému (1592 – 1670)⁴. Tento autor ve svém díle *Labyrint světa a ráj srdce* z roku 1623 kriticky popisuje úlohu novinářů. V roce 1650 je vydán pedagogický spis *Škola pansofická* (latinský název *Schola pansophica*, též známá jako *Škola vševědná*), ve kterém Jan Amos Komenský uvádí doporučení, aby se četba novin stala součástí vyučovacího procesu⁵. A to z toho důvodu, že noviny jsou zdrojem aktuálních informací a jejich četba je důležitá pro rozvoj všeobecného přehledu studenta.

Noviny se v druhé polovině 19. století staly hromadným sdělovacím prostředkem a též médiem politiky. Z těchto důvodů byly v německé a anglické společnosti vedeny úvahy, jejichž cílem bylo povýšit noviny na součást výuky jako zdroje informací pro poznání světa.

Ve 20. letech 20. století se opět v německém školství objevily snahy rozšířit vzdělávání o poznatky týkající se mediální produkce a o analýzu a četbu masových médií (v tomto případě novin) do výuky. V československém školství se podobné snahy realizovaly prostřednictvím rubriky *Noviny ve škole* v časopise *Duch médií* vydávaného v Československu na přelomu 20. a 30. let 20. století.⁶

Vznik a rozvoj mediální výchovy v dnešní podobě byl zapříčiněn dvěma důležitými impulsy. Prvním z nich byl program denacifikace a demokratizace německé společnosti po skončení 2. světové války. Cílem mediální výchovy, která se stala součástí výuky mateřského jazyka, bylo dosažení kritické interpretace mediálních sdělení. Na základě intervence Spojených národů byla do konceptu mediální výchovy zařazena mediální gramotnost a výuka kritického čtení.

⁴ Somr, M., a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. s. 45.

⁵ Ústavně-právní výbor pořádal konferenci na téma „Potřebnost mediální výchovy v ČR – Mediální výchova na ZŠ“, *Senátor Parlamentu České republiky JUDr. Miroslav Antl* [online]. 23. května 2011, [citováno 4. června 2011]. Dostupné z: <<http://www.miroslavantl.cz/aktuality/600-ustavn-pravni-vybor-poadal-konferenci-na-tema-potebnost-medialni-vychovy-v-r-medialni-vychova-na-z>>. s. 7.

⁶ Pavličíková, H. Mediální výchova a pedagogická praxe. In Pavličíková, H., Šebeš, M., Šimůnek, M. (ed.) *Mediální pedagogika: média a komunikace v teorii a učitelské praxi*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2009. s. 5.

„Druhým impulsem byla komercializace médií (hlavně televize) v 50. a 60. letech v USA a pronikání této komercializace do evropského prostředí od sklonku 70. let.“⁷ Zejména výsledky výzkumů v 60. letech v USA, které odhalily neschopnost recipienta rozeznat zpravodajské sdělení od reklamy, byly příčinou zájmu široké veřejnosti o zavedení mediální výchovy, jako potřebné součásti vzdělání člověka, do amerického školství. V 70. letech byl vytvořen první prototyp výuky mediální výchovy a mediální gramotnosti ve Spojených státech amerických.

Politické změny po roce 1989 a s nimi související rozvoj ekonomické globalizace, vznik nadnárodních mediálních koncernů, rozvoj digitálních technologií s sebou přináší celou řadu obav, rizik i otazníků týkající se vývoje společnosti. Následkem toho se postupně ustanovuje podoba mediální výchovy a mediální gramotnosti jako platné součásti národně vzdělávacích programů v USA, v Evropě, Austrálii, Novém Zélandu. Její výuka se rozvíjí i na africkém kontinentě, kde ji podporuje organizace UNESCO.⁸

1.2. Současná pojetí výuky mediální výchovy

Mediální výchova má v současnosti dvě koncepce pojetí vyučovacího procesu. Konkrétně se jedná o tradiční a teleologický přístup k médiím.⁹

1. Tradiční přístup

V sobě zahrnuje dva postupy vyučování, jejichž podstatný rozdíl tkví v definování zamýšleného cíle vzdělávání žáků. Prvním postupem je kritický typ výuky, jenž spadá do kriticko-hermeneutické oblasti zájmu o masová a síťová média. Jedná se o charakteristické pojetí na evropském kontinentě. Cílem tohoto postupu je vybudování kritického odstupu vůči mediálním sdělením. Souvisejícím cílem je také vybudování rezistentního postoje žáka vůči negativnímu působení mediovaných obsahů. Dovednostní typ výuky, tedy druhý postup, se naopak zaměřuje na aktivní využití médií a s tím související tvorbu mediálních sdělení.

⁷Mičienka, M., Jiráček, J. a kol. *Základy mediální výchovy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. s. 10.

⁸Jiráček, J. Mediální výchova ve světě. *Mediální bubáci* [online]. C2003, [citováno 4.března 2011]. Dostupný z: <<http://www.afis.cz/bubaci/medfejeton.html>>

⁹Šimková, L. *Mediální gramotnost – kompetence pro 21. století: mediální výchova v České republice*. Brno: Masarykova univerzita. Filosofická fakulta. Ústav české literatury a knihovnictví, 2006. s. 38.

Jedná se o koncept learning-by-doing, který je nejvíce využíván v americkém vzdělávacím systému. Oba tyto postupy výuky se ve většině případů realizace mediální výchovy vzájemně doplňují.^{10 11} Oba výše uvedené postupy tradičního přístupu jsou zahrnuty v tematických okruzích průřezového tématu mediální výchova v Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání.

2. Teleologický přístup

Tato koncepce je vývojově mladší. Její vznik a vývoj: „[...]úzce souvisí s rozšířením digitálních technologií, které narušují předchozí rozdělení rolí na aktivního producenta a pasivního příjemce mediovaneho sdělení.“¹² Zaměřuje se na plné využití potenciálu, jenž přináší výše zmiňovaná digitalizace, v samotném vyučování i školství jako takovém. Tento přístup z velké části spadá do technologie vzdělávání.

1.3. Mediální výchova v rámci českého školství

Do 90. let 20. století byl zájem či pokusy o realizaci mediální výchovy v českém edukačním prostředí minimální. Jednalo se pouze (jak je uvedeno v kapitole 1.1. Vývoj mediální výchovy) o využití novin v rámci vyučovací hodiny jako zdroje informací a předávání poznatků žákům o novinové produkci na přelomu 20. a 30. let 20. století. Nejednalo se však o mediální výchovu v dnešním slova smyslu.

Po roce 1989 vlivem politických, společenských, ekonomických změn a rozvoji masových a síťových médií vznikají úvahy o nutnosti mediální výchovy a soustavného zvyšování mediální gramotnosti české společnosti. Tyto úvahy byly vedené jak na úrovni veřejné diskuze, tak i v akademických kruzích. Dokladem neakademické diskuze na toto téma je na příklad petice českých spisovatelů a umělců podaná Parlamentu České republiky v roce 1994. Obsah tohoto dokumentu sice nepojednává přímo o mediální výchově, ale upozorňuje na možný negativní dopad prezentace násilí v mediálních obsazích na mladou generaci. Umělci ve zmíněné petici vyžadují zavedení

¹⁰ Jiráček, J. Mediální výchova ve světě. *Mediální bubáci* [online]. C2003, [citováno 4.března 2011]. Dostupný z: <<http://www.afis.cz/bubaci/medfejeton.html>>

¹¹ Bína, D. a kol. *Výchova k mediální gramotnosti*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2005. s. 20-22.

¹² Bína, D. a kol. *Výchova k mediální gramotnosti*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2005. s. 21.

takových legislativních kroků, které by zaručily toto: „ *Nechť je 1. zakázáno prodávat a půjčovat dětem a mládeži jakékoli nosiče informací, které ohrožují jejich zdravý vývoj, 2. účinným způsobem regulováno veřejné předvádění brutality, zejména v televizích a v kinech.*“¹³ V uvedené době se praktickou stránkou možné realizace mediální výchovy zabývaly internetové stránky České školy, Kritických listů, ekologického zpravodaje Sisyfos i na příklad webové stránky časopisu Týden. Články se však týkaly výuky mediální výchovy v pouze některých vzdělávacích programech, a to zejména v oblasti mimoškolních aktivit (střediska ekologické výchovy).

Na akademické úrovni byly v 90. letech 20. století snahy o zapojení mediálních studií (s tím související i mediální výchova) do edukačního rámce terciárního vzdělávání uskutečňovány v podobě zakomponování prvků mediální výchovy do studijních předmětů zejména na katedrách žurnalistiky, pedagogických fakultách a na fakultách sociálních věd. Vrcholem těchto snah bylo otevření Centra pro mediální studia (CEMES) v roce 1996 pod záštitou Fakulty sociálních věd Univerzity Karlovy.

Na úrovni základního vzdělávání byla mediální výchova poprvé zavedena v rámci Vzdělávacího programu Základní škola jako součást výuky českého jazyka v roce 1996. Cílem této výuky bylo předat žákům poznatky, které jim umožní orientovat se v nabídce mediálních produktů a pochopení role a funkcí médií ve společnosti.¹⁴ Vzdělávací program Základní škola byl jeden ze tří oficiálních vzdělávacích programů určených pro základní vzdělávání v dané době. Zbývající dva programy Obecná škola, Národní škola do svých učebních osnov mediální výchovu nezahrnuly. Jednotlivé základní školy si vybraly jeden ze tří uvedených programů dle toho, která koncepce jim více vyhovovala.

V roce 2000 se začala připravovat podoba Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání. V témže roce se mediální výchova stala součástí Rámcově vzdělávacího programu jako průřezové téma. Tuto koncepci výuky vypracoval prof. PhDr. Jan Jiráček, Ph.D. Podle představ autora: „ [...] se má výuka prolínat

¹³Říčan, P., Pithartová, D. *Kročíme obrazovku: jak vést děti k rozumnému užívání médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. s. 23.

¹⁴Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. *Pedagogický slovník*, 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2001. s. 119-120.

všeobecným vzděláváním jako jeden z rozměrů života společnosti.“¹⁵ Vzdělávání žáků základních škol a odpovídajících ročníků gymnázií, konzervatoří podle Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání započalo ve školním roce 2006/2007. Tím se mediální výchova jako průřezové téma stává povinnou součástí vzdělávání žáků na obou stupních základních škol. Do dnešní doby však v České republice není nikde dostupné akreditované studium učitelské aproby mediální výchovy¹⁶. Vyučující se v problematice mediální výchovy vzdělávají prostřednictvím samostatného studia či absolvováním příslušných kurzů, seminářů, které pořádá na příklad Centrum pro mediální vzdělávání či CEMES UK FSV.

2. Mediální gramotnost

Mediální gramotnost je souborem komunikačních kompetencí, na jejichž základě je člen mediálně saturované společnosti schopen se aktivně a efektivně podílet na mediální komunikaci. To zahrnuje schopnost orientace na mediálním trhu, znalost společenské role a principů fungování masových a síťových médií, dovednost optimálního využití mediálních obsahů k dosažení uspokojení svých potřeb a osobního růstu. Výše popsané schopnosti a dovednosti se zařazují do několika rovin mediální gramotnosti¹⁷. Mezi základní úrovně mediální gramotnosti se řadí schopnosti a dovednosti uživatelské a též obranný, kritický přístup k mediální komunikaci. Výuka mediální gramotnosti by se však měla zabývat i otázkami estetickými a filosofickými.

Systematické zvyšování úrovně mediální gramotnosti pozitivně ovlivňuje kvalitu života a též zastávání role občana.¹⁸ „*Někteří odborníci vidí v rozvinuté mediální*

¹⁵ Vladyka, M. Mediální gramotnost začíná tam, kde začíná „mediální nevinność“: rozhovor s Janem Jirákem. *Revue pro média: časopis pro kritickou reflexi médií*. červen 2004, č. 8. c2008, [citováno 24.května 2011]. Dostupné z: <http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Revue08/rozhovor_jirak_rpm08.pdf>

¹⁶ Ústavně-právní výbor pořádal konferenci na téma „Potřebnost mediální výchovy v ČR – Mediální výchova na ZŠ“, *Senátor Parlamentu České republiky JUDr. Miroslav Antl* [online]. 23. května 2011, [citováno 4.června 2011]. Dostupné z: <<http://www.miroslavantl.cz/aktuality/600-ustavn-pravni-vybor-poadal-konferenci-na-tema-potebnost-medialni-vychovy-v-r-medialni-vychova-na-z>>. s. 7.

¹⁷ Ústavně-právní výbor pořádal konferenci na téma „Potřebnost mediální výchovy v ČR – Mediální výchova na ZŠ“, *Senátor Parlamentu České republiky JUDr. Miroslav Antl* [online]. 23. května 2011, [citováno 4.června 2011]. Dostupné z: <<http://www.miroslavantl.cz/aktuality/600-ustavn-pravni-vybor-poadal-konferenci-na-tema-potebnost-medialni-vychovy-v-r-medialni-vychova-na-z>>. s. 4.

¹⁸ Jiráček, J., Wolák, R. Mediální gramotnost jako dimenze současného člověka, In Jiráček, J., Wolák, R. *Mediální gramotnost nový rozměr vzdělávání*. Praha: Radioservis, 2007. s. 6-8.

gramotnosti dokonce nezbytnou podmínku pro to, aby se jedinec dokázal plnohodnotně zapojit do veřejného života.“¹⁹

Bína charakterizuje mediální gramotnost jako jednu ze tří nutných kompetencí, jejichž znalost a ovládání jsou příznačné pro sociální komunikaci. V tomto pojetí jde o správné užívání jednotlivých formátů mediální komunikace.

2.1. Vývoj mediální gramotnosti

Vývoj této gramotnosti je spojen se vznikem mediální výchovy v poválečném Německu. Mediální výchova měla za cíl předejít opakovanému zneužití masových médií v podobě goeblessovské propagandy.²⁰ Do následně vzniklých konceptů mediální výchovy je zcela neodmyslitelně zařazována mediální gramotnost jako jeden z očekávaných cílů tohoto předmětu.

Žák se s uvedenou komunikační kompetencí seznamuje a učí se ji ovládat v rámci již zmíněné mediální výchovy, nebo v rámci výuky tradičních předmětů zejména výuky mateřského jazyka, dějepisu či výchovy k občanství. Rozvojem mediální gramotnosti se zabývá mediální organizace Orbicon²¹, jejíž působnost spadá do oblasti Tichomoří, Austrálie, evropského kontinentu a Severní Ameriky.

V České republice v 90. letech byla mediální gramotnost vyučována v rámci Vzdělávacího programu Základní škola. Od roku 2000 je zařazena jako jeden ze základních cílů průřezového tématu mediální výchova Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání.

¹⁹Jiráček, J., Wolák, R. Mediální gramotnost jako dimenze současného člověka, In Jiráček, J., Wolák, R. *Mediální gramotnost nový rozměr vzdělávání*. Praha: Radioservis, 2007. s. 6-8.

²⁰Mičienka, M., Jiráček, J. a kol. *Základy mediální výchovy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. s. 10.

²¹Jiráček, J. Mediální výchova ve světě. *Mediální bubáci* [online]. C2003, [citováno 4.března 2011]. Dostupný z: <<http://www.afis.cz/bubaci/medfejeton.html>>

2.2. Dva rozměry mediální gramotnosti

Obsah mediální gramotnosti je obecně členěn na dva rozměry:

1. Znalostní rozměr (kritický, teoretický rozměr)

Tato část se zaměřuje na historii, vývoj masových médií a jejich postavení ve společnosti. Poskytuje vysvětlení zákonitostí, principů a systému fungování mediálního trhu a mediálního průmyslu. Upozorňuje na rizika a negativní vlivy spojené se spotřebitelským chováním i samotnou existencí masových a síťových médií. Edukačním záměrem je vytvoření kritického postoje vůči mediální produkci, což je nezbytnou podmínkou pro: „[...]maximální využití potenciálu médií jako zdroje informací, kvalitní zábavy, aktivního naplnění volného času apod.“²²

2. Dovednostní rozměr

Cílem této složky je na základě praktických úkolů připravit žáka na roli příjemce a tvůrce mediálního sdělení. Součástí je vybudování kritického přístupu a kontroly vůči vlastním aktivitám v mediální komunikaci.²³

Výuka znalostního a dovednostního rozměru je reflektována v tematických okruzích, v očekávaných přínosech pro rozvoj osobnosti žáka průřezového tématu mediální výchova v Rámcově vzdělávacím programu pro základní vzdělávání a v doporučených očekávaných výstupech. Kritickému rozměru odpovídají tematické okruhy zařazené do oblasti receptivních činností. Vyučovací proces zaměřený na tematické okruhy produktivních činností koresponduje s výukou dovednostního rozměru mediální gramotnosti. Přestože jsou oba rozměry pojímány v Rámcově vzdělávacím programu odděleně, doporučuje se, aby edukační proces byl vystavěn tak, aby byla umožněna jejich návaznost, spojitost.

²²Mičienka, M., Jiráček, J. a kol. *Základy mediální výchovy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. s. 9.

²³Mičienka, M., Jiráček, J. a kol. *Základy mediální výchovy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. s. 9.

2.3. Mediální logika

Pojem mediální logika byl poprvé užíván v rámci ekologie komunikace. Ekologie komunikace je založena na tvrzení, že: „[...] *komunikační prostředky (médiá), sociální vztahy a obsahy mediovaných sdělení tvoří vzájemně propojený („ekologický“) systém, který se realizuje současně ve fyzickém i mediálním prostředí a vytváří jedno společné prostředí.*“²⁴

Základní koncepce mediální logiky byla ustanovena na přelomu 70. a 80. let 20. století autory D.Altheidem a R.Snowem. Základním stavebním kamenem mediální logiky je fakt, že tvorba mediovaných obsahů je podřízena zákonitostem mediální trhu a produkce. Cílem masových médií tedy není zpracovat informaci tak, aby odpovídal její podstatě a informační hodnotě. Cílem je oslovení co nejširšího publika a dosažení zisku.

Druhým předmětem zájmu mediální logiky je pseudoudálost²⁵. Pseudoudálostí rozumíme události, situace, které jsou účelově vytvořeny s cílem získat pozornost médií. Jejich konstrukce je opět řízena principy mediální produkce. Existence pseudoudálostí je potvrzením toho, že masová a síťová média či třetí osoby, které chtějí získat jejich pozornost, můžou zcela vědomě ovlivňovat a vytvářet realitu každodenního života.

V současné době je mediální logika zařazena do výuky mediální výchovy, a to konkrétně jako dimenze mediální gramotnosti. Vzdělávání v této oblasti má poskytnout informace o ustálených principech, pravidlech tvoření mediovaných obsahů (zejména zpravodajských sdělení), obeznámení s vlivem masových médií na politiku a politické rozhodování občanů. Důležitou součástí je vysvětlení užívání stereotypů²⁶ a jejich následný vliv na interpretaci daného mediálního sdělení a vytváření paušálních

²⁴Jiráček, J., Wolák, R. Mediální logika a její postavení v mediální výchově. In: Pavličíková, H., Šebeš, M., Šimůnek, M. (ed.) *Mediální pedagogika: média a komunikace v teorii a učitelské praxi*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2009. s. 11.

²⁵Jiráček, J., Wolák, R. Mediální logika a její postavení v mediální výchově. In: Pavličíková, H., Šebeš, M., Šimůnek, M. (ed.) *Mediální pedagogika: média a komunikace v teorii a učitelské praxi*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2009. s. 11.

²⁶Jiráček, J. O stereotypu v médiích aneb Svět, který vidí media. [www.rvp.cz: metodický portal, inspirace a zkušenosti učitelů](http://www.rvp.cz/metodicky-portal/inspirace-a-zkusenosti-ucitelu) [online]. 13. září 2005, [citováno 4.května 2011]. Dostupný z: <<http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/284/O-STEREOTYPECH-V-MEDIICH-ANEB-SVET-KTERY-VIDI-MEDIA.html>>

soudů u publika. Stereotypy se týkají zejména jevů a skupin obyvatel, které jsou marginální skupinou pojmány jako problematické, nepochopitelné. Příslušná mediální sdělení jsou marginalizována, což znamená, že sdělení si všímá pouze výrazného rysu, vlastnosti či je vyzdvihována blahosklonná nadřazenost marginální skupiny vůči tomuto jevu, minoritní skupině. Proto je nutné žáky seznámit s podstatou stereotypizace a upozornit na to, že jednotlivé stereotypy nejsou založené na znalostech dané problematiky.

3. Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání

Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání (dále již jako RVP ZV) je kurikulární dokument státní úrovně, který je v celém rozsahu závazný pro vytvoření Školního vzdělávacího programu (dále již jako ŠVP), podle kterého je realizováno vzdělávání na obou stupních základní školy. „*ŠVP stanovuje (zveřejňuje) ředitel školy po projednání se školskou radou, která se vyjadřuje i k realizaci vzdělávání podle tohoto programu.*“²⁷

RVP ZV je rozdělen do čtyř částí a obsahuje přílohu, jež pojednává o vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením.

První část obsahuje informace o soustavě kurikulárních dokumentů, kterých je RVP ZV součástí. Dále jsou zde popsány principy a tendence základního vzdělávání dle RVP ZV. Mezi hlavní principy patří tvorba Školního vzdělávacího programu, stanovení povinných vzdělávacích oblastí a oborů, zavedení průřezových témat a doplňujících vzdělávacích oborů. RVP ZV definuje očekávané výstupy a úroveň klíčových kompetencí po absolvování 1., 2. stupně základního vzdělávání.

Druhá část informuje o legislativních nařízeních platných pro základní vzdělávání. Určuje způsoby hodnocení studijních výsledků žáků a upravuje způsob ukončení základního vzdělávání.

V třetí části je popsán Rámcově vzdělávací plán, který udává povinnou časovou dotaci pro oba stupně základního vzdělávání a jejich vzdělávacích oblastí. Dále stanovuje povinné základní učivo prostřednictvím charakteristiky jednotlivých

²⁷Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání: se změnami provedenými k 1. 9. 2007. Praha: VÚP, 2007. s. 117.

vzdělávacích oblastí, průřezových témat a jejich tematických okruhů. V této části jsou definovány klíčové kompetence a specifikovány očekávané cíle základního vzdělávání.

Poslední část informuje o vzdělávání žáků se speciálními vzdělávacími potřebami a o zásadách tvorby Školního vzdělávacího programu.

Následující podkapitoly stručně pojednávají o vývoji RVP ZV, o jeho zařazení do systému kurikulárních dokumentů a o základním vzdělávání podle tohoto dokumentu. Dále jsou zde stručně vysvětleny a popsány klíčové kompetence, vzdělávací oblasti, průřezová témata a Rámcový vzdělávací plán.

3.1. Systém kurikulárních dokumentů pro vzdělávání v České republice

Národní program rozvoje vzdělávání, který je kurikulárním dokumentem státní úrovně, byl přijat vládou České republiky 7. dubna 1999. Tento program, obsahující hlavní cíle vzdělávací politiky České republiky, se stal východiskem pro vytvoření Koncepce vzdělávání a rozvoje vzdělávací soustavy v České republice, jež byla zveřejněna 13. května 1999 Ministerstvem školství, tělovýchovy a mládeže.

Na základě výše uvedené koncepce je formulován závazný vládní dokument označovaný jako Bílá kniha, podle něhož je realizována národní vzdělanost českého státu. Bílá kniha české vzdělávací politiky je: „[...] systémový projekt, formulující myšlenková východiska, obecné záměry a rozvojové programy, které mají být směrodatné pro vývoj vzdělávací soustavy ve střednědobém horizontu.“²⁸ Zmíněný časový horizont se konkrétně týká časového rozmezí let 2005 – 2010. V návaznosti na tuto reformu českého školství byl přijat zákon č.561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším a jiném vzdělávání (školský zákon). Ten stanovuje spravování a vedení školských institucí na úrovni regionálního školství.

²⁸ Ministerstvo školství, tělovýchovy a mládeže. Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha. Ústav pro informace ve vzdělávání. Tauris, 2001. s. 7.

Pro shrnutí uvádím ještě jednou nadřazené kurikulární dokumenty pro RVP ZV, které mají platnost státního dokumentu:

- Národní program rozvoje vzdělávání v České republice
- Zákon č.561/2004 Sb. o předškolním, základním, středním, vyšším odborném a jiném vzdělávání (školský zákon)²⁹

RVP ZV je zařazen do souboru těchto kurikulárních dokumentů státní úrovně:

1. Rámcově vzdělávací program pro předškolní vzdělávání
2. Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání
3. Rámcově vzdělávací program pro gymnaziální vzdělávání
4. Rámcově vzdělávací program pro střední odborné vzdělávání

3.2. Vývoj RVP ZV

Vznik RVP ZV je datován od roku 2000. Je vytvořen na základě Národního programu pro vzdělávání (viz kapitola 3.1. Shrnutí systému kurikulárních dokumentů pro vzdělávání v České republice).

RVP ZV s přílohou, která stanovuje podmínky vzdělávání žáků s lehkým mentálním postižením, nabyla platnosti 1. září 2005 opatřením Ministerstva školství, tělovýchovy a mládeže. Schválen byl již v roce 2004. Výuka podle Školních vzdělávacích programů na základních školách a víceletých gymnáziích byla zahájena ve školním roce 2006/2007.

Obsah RVP ZV byl v roce 2007 dvakrát pozměněn. 30. dubna 2007 byla přidána kapitola Tvorba školního vzdělávacího programu v základních školách při zdravotnických zařízeních, ve školách při dětských diagnostických ústavech a ve školách při školských zařízeních pro výkon ústavní a ochranné výchovy. 26. června 2007 byly upraveny učební plány a vzdělávací oblast Člověk a svět práce. Uvedené změny nabyly platnosti 1. září 2007. Etická výchova jako doplňující vzdělávací obor byla do RVP ZV zařazena na základě rozhodnutí ministryně školství 1. září 2010.

²⁹ *Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání: se změnami provedenými k 1. 9. 2007.* Praha: VÚP, 2007. s. 9.

3.3. Principy RVP ZV

RVP ZV navazuje na koncepci Rámcového vzdělávacího programu pro předškolní vzdělávání. Jeho obsah je závazný pro koncipování přijímacích zkoušek na všechny typy středních škol. Samozřejmě rámcové programy zaměřené na střední vzdělávání na něho navazují.

Jak již bylo uvedeno RVP ZV je závazným dokumentem při tvorbě ŠVP. Určuje a charakterizuje vzdělávací oblasti (rozsah učiva, očekávané výstupy), stanovuje průřezová témata jako nedílnou součást výuky a též zavádí doplňující vzdělávací předměty.

Veliký důraz je kladen na osobnost žáka a na jeho individuální schopnosti, potřeby. Pro příznivý vývoj osobnosti a školní úspěch žáka je doporučováno širší uplatnění slovního hodnocení, průběžná diagnostika a samozřejmě pozitivně laděné individuální hodnocení. RVP ZV se zabývá také podpůrnými opatřeními týkajícími se efektivní integrace žáků se speciálními potřebami ve vzdělávání. Dalším bodem je vytvoření a udržení příznivé školní atmosféry, jež bude sama o sobě motivací k pracovnímu úsilí žáků a také se stane hodnotným zdrojem pro budování kvalitních interpersonálních vztahů.

3.4. Základní vzdělávání podle RVP ZV

Povinné základní vzdělání je závazně rozděleno na 1. a 2. stupeň základní školy. RVP ZV vzdělávací program rozděluje na devět vzdělávacích oblastí, u kterých stanovuje minimálně jeden vzdělávací obor. Dále jako povinnou součást edukačního procesu zařazuje šest průřezových témat a úsilí o dosažení šesti typů klíčových kompetencí. Podrobnější informace o těchto povinných částech základního vzdělávání jsou uvedeny v kapitolách 3.5. Klíčové kompetence, 3.6. Vzdělávací oblasti a 3.7. Průřezová témata.

Koncepce výuky na 1. stupni (tj. 1.–5. ročník) má být vystavěna tak, aby se dítě co nejlépe začlenilo do školního kolektivu a do systému povinného vzdělávání. Pedagogické působení učitelů má žáka vést k aktivnímu přístupu ve vyučování

a k vytvoření pozitivního vztahu k učení. Etapa 1. stupně je klíčová pro rozpoznání a následnou diagnostiku žáků se specifickými poruchami učení či žáků mimořádně nadaných.

V průběhu studia 2. stupně základní školy (tj. 6.– 9. třída) jsou žáci systematicky vedeni k osvojení efektivních metod samostatného studia, které jsou nezbytné pro další vzdělávání a profesní růst jedince. Výuka a výchova v rámci školy zahrnuje vytváření životních perspektiv a hodnotové orientace, přebírání zodpovědnosti za své jednání a rozvoj kultivovaného chování. Absolvent základního vzdělání je vybaven občanskou gramotností a je obeznámen s povinnostmi a právy vyplývající z členství České republiky v Evropské unii.

3.5. Klíčové kompetence

Klíčové kompetence jsou definovány jako: „[...]soubor požadavků na vzdělání, zahrnující podstatné vědomosti, dovednosti a schopnosti univerzálně použitelné v běžných pracovních a životních situacích.“³⁰ Uplatněné kritérium při jejich výběru byla společenská platnost a přínos při zvyšování kvality osobního, profesního a občanského života člena naší společnosti.

Závazné pojetí klíčových kompetencí v RVP ZV navazuje na předškolní vzdělávání. Způsob realizace výuky klíčových kompetencí musí být uveden jako povinná součást jednotlivých školních vzdělávacích programů. Vedení školy zodpovídá za to, že všichni žáci budou vedeni k dosažení všech klíčových kompetencí v rozsahu, který odpovídá jejich možnostem.

Klíčové kompetence jsou charakterizovány jako nadpředmětové. Žák je získává a rozvíjí na základě výuky všech vzdělávacích oblastí, průřezových témat. Konkrétní způsob dosahování však závisí na způsobu vypracování ŠVP.

Rámcově vzdělávací program stanovuje tyto klíčové kompetence: kompetence k učení, kompetence k řešení problému, kompetence komunikativní, kompetence

³⁰Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. *Pedagogický slovník*, 3. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2001. s. 99.

sociální a personální, kompetence občanské a kompetence pracovní. Stručné charakteristiky jednotlivých kompetencí jsou uvedeny v příloze č. 1.

3.6. Vzdělávací oblasti

RVP ZV člení celkový vzdělávací obsah do devíti vzdělávacích oblastí. Každá vzdělávací oblast obsahuje jeden či více vzdělávacích oborů. ŠVP musí do své výuky zapojit všechny vzdělávací oblasti a jejich vzdělávací obory.

Vzdělávací obor se skládá z učiva a očekávaných výstupů. Učivo zprostředkovává naplnění očekávaných výstupů a je rozděleno do tematických oblastí. Očekávané výstupy jsou praktické povahy a vedou k osvojení klíčových kompetencí. RVP ZV odlišuje dva typy očekávaných výstupů. V prvním období základního vzdělání jsou výstupy definované jako orientační, jejichž plnění končí ve 3. ročníku. Pro školy jejich splnění není závazné. Pro 2. období, které ukončuje 1. stupeň základního vzdělání, a pro všechny ročníky 2. stupně jsou již očekávané výstupy v celém rozsahu závazné.

Vzdělávací obor není vyučovacím předmětem, jím se stává až rozhodnutím školy. Ta může z daného vzdělávacího oboru vytvořit více vyučovacích předmětů, a je dokonce zcela kompetentní k vytvoření integrovaného vyučovacího předmětu. Integrovaný vyučovací předmět vzniká sloučením více vzdělávacích oborů, a to na základě logické návaznosti jejich učiva a očekávaných výstupů.

Konkrétní vzdělávací oblasti a vzdělávací obory platné pro základní vzdělávání jsou uvedeny v tabulce v příloze č. 2.

3.7. Průřezová témata

Zařazení průřezových témat a jejich tematických okruhů jako povinné součásti základního vzdělávání reflektuje nutnost žáky seznámit se soudobou společenskou situací a jejími lokálními i globálními problémy.

Povinnou součástí ŠVP je zařazení všech průřezových témat včetně stanoveného rozsahu tematických okruhů do vzdělávacího obsahu obou stupňů základního vzdělávání. Způsob realizace výuky si škola vybírá ze tří navržených řešení. Jedná se o vytvoření samostatného předmětu, nebo začlenění výuky do obsahově blízkých vyučovacích předmětů, či tvorba projektů, kurzů, seminářů ve školním i mimoškolním prostředí. V případě, kdy daný ŠVP počítá se samostatným předmětem, pak vyučovací hodiny jsou čerpány z disponibilní časové dotace. Disponibilní časová dotace pro 1. stupeň je stanoven na čtrnáct vyučovacích hodin týdně. Na druhém stupni je počet navýšen o deset vyučovacích hodin.

RVP ZV povoluje ještě dvě možné kombinace ze tří uvedených variant. První kombinace je spojení integrace daného průřezového tématu a projektového vyučování. Druhým způsobem je zapojení opět projektového vyučování do samostatného vyučovaného předmětu, který se zabývá výhradně výukou konkrétního průřezového tématu.

RVP ZV stanovuje šest průřezových témat³¹. Následuje jejich stručná charakteristika. S ohledem na téma této diplomové práce se stručný popis netýká průřezového tématu mediální výchova, jelikož následující kapitoly se zabývají přímo výukou mediální výchovy podle RVP ZV.

- Občanská a sociální výchova

Výuka tohoto průřezového tématu se zaměřuje na osobnost žáka, jeho morální vývoj a jeho mezilidské vztahy. Žák je vzděláván v oblasti situací, problémů každodenního života. Výuka má být zaměřena na praktické osvojení poznatků a dovedností, které jsou potřebné pro jeho socializaci a zapojení do běžného života společnosti.

- Výchova demokratického občana

Průřezové téma je rozděleno na obecnou a konkrétní rovinu. V obecné rovině jsou žákům předány informace o uplatňovaných hodnotách v demokratické společnosti. Konkrétní rovina prezentuje žákům nezbytné poznatky o právech a povinnostech občana. Občanská gramotnost je jedním

³¹ *Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání: se změnami provedenými k 1. 9. 2007.* Praha: VÚP, 2007. s. 90.

z hlavních cílů. „*Ta vyjadřuje způsobilost orientovat se ve složitostech, problémech a konfliktech otevřené, demokratické a pluralitní společnosti.*“³²

- Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech

Poskytuje vzdělání v oblasti evropského občanství. To zahrnuje seznámení s životními, profesními i občanskými perspektivami v rámci Evropské unie a ve světě. Další součástí je vysvětlení vzniku a významu tradic, společenských hodnot uznávaných v Evropě. Tento výklad by měl být doplněn o jejich vliv, postavení a vzájemné souvislosti s českou společností.

- Multikulturní výchova

Výuka by měla vést žáky k vzájemnému respektu, toleranci a k vědomí toho, že všichni občané České republiky jsou si rovni a mají stejná práva. Součástí multikulturní výchovy je taktéž seznámení s uměleckými díly, tradicemi, historií, kulturou jiných národů, etnik. Žák si tak rozšiřuje všeobecný přehled, na jehož základě je schopen porozumět odlišnostem minoritních skupin a jiných národů.

- Enviromentální výchova

Předmětem zájmu je problematika vztahu člověka a životního prostředí. Dalším tématem jsou ekologické problémy, které jsou prezentovány v časoprostorovém, politickém, ekonomickém kontextu. Žák má na základě této výuky pochopit význam ochrany životního prostředí, zásady a důvody trvale udržitelného rozvoje. Průřezové téma má přesvědčit o důležitosti aktivity jedince v rámci ekologických problémů na lokální i globální úrovni.

- Mediální výchova

Následující stránky poskytnou informace o charakteristice, tematických okruzích, očekávaných výstupech, způsobech výuky atd.

³² *Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání: se změnami provedenými k 1. 9. 2007.* Praha: VÚP, 2007. s. 93.

4. Průřezové téma mediální výchova podle RVP ZV

Průřezové téma mediální výchova reflektuje vliv masových a síťových médií na utváření, podobu současné společnosti a také reaguje na skutečnost, že tato média jsou významným socializačním faktorem života jedince. Výuka tohoto průřezového tématu má žáky vést k správnému způsobu interpretace mediálních sdělení, k efektivnímu zapojení do mediální komunikace a k užitečnému využívání médií jako zdroje informací, zábavy a způsobu naplnění individuálních potřeb.

4.1. Výuka průřezového tématu mediální výchova

RVP ZV stanovuje, jak již bylo popsáno výše, že výuka tohoto průřezového tématu se má začlenit do vzdělávacího obsahu na obou stupních základní školy, případně v odpovídajících ročnících gymnázia, konzervatoře. Způsob začlenění tematických okruhů, které budou popsány v následující podkapitole, do jednotlivých ročníků základní školy je zcela v kompetenci dané základní školy. Závaznou podmínkou však je, aby všechny tematické okruhy byly prezentovány, začleněny do tematických plánů jak na prvním tak i na druhém stupni základní školy. Volba samotného způsobu výuky je opět zcela v kompetenci příslušné základní školy, která vybírá z pěti možných variant. Uvedené varianty jsou popsány v podkapitole s názvem 3.7. Průřezová témata.

4.2. Tematické okruhy průřezového tématu mediální výchova

Tematické okruhy jsou rozčleněny na dvě základní skupiny. Jedná se o skupinu receptivních činností a skupinu činností produktivních³³. Každá skupina obsahuje tematické okruhy, které jsou složeny z jednotlivých podtémat. Přesné znění tematických okruhů je uvedeno v příloze č. 3.

Skupina receptivních činností zahrnuje tyto tematické okruhy: kritické čtení a vnímání mediálního sdělení, interpretace vztahu mediálního sdělení a reality, stavba

³³ *Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání: se změnami provedenými k 1. 9. 2007.* Praha: VÚP, 2007. s. 102-103.

mediálních sdělení, vnímání autora sdělení a fungování a vliv médií ve společnosti. Prostřednictvím výuky receptivních činností si žák osvojuje, učí se ovládat dvě základní úrovně mediální gramotnosti. Označením základní úroveň je zamýšlena rovina uživatelská a rovina obranná. Tematický okruh fungování a vliv médií ve společnosti přináší poznatky z oblasti estetické a politicko-filosofické úrovně mediální gramotnosti. V celkovém pojetí se receptivní činnosti zabývají výukou kritického rozměru mediální gramotnosti a též mediální logiky, jejíž předmět zájmu je začleněn právě do mediální gramotnosti.

Pro produktivní činnosti stanovuje RVP ZV následující tematické okruhy³⁴: tvorba mediálního sdělení a práce v realizačním týmu. Vyučovacím procesem zaměřeným na tyto tematické okruhy je žák vzděláván v oblasti dovednostního rozměru a v praktickém uplatnění dovedností a vědomostí z oblasti zejména uživatelské a ochranné úrovně mediální gramotnosti. Tematický okruh práce v realizačním týmu nabízí prostor pro osvojování klíčových kompetencí pracovních, klíčových kompetencí sociálních a personálních a taktéž kompetencí komunikativních.

Od školního roku 2011/2012 je doporučeno rozšíření výuky průřezového tématu mediální výchova na prvním stupni v první až třetí třídě o tematický okruh mediální propedeutika³⁵. V předkládaném pojetí slouží mediální propedeutika jako určitá přípravná fáze pro nadcházející výuky všech tematických okruhů mediální výchovy. Žáci si na jejím základě vytváří zkušenosti, zážitky, jejichž cílem je poznání provázanosti masových a síťových médií s životem společnosti a s každodenním režimem jednotlivce, rodiny. Žáci jsou vedeni tak, aby se postupně jejich přístup a zapojení do mediální komunikace stávalo vědomou aktivitou, kterou se učí podrobovat kritickému přístupu. Od školního roku 2011/2012 se taktéž doporučuje rozšíření předmětu zájmu mediální výchovy o pravidla bezpečného užívání.

³⁴ *Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání: se změnami provedenými k 1. 9. 2007.* Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. s. 103.

³⁵ Pastorová, M. *Doporučené očekávané výstupy: metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách.* 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2011. s. 70.

4.3. Vazby průřezového tématu mediální výchova na vzdělávací oblasti

RVP ZV pro výuku průřezového tématu mediální výchova nabízí tematické vazby, spojitosti na následující vzdělávací oblasti³⁶: Člověk a společnost, Český jazyk a literatura, Informační a komunikační technologie a Umění a kultura. Následující text seznamuje s možnostmi, návrhy na propojení uvedených vzdělávacích okruhů s tematickými okruhy receptivních i produktivních činností.

Vzdělávací oblast Člověk a společnost a její příslušné vzdělávací obory (viz příloha č. 2) nabízí zaměřením svého učebního obsahu ideální prostor pro prezentaci masových a síťových jako sociálních institucí a důležitého socializačního faktoru. Nabízí se tedy možnost výuky celého rozsahu tematického okruhu fungování a vliv médií ve společnosti.

Vzdělávací oblast Jazyk a jazyková komunikace je možné spojit s výukou tematických okruhů produktivních činností, a to zejména k procvičování tvorby mediálních obsahů. Další možností mezipředmětové vazby je propojení této vzdělávací oblasti s tematickým okruhem mediální propedeutika. Mediální propedeutika seznamuje žáky na prvním stupni základní školy s problematikou hromadných sdělovacích prostředků a postupně je učí základům kritické reflexe mediovaných obsah. Integrovanou součástí vzdělávacího oboru Český jazyk a literatura se taktéž může stát nácvik kritického čtení, rozboru struktur a užití jazykových prostředků u jednotlivých typů mediálních sdělení. Rovněž sem spadá následná interpretace mediovaného obsahu z pohledu autora a recipienta. V tomto pojetí se jedná o propojení Českého jazyka a literatury s receptivními činnostmi, kde cílem je dosažení určité úrovně kritického rozměru mediální gramotnosti.

Vyhledávání a využití informačních zdrojů, případné následné zpracování mediovaného obsahu by mělo být vyučováno pomocí integrace do vzdělávací oblasti Informační a komunikační technologie. Zde se nabízí prostor pro výuku základních rovin mediální gramotnosti. Z pohledu RVP ZV se jedná o propojení uvedeně

³⁶ *Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání: se změnami provedenými k 1. 9. 2007.* Praha: VÚP, 2007. s. 101-102.

vzdělávací oblasti jak s tematickými okruhy receptivních činností tak i celého tematického okruhu tvorba mediálního sdělení, jenž spadá do produktivních činností.

Vzdělávací obory hudební výchova a výtvarná výchova, které jsou zařazené do vzdělávací oblasti Umění a kultura, svým vzdělávacím obsahem umožňují výuku poznatků z oblasti estetické hodnoty a funkce mediální produkce, mediálních sdělení. Opět je možné propojení s tematickými okruhy produktivních činností.

4.4. Cíle výuky průřezového tématu mediální výchova

Základním cílem, který stanovuje RVP ZV, je dosažení základního stupně mediální gramotnosti u všech žáků. Žák, který si osvojil takový stupeň mediální gramotnosti, samostatně prakticky ovládá zásady mediální komunikace. Sám se do ní zapojuje a umí určit komunikační záměr jednotlivých druhů mediálních sdělení. Další metou tohoto pedagogického úsilí je orientace v nabídce mediálních produktů, vytvoření kritického odstupu a schopnost posoudit informační hodnotu, věrohodnost konkrétního mediovaneho obsahu.

RVP ZV další cíle či očekávané výstupy nenastoluje. Předkládá pouze výčet očekávaných přínosů, které se mají podílet na rozvoji osobnosti žáka. Tyto přínosy jsou rozčleněny na oblast vědomostí, dovedností a schopností a na oblast postojů a hodnot³⁷. Přesné znění přínosů podle RVP ZV je uvedeno v příloze č. 4. Výuka mediální výchovy má v oblasti vědomostí, dovedností a schopností zabezpečit dosažení základního stupně všech čtyř rovin mediální gramotnosti. Přínosy z této oblasti se odvíjí od výuky jak receptivních tak i produktivních činností a jejich tematických okruhů. Druhá oblast přínosů průřezového tématu mediální výchova by měla být dosažena na základě výuky receptivních činností. Jedná se zejména o tematické okruhy fungování a role médií ve společnosti a interpretace vztahu mediálního sdělení a reality.

³⁷ *Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání: se změnami provedenými k 1. 9. 2007.* Praha: VÚP, 2007. s. 10.

4.5. Doporučené očekávané výstupy průřezového tématu mediální výchova

V červnu 2011 byl vydán metodický materiál s názvem *Doporučené očekávané výstupy*, Metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách, který rozšiřuje obsah průřezových témat, stanovených v RVP ZV, o doporučené očekávané výstupy. Doporučené očekávané výstupy, jak napovídá název, nejsou závazné. Mají sloužit jako metodická podpora pro vyučující mediální výchovy při koncipování vyučovacích jednotek a při sestavování již konkrétních výsledků vzdělávací činnosti. Také pomáhají blíže specifikovat základní stupeň mediální gramotnosti. Doporučované očekávané výstupy jsou v uvedeném materiálu³⁸ zpracovány pro první stupeň základní školy pro tematické okruhy mediální propedeutika a kritické čtení a vnímání mediálního sdělení. Pro druhý stupeň základní školy jsou doporučené očekávané výstupy specifikovány pro tematické okruhy kritické čtení a vnímání mediálního sdělení, interpretace vztahu mediálního sdělení a reality, stavba mediálního sdělení a fungování a vliv médií ve společnosti. Pro produktivní činnosti a tematický okruh vnímání autora sdělení nejsou tyto výstupy v uvedeném metodickém materiálu zpracovány. Přesná znění doporučených očekávaných výstupů jsou uvedena v příloze č. 5.

5. Výuka mediální výchovy na základní škole

Následující část této diplomové práce se zabývá metodickými a didaktickými stránkami výuky průřezového tématu mediální výchova na základní škole. Obsah jednotlivých kapitol vznikl na základě studia příslušné odborné literatury, analýzy RVP ZV a na základě získaných zkušeností, poznatků z mého dosavadního pedagogického působení na druhém stupni základní školy. Při koncipování obsahu stránek bylo využito metody analýzy, metody syntézy a komparativní metody

³⁸ Pastorová, M. *Doporučené očekávané výstupy: metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2011. s. 70-74.

5.1. Dvě základní roviny mediální výchovy

Vzdělávání v rámci mediální výchovy se rozděluje na dva koncepty³⁹:

1. Kritická analýza

Jedná se zejména o tyto činnosti: interpretace, analýza, rozbor mediálních sdělení.

2. Prakticky orientovaný dovednostní koncept

Zaměřuje se na tvorbu vlastních mediálních sdělení.

Toto rozdělení edukace reflektuje i RVP ZV, který člení povinné tematické okruhy na receptivní a produktivní činnosti (viz kapitola 4.2. Tematické okruhy průřezového tématu mediální výchova).

Receptivní činnosti, jež spadají do konceptu kritická analýza, se zabývají reflexí mediální produkce. Žáci se učí kritickému čtení, odhalování komunikačních záměrů. Dalším cílem je naučit žáky schopnosti rozeznávat stereotypní zobrazování skutečnosti v médiích. V rámci této koncepce jsou žáci seznámeni s principy fungování masových sdělovacích prostředků i zákonitostmi mediální tvorby. Receptivní činnosti v sobě zahrnují i poznatky o vlivu médií na jedince, společnost a kulturu. Žák se tedy vzdělává ve znalostní složce mediální gramotnosti a v mediální logice.

Produktivní činnosti korespondující s prakticky orientovaným dovednostním konceptem se orientují na vlastní tvorbu mediálních sdělení. RVP ZV doporučuje pro tuto část mediální výchovy umožnit žákům práci v redakčním týmu školního časopisu či rozhlasu. Pokud má daná škola potřebné finanční a technické zázemí navrhuje RVP ZV realizovat produktivní činnosti prostřednictvím školních televizních zpráv nebo školních webových stránek. Žáci tak získávají zkušenosti s prací redaktora, editora, novináře. Osvojují si zásady efektivní spolupráce. V neposlední řadě se učí získávat informace v mimoškolním prostředí.

³⁹ Niklesová, E. *Teorie a východiska současné mediální výchovy*. České Budějovice: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, 2007. s. 21-22.

5.2. Realizace výuky mediální výchovy

Mediální výchova, jak již bylo uvedeno výše, je začleněna jako povinná součást učiva na základní škole. RVP ZV pojímá mediální výchovu jako průřezové téma. To umožňuje dané škole si vybrat způsob realizace její výuky. Daný způsob je pak uveden ve ŠVP. Jedná se o tři možné varianty:

1. Samostatný předmět

Časová dotace pro výuku je brána z disponibilní časové dotace, která je uvedená v Rámcovém učebním plánu. Pro 1. stupeň je určeno 14 hodin a pro 2. stupeň 24 hodin. Tato varianta výuky je spíše doporučována pro 2. stupeň základní školy⁴⁰. V tomto pojetí vzniká předmětové kurikulum⁴¹, které v sobě zahrnuje všechny tematické okruhy a zamýšlené cíle, které definuje RVP ZV. Tento způsob výuky umožňuje ucelenější a detailnější probrání stanoveného učiva. Neumožňuje však v takové míře využít mezipředmětových vazeb se vzdělávacími oblastmi (horizontální integrace). Samostatný předmět může být kombinován i s projektovým vyučováním.

2. Integrace témat mediální výchovy do vybraných předmětů

Jedná se o integrovaný způsob výuky, což je: „[...] *spojení (syntézy) učiva jednotlivých učebních předmětů nebo kognitivně blízkých vzdělávacích oblastí v jeden celek, kde se uplatňuje řada mezipředmětových vztahů.*“⁴² Výuka se odvíjí od integrovaného kurikula⁴³, které je postaveno na souvislostech a vztazích mezi tématy mediální výchovy a vybraných vzdělávacích oblastí. Možnosti pojetí mediální výchovy jako integrovaného kurikula jsou uvedeny v kapitole 4.3. Vazby průřezového tématu mediální výchova na vzdělávací oblasti. I tato varianta výuky se dá kombinovat s projektovým vyučováním.

⁴⁰ Kocmánková, M. Srovnání výuky mediální výchovy v české a slovenské republice. In *Mediální pedagogika v teorii a praxi*. Plzeň: Fakulta pedagogická ZČU, 2010. s. 88.

⁴¹ Podroužek, L. *Integrovaná výuka na základní škole v teorii a praxi*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2002. s. 10-11.

⁴² Podroužek, L. *Integrovaná výuka na základní škole v teorii a praxi*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2002. s. 11.

⁴³ Podroužek, L. *Integrovaná výuka na základní škole v teorii a praxi*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2002. s. 11.

3. Projektové vyučování

Je realizováno pomocí projektové metody. „*Vyučovací metoda, v níž jsou žáci vedeni k řešení komplexních problémů a získávají zkušenosti s praktickou činností a experimentováním.*“⁴⁴ Tato alternativa se dá kombinovat s výše uvedenými možnostmi výuky mediální výchovy, nebo je možné ji vyučovat pouze touto formou.

5.3. Kritéria pro volbu realizace mediální výchovy

Níže uvedená kritéria, která by měla být zohledněna při výběru způsobu realizace výuky mediální výchovy, jsou formulovány na základě mé dosavadní pedagogické praxe a na základě studia odborné literatury. Kritéria ovlivňující volbu způsobu výuky mediální výchovy na základní škole jsou následující:

- Odborná připravenost a zkušenosti učitelů
- Časový harmonogram, organizační složka
- Dostupnost metodických materiálů a didaktických pomůcek
- Tematická propojenost a logická následnost učební látky v jednotlivých ročnících či stupních základní školy
- Tematická propojenost a logická následnost jednotlivých vyučovacích jednotek
- Aktuální počet žáků na obou stupních základní školy, kde bude realizace mediální výchovy prováděna
- Velikost třídního kolektivu
- Skladba daného třídního kolektivu (přítomnost integrovaných žáků či žáků se speciálními vzdělávacími potřebami)
- Věk a zájmy žáků
- Finanční náročnost (kurzy, semináře, exkurze aj.)
- Vybavení školy
- Přítomnost specializovaných učeben, mediotéky, knihovny atd.
- Možnosti využití prostorů školy pro výuky
- Možnost zapojení rodičů, zákonných zástupců do výuky mediální výchovy
- Možnosti zapojení mimoškolních institucí a osob do výuky

⁴⁴ Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. *Pedagogický slovník*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998. s. 194.

5.4. Faktory ovlivňující výuku mediální výchovy

Při plánování výuky a osvojování vytyčených cílů mediální výchovy je nutné zohlednit tři zásadní faktory⁴⁵:

1. Důležitým kritériem pro způsob předávání poznatků mediální výchovy jsou možnosti dané školy v oblasti vzdělávací technologie. Jedná se o efektivní využití médií jako didaktických pomůcek pro vyučovací proces. V této otázce se nabízí prostor pro mezipředmětový vztah se vzdělávací oblastí Informační a komunikační technologie. Pro výuku mediální výchovy se dá využít těchto didaktických prostředků: film, internet, rozhlasové a televizní vysílání, počítač⁴⁶, digitální fotoaparát, diktafon atd. Pro možnosti výuky je také velmi důležité technické vybavení školy, tím je myšlena interaktivní tabule, dataprojektor, počítačová učebna apod. Pro výuku i pro studium žáků je přínosné zřízení informačního centra či mediotéky. Jedná se o místnost, která má být k dispozici žákům v jejich volném čase. V uvedené místnosti je počítač s připojením na internet, tiskárna, kopírka. Žáci mají k dispozici vybraný periodický tisk, krásnou i naučnou literaturu, audiovizuální nosiče (výukové programy, hudba, filmy). Ve své podstatě se jedná o rozšířenou knihovnu a studovnu. Zavedení takové učebny a pořízení uvedených didaktických prostředků a pomůcek doporučuje RVP ZV⁴⁷.
2. Do výuky mediální výchovy zasahují mimoškolní návyky a zkušenosti žáka s médii a mediálními obsahy. Jedná se o způsob mimoškolní mediální výchovy, která probíhá v rodinném kruhu. Způsoby a cíle této výchovy jsou velmi rozličné. Někteří rodiče velmi pečlivě vybírají vhodné mediální obsahy pro své děti. Jiní rodiče naopak zastávají pasivní přístup a volbu nechávají na dítěti. Média a mediální obsahy se mohou stát i prostředkem pozitivní a negativní motivace (odměna, trest). Dalším faktorem jsou vrstevníci ale i sama osobnost žáka. Žák vstupuje do vzdělávacího procesu s již nabytými zkušenostmi, návyky, s určitými preferencemi a kritérii, podle kterých vybírá z nabídky

⁴⁵ Bělohradská, J. Mediální výchova v praxi škol z pohledu žáků i učitelů. In Mediální pedagogika v teorii a praxi. Plzeň: Fakulta pedagogická ZČU, 2010. s. 68.

⁴⁶ Skalková, J. Pedagogika a výzvy nové doby. 1. vyd. Brno: Paido, 2004. s. 137.

⁴⁷ *Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání: se změnami provedenými k 1. 9. 2007.* Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. s. 114-115.

mediálních obsahů. Tyto faktory jsou rozhodující pro kvalitu výuky (náročnost, aktuálnost, zajímavost). Úroveň mediální gramotnosti žáků, preferovaný druh periodického tisku, využití médií pro náplň volného času se dají zjistit na příklad dotazníky, diskuzí, anketami apod.

3. Nejdůležitějším faktorem je učitel sám. Kvalita a informační hodnota výuky je zásadně ovlivněna jeho znalostmi, schopnostmi, zkušenostmi, kreativitou a zájmem o danou problematiku. Neméně důležitý je i jeho přístup k významu a edukační hodnotě tohoto průřezového tématu.⁴⁸

5.5. Integrace v mediální výchově

Ve výuce mediální výchovy se uplatňuje horizontální integrace. Tato integrace spočívá ve vyhledávání mezipředmětových vztahů a jejich uplatnění ve vyučovacím procesu. Nabízené možnosti tohoto způsobu integrace podle RVP ZV jsou uvedeny v kapitole 4. 3. Vazby průřezového tématu mediální výchova na vzdělávací oblasti. RVP ZV však nezmiňuje možnost propojení tematických okruhů průřezového tématu mediální výchovy s ostatními průřezovými tématy, přestože možnosti horizontální integrace jsou rozsáhlé. Mezipředmětové vazby vybraných tematických okruhů mediální výchovy lze nalézt u všech zbývajících průřezových témat. Nabízené možnosti této integrace stručně shrnuje tabulka v příloze č. 8.

Jak již bylo uvedeno v kapitole 5. 1. Dvě základní roviny mediální výchovy, mediální výchova se člení na kritickou analýzu a na produktivní činnosti. Tyto dvě roviny a jejich tematické okruhy není nutné vyučovat izolovaně. Výuka by měla být založena na spojení teoretických znalostí a praktických dovedností. Edukace mediální výchovy by měla probíhat tak, že žák je nejprve seznámen s potřebnými informacemi, které se pak učí aplikovat v praxi. Praktická část výuky by se měla neustále doplňovat o podrobnější informace, díky nimž se žákovy dovednosti a schopnosti neustále zlepšují.

⁴⁸ Bělohradská, J. Mediální výchova v praxi škol z pohledu žáků i učitelů. In *Mediální pedagogika v teorii a praxi*. Plzeň: Fakulta pedagogická ZČU, 2010. s. 68.

5.6. Volba didaktických přístupů a metod při výuce mediální výchovy

RVP ZV doporučuje, aby výchovně vzdělávací proces vedl žáky k dosažení dané úrovně mediální gramotnosti, klíčových kompetencí a očekávaných přínosů pro rozvoj osobnosti žáka. Výuka průřezových témat má žáka rozvíjet zejména v oblasti jeho postojů a hodnot. Dále má být výchovně vzdělávací proces veden tak, aby žákovi byl dán prostor pro jeho individuální vzdělávací činnost a jeho uplatnění v rámci školního, třídního i pracovního kolektivu. Tyto vytyčené cíle edukace by měli být hlavním kritériem při plánování vyučovací jednotky (organizační forma vyučování, didaktické metody, didaktické prostředky, očekávané výstupy). Didaktická a metodická specifika pro výuku mediální výchovy budou rozebrány v následujících kapitolách.

5.7. Didaktická analýza učiva

Pro vytvoření časového a tematického harmonogramu výuku mediální výchovy pro daný ročník základní školy je potřebné podrobit tematické okruhy didaktické analýze. Tematické okruhy a jejich podtémata (viz příloha č. 3) se rozdělí na základní a rozšiřující učební látku. Stanovení základního učiva je samozřejmě závislé na předcházející výuce a dosažené úrovni znalostí a dovedností daných žáků. Zde je velice důležitá spolupráce učitelů a jejich vzájemné předávání informací o průběhu, způsobu předešlé a budoucí výuky. Výše uvedená spolupráce je nezbytnou podmínkou pro logickou, časovou návaznost učiva a také pro optimální úroveň dosažených výstupů.

Po určení základního učiva vyučující konkretizuje očekávané výstupy. V mediální výchově se to týká klíčových kompetencí, schopností a znalostí v rámci mediální gramotnosti a tematických okruhů mediální výchovy. Od začátku školního roku 2011/2012 se do výčtu přidávají i doporučené očekávané výstupy.

Následuje určení námětů a jejich realizace, která se odvíjí od vybrané varianty výuky mediální výchovy. Může se tedy jednat o projektové vyučování, vyučování v rámci jiného předmětu či samostatný předmět. V této fázi didaktické analýzy učitel hledá možnosti horizontální a vertikální integrace daného tematického okruhu a jeho námětu.

Do volby organizačních forem, metod, didaktických pomůcek se promítají všechny výše uvedené kroky didaktické analýzy učiva. Učitel by do této přípravy měl zahrnout i motivační část výuky a přípravu otázek a úkolů. Součástí poslední fáze didaktické analýzy je určení způsobu zjištění úrovně osovjení vyučované látky žáky. Jedná se tedy o testování získaných výstupů a způsobu hodnocení výsledků.

5.8. Didaktická analýza učiva mediální výchovy

RVP ZV, jak již bylo uvedeno v kapitole 5. 1. Dvě základní roviny mediální výchovy, stanovuje dva soubory tematických okruhů. Základní podmínkou je začlenění všech tematických okruhů na obou stupních základní školy. RVP ZV neurčuje pořadí výuky těchto témat. Stanovení pořadí je zcela v kompetenci vyučujícího.

Základní otázkou je určení vztahu obou rovin mediální výchovy z hlediska výuky. Receptivní činnosti (kritická analýza) v sobě zahrnují teoretickou i praktickou část. Teoretická část se věnuje obecným znakům, historii a funkcím masových a síťových médií a mediální komunikace. Praktická část se zabývá rozbořem, interpretací a kritickým odstupem vůči obsahu mediálních sdělení. Dovednostní složka (produktivní činnosti) se věnuje vlastní tvorbě mediálních sdělení. Výuka receptivních činností by měla předcházet tematickým okruhům produktivních činností. Měla by poskytnout žákovi potřebnou úroveň dovedností a znalostí, na jejichž základě bude schopen sám správně produkovat mediální sdělení. Úkoly spadající do tematických okruhů produktivních činností mohou být také využity za účelem zjištění úrovně očekávaných výstupů či jako součást výuky témat receptivních činností.

Dalším krokem didaktické analýzy je určení pořadí výuky jednotlivých tematických okruhů a případně jejich propojování. Kritická analýza podle pojetí RVP ZV obsahuje pět tematických oblastí, z nichž každá má stanoveno ještě určitý počet podtémat (viz příloha č. 3). Od školního roku 2011/ 2012 je doporučeno, jak bylo uvedeno v kapitole 4. 2. Tematické okruhy průřezového tématu mediální výchova, zařazení tematického okruhu mediální propedautika pro učivo 1. stupně základní školy. Žák získává základní informace a vytváří si přehled o médiích a masové komunikaci. Tento tematický okruh v sobě zahrnuje i výuku vlivu médií na život jednotlivce, společnosti. Zaměřuje se na základní postupy kritické reflexe, přístupu k mediovaným obsahům. Prostřednictvím

těchto informací žák má pochopit význam, smysl výuky mediální výchovy. Fungování a vliv médií ve společnosti tedy může být i základem motivace pro další vzdělávání žáka v rámci tohoto průřezového tématu. Následujícím tematickým okruhem by měl být stavba mediálního sdělení. Zabývá se principy a zákonitostmi produkce mediálního sdělení na teoretické úrovni. Zbýlé tři tematické okruhy (kritické čtení a vnímání mediálního sdělení, interpretace vztahu mediálního sdělení a reality, vnímání autora mediálního sdělení) lze vzájemně propojovat. Zejména v této části výuky je vhodné propojení dovednostní složky mediální výchovy s receptivními činnostmi.

V rámci produktivních činností jsou vymezeny dva tematické okruhy, které obsahují podtémata. Tematický okruh tvorba mediálního sdělení má být součástí vzdělávání všech žáků na základní škole. Naopak tematický okruh práce v realizačním týmu je podle RVP ZV charakterizován jako doporučený. Jedná se o realizační tým vybraného média na školní úrovni. Členové týmu jsou vybraní žáci, jejichž účast je dobrovolná. Práce v realizačním týmu se však dá aplikovat i jako součást výuky mediální výchovy v jednotlivých třídách. Konkrétně se může jednat o třídní časopis, noviny, dokument, rozhlasové či televizní vysílání. Aby prezentace těchto výstupů nebyla tolik finančně náročná, dá se využít internetových stránek školy.

Další částí didaktické analýzy je vymezení mezipředmětových vztahů, které budou využity ve výuce mediální výchovy. Mezipředmětové vztahy mohou být nalézány v rámci vzdělávacích oblastí a tematických okruhů zbývajících průřezových témat. Důležité je určení způsobu výuky jednotlivých interdisciplinárních vztahů. Zda budou vyučovány ve vyučovací jednotce daného předmětu, nebo se stanou součástí učiva v hodině, která bude zaměřená na mediální výchovu. V této části didaktické analýzy je nezbytná spolupráce všech učitelů, kteří učí na daném stupni základní školy. Další informace o využití mezipředmětových vztahů ve výuce mediální výchovy jsou uvedeny v podkapitole 5.5. Integrace v mediální výchově. Učitel by v této části přípravy výuky měl uvážit i možné zapojení mimoškolních institucí a mimoškolních vzdělávacích programů. Součástí toho je zmapování aktuální nabídky výstav, exkurzí, projektů a workshopů.

Následující kroky didaktické analýzy se zabývají koncepcí vyučování, vyučovacími strategiemi, očekávanými výstupy a způsoby hodnocení. Tyto části a jejich aplikace v rámci výuky mediální výchovy budou popsány v následujících kapitolách.

5.9. Koncepce vyučování

Koncepce vyučování⁴⁹ odpovídá vlastnímu pojetí vyučování. Na základě této koncepce se odvíjí volba vyučovacích strategií, způsob začlenění žáka do vyučovacího procesu, výběr vyučovacích metod, stanovení očekávaných výstupů. Koncepce vymezuje základní vlastnosti, charakteristiky výuky. Je základním kamenem, od kterého se vše odvíjí. „Vytvoření vlastního pojetí vyučování je poměrně dlouhodobý značně složitý proces, ve kterém se prolínají, občas i střetávají osobní zkušenosti a praktická doporučení kolegů s teoretickými poznatky.“⁵⁰ Koncepce vyučování je dynamickým souborem, který by měl být pozměněn na základě získání nových poznatků, zpětné vazby a sebehodnocení učitele.

5.10. Koncepce vyučování mediální výchovy

Koncepce vyučování mediální výchovy je samozřejmě ovlivněna výběrem formy realizace výuky dle RVP ZV. Přes to by se učitel měl řídit, inspirovat doporučeními v RVP ZV a v odborné literatuře zabývající se mediální gramotností, mediální výchovou. Vyučovací proces má být veden tak, aby se žák stal jeho aktivním členem. Učitel by měl ve vyučovacím procesu využívat žákových zkušeností a znalostí. Dále by měl být dán žákovi prostor pro vyjádření svého názoru, postoje. Doporučuje se individuální přístup, začlenění samostudia i výchova k efektivní spolupráci. Cílem výuky má být celistvý rozvoj žákovy osobnosti, tedy rozvoj a zdokonalování klíčových kompetencí. A nově od školního roku 2011/2012 i dosažení doporučených očekávaných výstupů (viz příloha č. 5).

Niklesová⁵¹ doporučuje využít zásady angažovaného vyučování pro výuky mediální výchovy. Angažované vyučování stojí na těchto principech:

- Princip samostatného myšlení a kolektivní spolupráce
- Princip angažovanosti a zodpovědnosti za svěřené úkoly

⁴⁹Raudenská, V. *Didaktické znalosti a dovednosti učitelů: co by měl učitel znát a co by měl umět*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2001. s. 48.

⁵⁰Raudenská, V. *Didaktické znalosti a dovednosti učitelů: co by měl učitel znát a co by měl umět*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2001. s. 48.

⁵¹Nikles Niklesová, E. *Teorie a východiska současné mediální výchovy*. České Budějovice: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, 2007. s. 120.

- Princip uplatnění pozitivní motivace
- Princip dobrovolnosti a uvědomělé tvořivé činnosti
- Princip pochopení učiva všemi
- Princip řešení náročných problémových úkolů
- Princip respektování osobnosti
- Princip převahy kladného hodnocení
- Princip fikčního využívání neobvyklých pedagogických situací
- Princip otevřeného systému výchovy a vzdělání⁵²

Jiráček a Mičienka⁵³ doporučují postavit výuku mediální výchovy na zkušenostech a aktuálních zájmech žáků. Průvodním cílem má být schopnost orientace v nabídce mediálních sdělení a formování vlastních postojů, názorů k této tematice. Pro samotný vyučovací proces doporučují užití médií, mediálních sdělení jako základních didaktických pomůcek. Navrhují propojení školního a mimoškolního prostředí (přednáška, diskuze s odborníky z oblasti médií apod.).

5.11. Vyučovací strategie

Po didaktické analýze tematických okruhů mediální výchovy a vytvoření koncepce vyučování přichází na řadu vyučovací strategie. Ta je vytvářena již pro vybranou část učiva. Rozsah si stanovuje sám vyučující. V mediální výchově se může jednat o celý tematický okruh, o jednotlivá podtémata či pouze o určitou část podtématu. Vyučovací strategie může být vytvářena pro jednu vyučovací jednotku, pro blok vyučovacích jednotek i pro dlouhodobější projektové vyučování.

Vyučovací strategie se skládá ze čtyř na sebe navazujících částí. V první části si vyučující v rozsahu vybrané části učiva stanovuje základní a rozšiřující učební látku. Na základě této diferenciací vybírá z doporučených očekávaných výstupů a očekávaných přínosů pro rozvoj osobnosti žáka. Plánované výstupy by se měly týkat i rozvoje klíčových kompetencí. V této fázi plánování je potřebné přihlídnout i k časové

⁵² Červenka, 1992, s. 25, In Niklesová, E. *Teorie a východiska současné mediální výchovy*. České Budějovice: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, 2007. s. 120.

⁵³ Niklesová, E. *Teorie a východiska současné mediální výchovy*. České Budějovice: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, 2007. s. 120-121.

dotaci, materiálnímu zázemí, finanční náročnosti či ochotě mimoškolních subjektů, institucí.

V druhé fázi učitel vybírá vhodné vyučovací metody. Dále organizuje, zabezpečuje další elementy, které potřebuje pro zamýšlený průběh výuky. Konkrétně se může jednat o výuku ve specializované učebně (počítačová, jazyková učebna atd.), o organizaci návštěvy výstavy, exkurze atd.

Třetí fáze je již samotná příprava na vyučování. Jedná se o časové a metodické rozvržení jednotlivých částí vyučovací jednotky, vytvoření přípravy a zajištění didaktických pomůcek.

V poslední fázi, která probíhá až po uskutečnění naplánované výuky, učitel podrobuje vyučovací strategii hodnocení. Součástí hodnocení je reálná úroveň dosažených očekávaných výstupů u žáků. Dále učitel hodnotí celkový průběh, efektivitu zvolené strategie. Nedílnou součástí je i zhodnocení svého výkonu. Tato část vyučovací strategie by měla být zohledněna v následujících plánovacích činnostech učitele

Při vytváření vyučovací strategie je třeba zohlednit fakt, že výuka je dynamický celek, který se skládá ze čtyř vzájemně se ovlivňujících elementů⁵⁴. Jedná se o vyučujícího, žáky, předmětové kurikulum a prostředí.

Osobnost vyučujícího a jeho zkušenosti, odborná způsobilost, vztah k danému předmětu jsou rozhodujícím činitelem při vytváření vyučovacích strategií. Učitele můžeme rozdělit na dvě skupiny⁵⁵. První skupinou jsou vyučující, jejichž hlavní prioritou předat co nejvíce vědomostí. Orientují se na rozvoj kognitivního myšlení. Tato část učitelů se označuje termínem logotrop. Druhá skupina, paidotrop, má primární zájem o osobnost žáka. Již na základě tohoto členění lze předpokládat odlišné pojetí výuky, stanovení úrovně očekávaných výstupů a v neposlední řadě i volbu samotných vyučovacích metod.

Při plánování vyučovací strategie jsou dalším důležitým elementem žáci. Učitel by měl zohlednit daný třídní kolektiv a jeho případné zaměření ve výuce (sportovní třídy, jazykové, matematické třídy aj.). Důležitá je i skladba třídního kolektivu (žáci

⁵⁴ Pospíšil, J., Závodná, L., S. *Mediální výchova: metodika*. 1. vyd. Kralice na Hané: Computer Media, 2010. s. 8.

⁵⁵ Horák, F. *Didaktika základní a střední školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. s. 125.

mimořádně nadaní, žáci se sociálním znevýhodněním, žáci se zdravotním postižením a se zdravotním znevýhodněním). Pokud žáci se speciálními vzdělávacími potřebami mají na daný předmět přiděleného osobního asistent či je ve třídě pedagogický asistent, měl by učitel plánovat i jeho způsob participace ve vyučování. Významnou roli hraje i motivace žáků, jejich přístup a úroveň dosažených výstupů v daném předmětu. Nedílnou součástí je i samotný přístup, očekávání a nároky učitele.

Třetím ovlivňujícím elementem je kurikulum, a to: „[...] se skládá z vyučovacích cílů, obsahu a metod, které jsou ve výuce využívány.“⁵⁶ Do předmětu kurikula se řadí i vyučovací strategie, didaktické materiály a pomůcky, způsoby hodnocení.

Posledním prvkem dynamického celku vyučovacího procesu je prostředí výuky. Prostor se skládá z vnějších podmínek vyučovacího procesu (zázemí třídy, zázemí školy, materiální stránka).

5.12. Organizační formy vyučování

Organizační forma je: „[...] uspořádání vnějších organizačních stránek a podmínek vyučování, v nichž se realizuje výchovně vzdělávací proces.“⁵⁷ Mezi vnější podmínky se řadí velikost třídního kolektivu, časová dotace, technické vybavení, prostorové dispozice školy atd. Toto vymezení pojmu spadá do oblasti tradiční didaktiky⁵⁸.

V novějším pojetí je organizační forma vyučování definována jako: „[...] komplexní systémové pojetí řízení a uspořádání výuky v určité vzdělávací oblasti.“⁵⁹ Zde se jedná o stanovení základní struktury, způsobu řízení výuky, určení postavení, činností, míry aktivity žáka i učitele. Organizační forma se týká i volby vyučovacích metod a didaktických prostředků.

⁵⁶ Pospíšil, J., Závodná, L., S. *Mediální výchova: metodika*. 1. vyd. Kralice na Hané: Computer Media, 2010. s. 10.

⁵⁷ Horák, F. *Didaktika základní a střední školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. s. 152.

⁵⁸ Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. *Pedagogický slovník*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998. s. 157.

⁵⁹ Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. *Pedagogický slovník*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998. s. 157.

Organizační formy jsou taktéž v jiných odborných zdrojích nazývány těmito pojmy: komplexy, edukační plány, modely, komplexní metody aj.⁶⁰ V této diplomové práci se bude dále kooperovat s pojmem organizační forma.

Organizační formy vyučování mají několik způsobů členění. Uplatněnými kritérii při diferenciaci je hledisko prostředí, uspořádání studentů, role žáka, role učitele a žáka⁶¹. Následující text kapitoly bude pojednávat pouze o členění organizačních forem vyučování dle kritéria prostředí, uspořádání žáků, role žáka a role učitele a žáka. Bude zde uvedena stručná charakteristika pouze vybraných organizačních forem. Vybírání organizačních metod se odvíjelo od možnosti jejich snadné realizace ve vyučovacím procesu zejména na druhém stupni běžné základní školy a zejména jejich vhodnosti, využitelnosti pro výuku mediální výchovy. Pro doplnění a přehlednost je celý rozsah zmíněné klasifikace uveden v příloze č. 6.

- Kritérium prostředí:
 - a. Výuka ve třídě - jedná se o kmenovou třídu
 - b. Výuka ve specializovaných prostorech školy - laboratorní učebny, počítačová učebna, informační centrum, mediotéka aj.
 - c. Přirozené prostředí - výuka je realizována mimo prostory školy. Může se jednat o exkurze, praxe, výstavy, kulturní akce atd.
- Kritérium uspořádání studentů:
 - a. Frontální výuka - „*Profilujícím rysem frontální výuky je cílově orientované řízení všech probíhajících procesů učitelem.*“⁶² Žáci jsou pojímáni jako pasivní element výuky, jejichž úkolem je přijímat předávané poznatky. Není zde dán prostor pro zohlednění individuality žáka. Frontální výuka nejčastěji probíhá v prostoru kmenové třídy.
 - b. Skupinové vyučování - v rámci třídního kolektivu jsou vytvořeny skupinky žáků, v nichž žáci pomocí kooperace řeší společný úkol. Každý žák aktivně participuje na řešení úkolu a je odpovědný za kvalitu výstupů. Učitel zastává roli zadavatele, organizátora, rádce

⁶⁰ Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 131.

⁶¹ Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. *Pedagogický slovník*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998. s. 157.

⁶² Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 135.

a kontrolora⁶³. Tato organizační forma vyučování může být realizována ve všech třech typech prostředí výuky (viz výše Kritérium prostředí)⁶⁴

- Kritérium role žáka:
 - a. Kooperativní výuka - „*Učení liší se od individuálního tím, že je postaveno na spolupráci při řešení složitějších úloh.*“⁶⁵ Na základě této organizační formy vyučování dochází k rozvoji kompetencí k řešení problému, kompetencí sociálních a personálních.
- Kritérium role učitele a žáka:
 - a. Řízené vyučování - vyučující rozhoduje o náplni, průběhu, tempu vyučovací jednotky. Aktivní přístup žáka se uplatňuje pouze v prostoru, jehož rozsah a způsob realizace stanovuje vyučující.

5.13. Didaktické metody

Didaktické metody zahrnují dvě skupiny metod⁶⁶:

1. Metody heterodidaktické (vyučovací metody)
2. Metody autodidaktické (metody učení se)

Obě skupiny didaktických metod se navzájem ovlivňují a závisí na sobě. Jedním z cílů vyučovacích metod je usměrňovat a učit žáky vlastní regulaci, plánování učení. S ohledem na téma této diplomové práce se následující podkapitoly zabývají metodami heterodidaktickými.

5.14. Definice vyučovacích metod

V této podkapitole jsou uvedeny vybrané definice vyučovacích metod, tedy jak bylo uvedeno výše, metod heterodidaktických. Větší počet vybraných definic má ukázat různé náhledy, pojetí tohoto pojmu.

⁶³ Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 142.

⁶⁴ Hořejší, D. *Didaktika občanské nauky a základů společenských věd*. 1. rozš. vyd. Praha: Naše vojsko, 1996. s. 14-15.

⁶⁵ Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. *Pedagogický slovník*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998. s. 114.

⁶⁶ Horák, F. *Aktivizující didaktické metody*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1991. s. 7.

- „Postup, cesta, způsob vyučování (řec. Methodos). Charakterizuje činnost učitele vedoucí žáka k dosažení stanovených cílů.“⁶⁷
- Podle L. Mojžíška je vyučovací metoda: „[...]pedagogická-specificky didaktická aktivita subjektu a objektu vyučování, rozvíjející vzdělanostní profil žáka, současně působící výchovně a to ve smyslu vzdělávacích a také výchovných cílů a v soulase s vyučovacími a výchovnými principy.“⁶⁸
- „Výuková metoda je dynamickou komponentou výukového systému, v němž plní funkci informační vazby, a to hlavně mezi učitelem a žákem.“⁶⁹

5.15. Vyučovací metoda

Vyučovací metoda tedy stanovuje postup a způsob činností, komunikace obou subjektů vyučovacího procesu (učitele, žáka) tak, aby v rámci vyučovací jednotky bylo dosaženo vyučujícím stanovených očekávaných výstupů. Uvedené očekávané výstupy se týkají obou částí edukace, tedy oblasti vzdělávací i výchovné.

Vyučovací metody mají obecně vykazovat dvanáct vlastností. Pokud vlastnosti metody odpovídají níže uvedeným vlastnostem, pak je metoda podle Mojžíška didakticky efektivní⁷⁰:

- Informačně nosná
 - Vyučující jejím prostřednictvím poskytuje žákovi pravdivé, hodnotné informace, zkušenosti, dovednosti.
- Formativně účinná
 - Poskytuje prostor, možnosti pro rozvoj kognitivních schopností žáka.
- Racionálně a emotivně působící
 - Pozitivně motivuje žáka. Žák jejím prostřednictvím poznává radost a pozitivní zkušenosti při osvojování nového učiva.
- Respekt k systému vědy a poznání

⁶⁷ Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. *Pedagogický slovník*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998. s. 295

⁶⁸ Mojžíšek, L. *Vyučovací a didaktické metody: úvod do didaktické teorie vyučovacích metod*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975. s. 12.

⁶⁹ Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 13.

⁷⁰ Mojžíšek, L. *Vyučovací a didaktické metody: úvod do didaktické teorie vyučovacích metod*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975. s. 15.

- Výchovná
 - Cílem vyučovacích metod je plnit také funkci výchovnou. Ta se týká emoční inteligence, komunikačních a sociálních schopností a estetického vkusu.
- Přirozenost děje, důsledků
- Aplikovatelná v praxi
 - Předávané informace, dovednosti a očekávané výstupy jsou v souladu s praktickým životem. Výuková metoda také poskytuje prostor pro propojení učiva s běžným životem, mimoškolním prostředím.
- Adekvátní pro žáky
 - Tato vlastnost se týká zejména náročnosti daného učiva a požadovaných výstupů. Též se jedná i o vhodnost, přiměřenost didaktických pomůcek, materiálů.
- Adekvátní pro učitele
 - Týká se odborné připravenosti, zkušeností, učebního stylu a typu učitele.
- Didakticky ekonomická
 - Jedná se o náročnost z hlediska počtu a rozsahu vyučovacích jednotek, didaktických a učebních pomůcek, materiálu. Samozřejmě se to týká dosahování a úrovně osvojených vědomostí, dovedností.
- Hospodárná, finančně ekonomická
 - Způsob pojetí učiva a výběr vyučovací metody by měl odpovídat zázemí a možnostem dané školy.
- Hygienická
 - Neporušuje školní řád, neohrožuje zdraví.

Učitel při výběru způsobu vedení výuky a způsobu předávání dané učební látky má k dispozici celé spektrum vyučovacích metod. Pro orientaci v tomto různorodém spektru slouží různé klasifikace vyučovacích metod, kterých v odborné literatuře existuje celá řada. Klasifikace můžou být členěny dle různých kritérií na příklad podle logického postupu, fází výukového procesu⁷¹ a podle způsobu interakce učitele a žáka⁷².

⁷¹ Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 47.

⁷² Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. *Pedagogický slovník*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998. s. 295.

V příloze č. 7 uvádím vybranou klasifikaci, která má poskytnout přehled o možnostech výběru vyučovacích metod.

5.16. Aplikace vyučovacích metod

Přecházející podkapitoly se zabývaly stručně teorií vyučovacích metod. Následující stránky budou pojednávat o tom, jaké metody jsou odbornou literaturou doporučovány pro výuku průřezového tématu mediální výchova. Na následujících stránkách budou uvedena metodická doporučení a specifické znaky jednotlivých vyučovacích metod, které jsou vhodné pro výuku jednotlivých tematických okruhů obou rovin mediální výchovy.

5.17. Didaktické zásady vyučovacích metod pro výuku mediální výchovy

Jak bylo uvedeno v podkapitole 5.15. Vyučovací metoda, musí jednotlivé vyučovací metody splňovat uvedené nároky, aby byly didakticky správné a přínosné pro výchovně vzdělávací proces. Odborná literatura pojednávající o výuce mediální výchovy uvádí další zásady, které výše popsané zásady doplňují⁷³:

- **Názornost**
 - Vyučující by měl vyučovanou látku předkládat žákům pomocí demonstrace názorných didaktických pomůcek. Při výuce jednotlivých témat mediální výchovy se jedná na příklad o využití mediálních obsahů a sdělení, o realizaci exkurzí, workshopů.
- **Jednoduchost**
 - Je potřebné přizpůsobit rozsah a hloubku učiva aktuálně dosažených znalostí, vědomostí, dovedností žáků. V rámci této zásady je nutné vybírat i didaktické pomůcky, které budou žákům prezentovány. Tyto názorné pomůcky by měly být blízké zkušenostem žáků a odpovídat jejich spotřebitelským zájmům (výběr

⁷³ Pospíšil, J., Závodná, L., S. *Mediální výchova: metodika*. 1. vyd. Kralice na Hané: Computer Media, 2010. s. 8.

mediovaných obsahů- časopisy, televizní a rozhlasové programy atd.). Učitel by měl postupovat při plánování výukové jednotky a její náplni podle zásad soustavnosti a přiměřenosti⁷⁴.

➤ Aktivita žáků

- Vyučující by měl volit organizační formy výuky a vyučovací metody poskytující prostor pro aktivní participaci žáků na vyučovacím procesu.

➤ Tempo hodiny

- Tempo by mělo být dynamické. Avšak podle RVP ZV by učitel měl vést strukturu a tempo hodiny tak, aby bylo možné přihlídnout i k individuálnímu pracovnímu tempu, specifickým učebním potřebám a úrovni vědomostí, dovedností jednotlivých žáků.

➤ Smysluplnost

- Tato zásada se týká motivační fáze vyučovací jednotky, ale i celkové motivace žáků pro studium mediální výchovy. Jedná se o smysl, praktické uplatnění a funkční zapojení předávaných poznatků do každodenního života žáka. Pokud bude brán zřetel na tuto zásadu, jistě bude mít pozitivní vliv pro zájem i následnou aktivitu žáků při studiu tohoto průřezového tématu.

➤ Využitelnost

- Doporučuje se ve výuce přímo aplikovat či uvádět možnosti praktického využití prezentovaných poznatků v mimoškolním prostředí. Zásada využitelnosti taktéž působí na motivaci a zájem žáků o tematiku mediální výchovy. Měla by se brát v úvahu zejména při plánování výuky produktivních činností.

➤ Důležitost

- Jedním z očekávaných výstupů vyučovacího procesu by měla být schopnost žáků rozeznávat základní informace od rozšiřujících.

⁷⁴ Horák, F. *Didaktika základní a střední školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. s. 132.

6. Vyučovací metody pro výuku mediální výchovy

Tato kapitola se věnuje výčtu vyučovacích metod, jež jsou doporučovány odbornou literaturou pro výuky tohoto průřezového tématu. Dále jdou zde uvedeny další možnosti využití vyučovacích metod, které byly vybrány na základě zvážení doporučení z RVP ZV, na základě četby odborné literatury a na základě analýzy jednotlivých tematických okruhů mediální výchovy.

J. Pospíšil a L. S. Závodná doporučují využívat zejména tyto vyučovací metody: diskuze, audiovizuální přednáška, dohledávání informací v médiích, myšlenková mapa, přednášky odborníků z praxe, případová analýza nebo studie, dotazníkový průzkum, simulační hry, hraní rolí, brainstorming. Pro zlepšení koncentrace žáků ve vyučovací jednotce doporučují zařazení relaxačních technik⁷⁵ do výuky.

E. Niklesová navrhuje pro vyučovací jednotky, jež jsou zaměřené na výuku tematických okruhů mediální výchovy, organizační formu kooperativního vyučování. Dále doporučuje tyto vyučovací metody: diskuzi, komunitní kruh, brainstorming a myšlenkovou mapu⁷⁶.

Pro výuku průřezového tématu mediální výchova je dále možné využít nejen výše uvedených vyučovacích metod. Při sestavování výběru vhodných vyučovacích metod byly brány v potaz i níže popsaná kritéria. Vyučovací metody uplatnitelné pro výuku průřezového tématu mediální výchova: metoda vyprávění, metoda vysvětlování, metoda popisu, metoda demonstrace, metoda exkurze, metoda zajímavého čtení, metoda přepracovaného textu, metoda tvorby referátů, metoda výukového rozhovoru, beseda, metody inscenační, metody rozvíjející samostatnost, metody rozvíjející kooperaci a metody rozvíjející kritické čtení. Pro shrnutí této problematiky je uvedena příloha č. 9, kde je znázorněno využití uvedených vyučovacích metod v rámci tematických okruhů mediální výchovy.

⁷⁵ Pospíšil, J., Závodná, L., S. *Mediální výchova: metodika*. 1. vyd. Kralice na Hané: Computer Media, 2010. s. 11-13.

⁷⁶ Niklesová, E. *Teorie a východiska současné mediální výchovy*. České Budějovice: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, 2007. s. 122-123.

Při výběru vyučovací metody pro výuku konkrétní učební látky je potřebné nejen přihlížet k doporučením v odborné literatuře, ale také k těmto následujícím kritériím⁷⁷:

- Zákonitosti výukového procesu
- Cíle a úkoly výuky
- Obsah a metody daného oboru
- Úroveň fyzického a psychického rozvoje žáků
- Zvláštnosti třídy, skupiny žáků
- Vnější podmínky výchovně - vzdělávací práce
- Osobnost učitele

Tato kritéria se proměňují v čase. Učitelé získávají zkušenosti s různými metodami v jiných třídách, jsou školeni v praktikování nových metod. Dále se vzdělávají a seznamují s novými postupy ve výuce v rámci samostudia. Také osobnost žáka se rozvíjí. Žáci získávají nové zkušenosti, rozšiřují se jejich vědomosti a dovednosti. Taktéž třídní kolektiv a vztahy v něm se vyvíjí v průběhu školního roku. Proto je potřebné přihlížet k těmto kritériím při koncipování jednotlivých příprav vyučovacích jednotek v průběhu roku. Důležitým prvkem je samozřejmě také měnící se technické zázemí dané školy a nabídka možností pro vzdělávání žáků v mimoškolních institucích (výstavy, workshopy, projekty, exkurze aj.).

Následující podkapitoly se věnují výše popsanému výčtu vyučovacích metod vhodných pro výuku mediální výchovy. Podkapitoly jsou koncipovány tak, že nejdříve je uvedena stručná teoretická charakteristika jednotlivých skupin vyučovacích metod (skupiny jsou korespondující s klasifikací vyučovacích metod v příloze č. 7). Na to navazuje stručný teoretický popis již jednotlivých vyučovacích metod a poté vždy následuje podkapitola, jež uvádí možné aplikace dané vyučovací metody v rámci výuky mediální výchovy. Pro shrnutí této problematiky je uvedena příloha č. 9, kde je znázorněno využití uvedených vyučovacích metod v rámci tematických okruhů mediální výchovy.

⁷⁷ Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 50.

6.1. Monologické metody

RVP ZV doporučuje vést výchovně vzdělávací proces, tak aby žákovi byl dán prostor pro jeho samostatnou práci a stal se tak aktivním členem tohoto procesu. Avšak i přes toto doporučení se výuka tohoto průřezového tématu neobejde bez zařazení monologických metod a organizační formy frontální výuky. Důvodem pro jejich využití je fakt, že jsou vhodné pro rychlé seznámení s učební látkou. Mohou tedy být aplikovány v motivační a v expoziční fázi vyučovacího procesu. Dále umožňují přizpůsobení výkladu učiva tak, aby navazoval systematicky na žákovy vědomosti, schopnosti. Negativem těchto metod je, že aktivním činitelem vzdělávacího procesu je učitel. Žák zastává pasivnější roli a je mu umožněna aktivita pouze v rámci kladení doplňujících otázek. Jedná se o jednosměrný informační tok od učitele k žákům poskytující pouze omezenou zpětnou vazbu. Proto je potřebné rozšířit metody monologické, které spadají do organizační formy frontální výuky, o organizační formy kooperativní výuky a oaktivizující vyučovací metody.

Mezi monologické metody řadíme tyto vyučovací metody^{78 79}: metoda přednášky, metoda vysvětlování, metoda vyprávění a metoda popisu. I přes fakt, že Pospíšil a Záškodná metodu přednášky doporučují pro výuku mediální výchovy (viz kapitola 6. Vyučovací metody pro výuku mediální výchovy), ji s ohledem na její náročnost, kterou klade na své posluchače, není zařazena do výčtu vhodných metod pro výuku na základní škole. Dalším důvodem je, že se: „[...] přednáška uplatní až u starších žáků a studentů, kdy už lze počítat s delším soustředěním pozornosti a s abstraktním myšlením.“⁸⁰

6.1.1. Metoda vyprávění

Vyprávění umožňuje prezentovat učební látku přitažlivým způsobem: „[...] zachovává intimnější vztah mezi vypravěčem a posluchačem a taktéž emocionální

⁷⁸ Hořejší, D. *Didaktika občanské nauky a základů společenských věd*. 1. rozš. vyd. Praha: Naše vojsko, 1996. s. 40-49.

⁷⁹ Mojžíšek, L. *Vyučovací a didaktické metody: úvod do didaktické teorie vyučovacích metod*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975. s. 65-77.

⁸⁰ Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 60.

náboj společného prožívání příběhu.“⁸¹ Působí na fantazii posluchače, který do svých představ promítá i své vlastní vědomosti, zkušenosti. Určitou nevýhodou je oslabení zpětné reakce. Učitel jí získává pozorováním svých posluchačů. Měl by se zaměřit na jejich pozornost, případný motorický neklid a celkové chování. Dalším ukazatelem jsou vznášené otázky od publika⁸². Efektivita metody vyprávění a samozřejmě zájem publika o vyprávěný příběh se odvíjí od vypravěčského umění učitele. Doporučení pro zlepšení přínosu vyprávění je spojení s demonstrací fotografií, diapozitivů a jiných ilustračních pomůcek.

Monologická metoda vyprávění je vhodná pro výuku žáků na 1. stupni základní školy. Na vyšších stupních základní školy či na stupních nižšího gymnázia lze metodu doplňovat o prvky přednášky (zápis poznámek, diskuze po přednášce atd.).

Metoda vyprávění, jak je uvedeno výše v její stručné charakteristice, má za úkol přitažlivým způsobem prezentovat žákům daný učební obsah. Z tohoto důvodu je vhodná pro motivační část hodiny a taktéž pro vyučovací jednotky, jejichž cílem je osvojení nových poznatků. V druhé variantě je potřebné metodu vyprávění spojit se zápisem poznámek do sešitů nebo zařadit práci s pracovními listy. Pomocí vyprávění lze žákům živě a zajímavě zpřístupnit počátek studia mediální výchovy v rámci doporučeného tematického okruhu mediální propedautika. Bohaté náměty pro výpravný monolog učitele nabízí zejména tyto tematické okruhy mediální výchovy:

Receptivní činnosti

- Mediální propedautika
- Interpretace vztahu mediálního sdělení a reality:
 - Vztah mediálního sdělení a sociální zkušenosti
- Fungování a vliv médií ve společnosti:
 - Vliv médií na každodenní život, společnost, politický život a kulturu z hlediska současné a historické perspektivy
 - Role médií v každodenním životě jednotlivce, vliv médií na uspořádání dne, na rejstřík konverzačních témat, na postoje a chování
 - Vliv médií na kulturu
 - Role médií v politických změnách

⁸¹ Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 54.

⁸² Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 56.

6.1.2. Metoda vysvětlování

„Podstata vysvětlování je ve vedení žáků k pochopení a osvojení si jádra sdělení, podstaty jevu, funkce předmětu.“⁸³ Z tohoto důvodu učitel v přípravné fázi, jež předchází samotné realizaci této monologické metody ve vyučovacím procesu, člení vybraný učební obsah na menší celky. Cílem této diferenciací učiva je rozlišit základní a nadstavbové informace, nalezení důležitých souvislostí s předcházejícím učivem a také zmapování mezipředmětových vztahů. Následuje formulace očekávaných výstupů. Metoda vysvětlování se nejčastěji používá ve spojení s frontální výukou. Měla by splňovat následující podmínky. Informace, jež jsou předkládány, by měly být srozumitelné a pochopitelné, blízké zkušenostem žáků. Postup předávání informací by měl být systematický, logický a též i názorný. Pro lepší dosažení očekávaných výstupů je vhodné metodu kombinovat s demonstračními metodami.

Metoda vysvětlování se člení na tři na sebe navazující fáze⁸⁴:

1. Expozice učiva

Vyučující vede výklad tak, aby byly nejdříve sděleny informace pro žáky známé, konkrétní a které jsou pro daný úsek učiva stěžejní. Poté se výklad zaměřuje na neznámou část daného učebního obsahu, kde informace již mohou být abstraktního charakteru. Tímto postupem jsou splněny podmínky srozumitelnosti a logického postupu. V této fázi se doporučuje zapojit metodu induktivní, deduktivní či jejich kombinaci⁸⁵.

2. Zdůvodnění platnosti

Učitel dokládá platnost předaných poznatků jejich aplikací do praxe. V této fázi se nabízí prostor pro prezentaci nadstavbových informací.

3. Kontrola, zpětná vazba

Jedná se o zjištění, jak žáci pochopili prezentované učivo a jaká je míra osvojení poznatků. Avšak i v předcházejících dvou etapách by měl

⁸³ Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 57.

⁸⁴ Mojžíšek, L. *Vyučovací a didaktické metody: úvod do didaktické teorie vyučovacích metod*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975. s. 75.

⁸⁵ Hořejší, D. *Didaktika občanské nauky a základů společenských věd*. 1. rozš. vyd. Praha: Naše vojsko, 1996. s. 41.

vyučující provádět průběžnou kontrolu a získávat zpětné reakce. Kontrolu lze realizovat pomocí otázek, zadáním úkolu atd. Tato fáze slouží k reflexi splňování očekávaných výstupů. V případě, že výsledek kontroly pochopení učiva je pozitivní, následují opět expozice a zdůvodnění platnosti dalšího oddílu učebního obsahu. Pokud je výsledek neuspokojivý, vyučující se navrácí k problematické, nepochopené části výkladu.

Monologická metoda vysvětlování se hodí pro vyučovací jednotky, kde se vyučující zaměřuje na předávání nových poznatků i dovedností. Přínosné je i její využití v případě, kdy je vyučujícím zjištěno, že předcházející expozice učiva nebyla úspěšná a žáci proto nebyli schopni si učivo správně osvojit. Při výuce mediální výchovy se metoda vysvětlování dá aplikovat ve všech podtématech receptivních činností. Její začlenění se nabízí i v produktivních činnostech a to konkrétně v tematickém okruhu tvorba mediálního sdělení. Zde je velmi důležité, aby metoda byla zapojována jen v případě vysvětlování postupu tvorby daného mediovaného obsahu a v případě chybného postupu žáka, jinak by měl být vyučovací proces založen na aktivizujících činnostech vedoucích k samotné žákovské tvorbě. Při správném výběru náročnosti úkolu je možné její využití pro dosažení doporučených očekávaných výstupů tematického okruhu mediální propedeutika. Následuje přehled tematických okruhů, jejichž výuka může být prezentována prostřednictvím metody vysvětlování:

Receptivní činnosti

- Mediální propedeutika
- Kritické čtení a vnímání mediálního sdělení – všechna podtémata
- Interpretace vztahu mediálního sdělení a reality- všechna podtémata
- Stavba mediálního sdělení- všechna podtémata
- Vnímání autora sdělení- všechna podtémata
- Fungování a vliv médií ve společnosti- všechna podtémata

Produktivní činnosti

- Tvorba mediálního sdělení- všechna podtémata

6.1.3. Metoda popisu

V této monologické metodě je hlavní důraz kladen na sdělovací funkci.⁸⁶ Opět je doporučována kombinace s demonstrační metodou. Vyučující by se měl zaměřit na poznatky, které jsou pro daný jev, skutečnost typické. Popis je veden od konkrétního příkladu k obecným platnostem. Jedná se tedy o postup induktivní.

Pro využití metody popisu je nezbytné najít takovou učební látku, kterou lze vyučovat formou prezentace a následné práce s ukázkami. Při výběru ukázek je třeba zohlednit tato hlediska: dostupnost, rozmanitost a hlavně zda jsou pro žáky známé, běžné. Ukázky mají vykazovat typické charakteristiky, platnosti, zákonitosti daného jevu, skutečnosti, tak aby je žáci mohli sami či s pomocí vyučujícího identifikovat. Prezentace, charakteristika, popis obecných platností je stěžejní částí tohoto způsobu vedení výukové jednotky, a to zejména při samotné expozici učebního obsahu. Při výuce mediální výchovy je metoda popisu uplatnitelná v těchto tematických okruzích:

Receptivní činnosti

- Mediální propedeutika
- Kritické čtení a vnímání mediálního sdělení
 - Rozlišování zábavních („bulvárních“) prvků ve sdělení od informativních a společensky významných
 - Hledání rozdílu mezi informativním, zábavním a reklamním sdělením
 - Identifikování základních orientačních prvků v textu
- Interpretace vztahu mediálního sdělení a reality - všechna podtémata
- Stavba mediálního sdělení - všechna podtémata

⁸⁶ Mojžíšek, L. *Vyučovací a didaktické metody: úvod do didaktické teorie vyučovacích metod*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975. s. 75.

6.2. Metody názorně - demonstrační

Již Komenský ve svém didaktickém díle doporučoval aplikovat ve vzdělávacím procesu Zlaté pravidlo pro učitele. Toto pravidlo obsahuje následující: „[...] *proto budiž učitelům zlatým pravidlem, aby všechno bylo předváděno všem smyslům kolika možno.*“⁸⁷

Metody názorně-demonstrační by se měly kombinovat se slovními metodami, jak je již uvedeno výše v podkapitole 6.1. Monologické metody. Při výběru jednotlivých příkladů, vzorků sloužících k názorné prezentaci ve výuce mediální výchovy, je potřebné zohlednit několik kritérií: věk, dovednosti, vědomosti, zkušenosti, zájmy, spotřebitelské zvyky žáků. Pro získání přehledu těchto kritérií je možné žákům nechat vyplnit dotazník či je nechat vypracovat mediální deník. Při výuce mediální výchovy se může jednat o tyto názorné, demonstrační pomůcky: obrazové materiály (fotografie, plakáty atd.), webové stránky, periodický tisk, rozhlasové programy, audiovizuální mediované obsahy (televizní programy, reklamy, film atd.).

6.2.1. Metoda demonstrace

Cílem metody demonstrace je seznámit žáky se vzorovým příkladem, vzorovou činností či vzorovým produktem. Vybraný příklad může být ukázkou správného řešení, nebo naopak špatného provedení. Žák se učí napodobováním správného vzoru společně s pokyny, radami učitele. V případě, kdy je zvolena prezentace chybného řešení, pak učitel či žáci sami odhalují chyby. Cílem je vytvoření správného provedení. Práci se vzorkem může učitel demonstrovat sám nebo na základě pokynů, jež mu adresují žáci. Samozřejmě další možností je, že činnost bude pojímána jako samostatná práce žáků (individuální, skupinová).

Průběh této metody by měl vyučující naplánovat tak, aby byl dán prostor pro aktivní činnost žáků. Může se jednat na příklad o samostatnou manipulaci se vzorkem, prostor pro doplňující otázky, vymýšlení postupu práce, vyplňování pracovních listů atd.

⁸⁷ Komenský, J., A. Velká didaktika, kapitola XX., In Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 76.

Metoda demonstrace má tři fáze⁸⁸. V první fázi se žáci seznamují se vzorkem, o kterém nemají potřebné informace pro dosažení zamýšleného cíle výuky. Tuto fázi je možné pojmut jako motivační část vyučovací jednotky. Potřebné informace získávají žáci buď na základě vlastního aktivního přístupu (induktivní metoda, metoda pokus omyl, myšlenková mapa), či prostřednictvím monologických metod od vyučujícího. Závěrečná část je vyhrazena pro shrnutí předaného učiva a pro získání zpětné vazby.

Názorně - demonstrační metody, jakož i tedy metoda demonstrace, by měly být při své realizace při výchovně vzdělávacím procesu kombinovány s monologickými metodami (metoda vyprávění, metoda vysvětlení a metoda popisu). Proto začlenění metody demonstrace do výuky tematických oblastí mediální výchovy je téměř v celém rozsahu shodné jako u metod monologických. Dalším důvodem, proč je pole působnosti metody demonstrace tak široké, je fakt, že tato výuková metoda se dá efektivně spojit i s metodou výukového rozhovoru. Manipulace se správným či chybným vzorem může být hlavní výukovou aktivitou všech fází výchovně vzdělávacího procesu. Na základě uvedených důvodů je vhodné využít metodu demonstrace při výuce těchto tematických okruhů mediální výchovy:

Receptivní činnosti

- Mediální propedeutika
- Kritické čtení a vnímání mediálního dělení
 - Rozlišování zábavních („bulvárních“) prvků ve sdělení od informativních a společensky významných
 - Hledání rozdílu mezi informativním, zábavním a reklamním sdělení
 - Identifikování základních orientačních prvků v textu
- Interpretace vztahu mediálního sdělení - všechna podtémata
- Stavba mediálních sdělení - všechna podtémata
- Vnímání autora sdělení - všechna podtémata
- Fungování a vliv médií ve společnosti
 - Role médií v politickém životě

⁸⁸ Hořejší, D. *Didaktika občanské nauky a základů společenských věd*. 1. rozš. vyd. Praha: Naše vojsko, 1996. s. 49-50.

6.2.2. Exkurze

Exkurze se řadí do metody demonstrace. Z didaktického hlediska by měla být zařazena na samostatný konec výuky daného tématu. Exkurze může mít dva rozličné průběhy. V prvním případě žák pouze pasivně přijímá sdělované informace (prohlídka spojená s výkladem). V závěru tohoto typu exkurze může být zařazena diskuze, debata s průvodcem, pracovníky dané instituce. Druhá možnost se odlišuje tím, že teoretická část výkladu je doplněná o program, jenž je zaměřen na praktickou činnost. Cílem tohoto typu exkurze je nabídnout žákům možnost aplikovat získané poznatky v praxi.

Exkurze s oběma jejími průběhy je velmi dobře uplatnitelná zejména v závěrečné fázi výuky. Žáci jsou jejím prostřednictvím seznámeni s tím, jak jsou poznatky, dovednosti, které si osvojili, využívány v praxi. Pro žáky je zajímavější druhý způsob programu exkurze, kdy je dán prostor pro jejich aktivitu a tvořivou činnost. Výuku uvedených tematických okruhů je možné realizovat exkurzí tedy názorně - demonstrační metodou:

Receptivní činnosti

- Stavba mediálních sdělení- všechna podtémata
- Fungování a vliv médií ve společnosti
 - Vliv médií na každodenní život, společnost, politický život a kulturu z hlediska současné a historické perspektivy
 - Vliv médií na kulturu
 - Role médií v politických změnách

6.3. Metody práce s textem

„Práci s textem obvykle rozumíme výukovou metodu založenou na zpracovávání textových informací, jejichž využití směřuje k osvojení nových poznatků, k jejich rozšíření a prohloubení, popř. k jejich upevnění, fixaci...“⁸⁹ Základním předpokladem těchto metod je schopnost kritického čtení. Žák ovládá kritické čtení tehdy, pokud jeho

⁸⁹ Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 64.

četba vykazuje vlastnosti hloubkového přístupu k učení⁹⁰. Tento přístup je charakterizován pozitivní vnitřní motivací žáka. Žák nalézá v samostudiu a v učebním obsahu smysl a shledává ho přínosným. Naučené poznatky je schopen prezentovat vlastními slovy. Vytváří si vlastní názory a je schopen své postoje obhájit argumentací. „*Učivo si dobře pamatují, a pokud dílčí část zapomenou, dokážou si ji zrekonstruovat nebo vyhledat zdroj, ve kterém si poznatky osvěží či doplní.*“⁹¹ Hloubkový přístup se odlišuje od mechanického čtení či nekritické interpretace obsahu sdělení. Tento přístup k učivu je žádoucí a měl by být rozvíjen a podporován.

Kritické čtení se vyznačuje tím, že žák je schopen samostatně rozeznávat podstatné informace od doplňujících a těmto informacím rozumí. Nachází vztahy, souvislosti v textu i v rámci svých vědomostí z daného oboru, mezipředmětových vztahů. Žák je schopen prezentovat stručný obsah. Věcně a logicky argumentuje na základě přečteného textu.

6.3.1. Metoda zajímavého čtení

Metoda zajímavého čtení spočívá ve vyhledávání zajímavých informací z hlediska určeného tématu či v rámci daného oboru a poté v jejich následné prezentaci. Uvedená prezentace může mít podobu „informační desetiminutovky“ na základě domácí přípravy, nebo jako výsledek práce v průběhu vyučovací jednotky. Metoda je vhodná pro uplatnění mezipředmětových vztahů.

V rámci této vyučovací metody se žáci zdokonalují v kritickém čtení, v práci s informačními zdroji a v komunikačních schopnostech při prezentaci svých příspěvků. Metodu zajímavého čtení je možné začlenit do motivační části či ji pojmut jako stěžejní aktivitu při vytváření dovedností. Vyučující mediální výchovy by měl zapojit tuto metodu do témat zabývajících se kritickým čtením, tvorbou mediálních sdělení. Taktéž by neměla být opominouta vazba tematických okruhů nabízejících četné, dostupné náměty. Konkrétně se jedná se o tyto tematické okruhy:

⁹⁰ Petty, G. *Moderní vyučování*. 4. vyd. Praha: Portál, 2006. s. 248-249.

⁹¹ Mareš, J. *Styly učení žáků a studentů*, 1. vyd. Praha: Portál, 1998. s. 63.

Receptivní činnosti:

- Kritické čtení a vnímání mediálního sdělení- všechna podtémata
- Fungování a vliv médií ve společnosti
 - Vliv médií na každodenní život, společnost, politický život a kulturu z hlediska současné a historické perspektivy
 - Role médií v každodenním životě jednotlivce, vliv médií na uspořádání dne, na rejstřík konverzačních témat, na postoje a chování
 - Role médií v politickém životě
 - Vliv médií na kulturu
 - Role médií v politických změnách

Produktivní činnosti

- Tvorba mediálního sdělení
 - Uplatnění a výběr výrazových prostředků a jejich kombinací pro tvorbu věcně správných a komunikačně (/společensky a situačně) vhodných sdělení

6.3.2. Metoda přepracovaného textu

Prostřednictvím této metody práce s textem si žáci osvojují schopnost kritického čtení. Učí se rozebírat daný text z hlediska kritérií, které nastolí vyučující. Na základě provedené analýzy přepracovávají text opět předem zvoleným způsobem. Samotná modifikace textu nemusí spočívat pouze ve vytvoření nového textu, ale i jiných mediálních obsahů.

Využití metody přepracovaného textu je při výuce průřezového tématu mediální výchova širší než u metody zajímavého čtení. Analýza původního znění vybraného mediovaného obsahu a jeho následná modifikace podle stanovených kritérií se týká jak receptivních tak i produktivních činností. Vyučující by měl zapojení této metody do výuky naplánovat tak, aby jí přecházela metoda vysvětlování či popisu spojená s metodou demonstrace. Metodu přepracování textu lze začlenit do výuky těchto tematických okruhů:

Receptivní činnosti

- Kritické čtení a vnímání mediálního sdělení- všechna podtémata
- Interpretace vztahu mediálního sdělení a reality
 - Různé typy sdělení, jejich rozlišování a jejich funkce
 - Vztah mediálního sdělení a sociální zkušenosti
 - Identifikace společensky významných hodnot v textu, prvky signalizující hodnotu, o které se sdělení opírá
- Stavba mediálních sdělení
 - Principy sestavování zpravodajství jejich identifikace, pozitivní principy, zezábavňující principy, příklady stavby a uspořádání zpráv, další mediálních sdělení
- Vnímání autora sdělení- všechna podtémata

Produktivní činnosti

- Tvorba mediálního sdělení
 - Uplatnění a výběr výrazových prostředků a jejich kombinací pro tvorbu věcně správných a komunikačně (/společensky a situačně) vhodných sdělení

6.3.3. Tvorba referátů

Tvorba referátů je závěrečnou fází dlouhodobé přípravy žáků, kdy jsou školeni ve správném způsobu práce s textem a ve vyhledávání potřebných informací. Hlubkový přístup k četbě, tvorba poznámek, sepsání stručného obsahu sdělení jsou základními schopnostmi žáka, jež jsou potřebné pro tvorbu referátu. Dalšími podmínkami je orientace v nabídce informačních zdrojů, schopnost výběru adekvátního informačního pramene. Během této metody je také potřebné vést žáky k správné prezentaci, přednesu svého referátu. V závěru prezentace může být dán prostor pro otázky či přímo diskusi vyplývající z obsahu referátu. Z hlediska nároků, které jsou kladeny na žáka, je vhodné tuto metodu používat spíše ve vyšších ročnících druhého stupně základní školy.

Jak je uvedeno výše, měl by vyučující, který chce zařadit psaní referátů do výuky mediální výchovy, přihlédnout k tomu, zda žáci ovládají nezbytné dovednosti a kompetence pro tuto metodu. Pokud žáky vyučující shledá schopnými se tohoto úkolu zhostit, měl by vybírat náměty pro jednotlivé referáty tak, aby žák k nim přistupoval se zaujetím. Náměty by měly být blízké žákovské zkušenosti a vědomostem. Pokud je prezentace referátu zařazena do výuky, měl by vyučující obsah i přednes referátu zhodnotit, případně doplnit, opravit, upřesnit. V případě, že referáty se odevzdávají v písemné podobě, měl by vyučující poskytnout žákovi zpětnou vazbu. Vydařené referáty mohou být otisknuty ve školním časopise, čteny ve školním rozhlasu. Žáci mohou tvořit referáty na tyto tematické okruhy:

Receptivní činnosti

- Fungování a vliv médií ve společnosti
 - Organizace a postavení médií ve společnosti
 - Faktory ovlivňující média, interpretace vlivů působících na jejich chování
 - Způsoby financování médií a jejich dopady
 - Vliv médií na každodenní život, společnost, politický život a kulturu z hlediska současné a historické perspektivy
 - Role médií v politických změnách

Produktivní činnosti

- Tvorba mediálního sdělení
 - Uplatnění a výběr výrazových prostředků a jejich kombinací pro tvorbu věcně správných a komunikačně (/společensky a situačně) vhodných sdělení
 - Tvorba mediálního sdělení pro školní časopis, rozhlas, televizi či internetové medium

6.4. Dialogické metody

Charakteristickým znakem dialogických metod je vzájemná komunikace dvou a více zúčastněných osob. Realizace těchto metod by se měla řídit několika zásadami: příjemné a důvěrné prostředí pro všechny zúčastněné, ochota komunikovat, zajímavé a adekvátní téma, svoboda projevu, respektování jiných názorů a postojů, dodržování smluveného jednacího řádu. „*Dialogické metody přímo počítají s kooperací, pokud by nebyla, nezdařil by se ani dialog.*“⁹²

Dialogické metody se dají zařadit do aktivizujících a problémových metod. Jejich prostřednictvím žáci získávají sebedůvěru, učí se formulovat a prezentovat své názory, rozvíjí své kritické a divergentní myšlení. Do souboru dialogických metod spadají tyto výukové metody⁹³: rozhovor, dialog, diskuze, beseda, sokratovská metoda, katechetické metody. Následující podkapitoly se budou věnovat metodě výukového rozhovoru, diskuzi a besedě.

6.4.1. Metoda výukového rozhovoru

Metodu výukového rozhovoru je vhodné zařadit do motivační fáze⁹⁴, do fáze fixační a také fáze kontrolní. Tato metoda pomáhá probouzet v žácích zájem o vybrané téma, aktivizuje jejich úsilí, pozornost, které jsou potřebné pro zdárný průběh vyučovacího procesu. Výukový rozhovor se od běžného dialogu liší tím, že vyučující diriguje, ovlivňuje celý průběh a způsob komunikace. Žáci a učitel tedy nejsou v rovnocenném postavení.

Stejně jako u monologických metod jsou možnosti využití metody výukového rozhovoru při výuce průřezového tématu mediální výchova velice široké a rozmanité. Vyučující by opět neměl stavět celý průběh vyučovací jednotky pouze na řízeném způsobu komunikace. Metoda výukového rozhovoru by měla být kombinována

⁹² Novotný, P., Grecmanová, H., Urbanovská, E. *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2000. s. 58.

⁹³ Novotný, P., Grecmanová, H., Urbanovská, E. *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2000. s. 58.

⁹⁴ Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 68.

s názorně demonstračními metodami a měla by být střídána s aktivizujícími metodami. Tematické okruhy, které lze vyučovat metodou výukového rozhovoru, jsou tyto:

Receptivní činnosti

- Kritické čtení a vnímání mediálního sdělení- všechna podtémata
- Interpretace vztahu mediálního sdělení a reality- všechna podtémata
- Stavba mediálního sdělení- všechna podtémata
- Vnímání autora sdělení- všechna podtémata
- Fungování a vliv médií ve společnosti- všechna podtémata

Produktivní činnosti

- Tvorba mediálního sdělení
 - Technologické možnosti a jejich omezení

6.4.2. Metoda diskuze

„Výuková metoda diskuze se na rozdíl od rozhovoru vymezuje, jako taková forma komunikace učitele a žáků, při níž si účastníci navzájem vyměňují názory na dané téma, na základě svých znalostí pro svá tvrzení uvádějí argumenty, a tím společně nacházejí řešení daného problému.“⁹⁵

Učitel v přípravné fázi vybírá vhodné téma k diskuzi, volí klíčové otázky a stanovuje optimální cíl, kterého by mělo být prostřednictvím diskuze dosaženo. Vhodnost tématu⁹⁶ se vyznačuje tím, že jde o téma týkající se hodnotového žebříčku, lze mít na téma vícero pohledů, přináší nové informace. V případě, že je téma diskuze určeno předem, dochází také k procvičování vyhledávání potřebných informací. Diskuze rozvíjí kritické myšlení, dovednost argumentace, sociální a komunikační kompetence.

⁹⁵ Novotný, P., Grecmanová, H., Urbanovská, E. *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2000. s. 58.

⁹⁶ Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 108.

Před samotnou realizací diskuze by účastníci měli být seznámeni s pravidly diskuze, způsobem jejího řízení. Podmínky pro průběh diskuze dle Ležákové a Bíny⁹⁷:

- Studující spolu musejí navzájem hovořit.
- Musejí navzájem naslouchat.
- Musejí reagovat na to, co říkají druzí.
- Musejí mít v úmyslu rozvíjet své poznání, porozumění a usuzování o daném tématu.

Diskuze je velmi náročná zejména v oblasti komunikačních a sociálních kompetencí. Je zcela nezbytné u žáků tyto kompetence správně rozvíjet a školit je v řečnickém umění. Existuje řada upravených verzí samotné diskuze. Pro výuku na základní škole jsou vhodné tyto varianty⁹⁸: Řetězová diskuze, Diskuze u stolu, Diskuze v malých skupinách, Akvárium a Diskuze krok po kroku⁹⁹.

Tuto dialogickou metodu lze spojit s programem exkurze a také jí lze začlenit do hodnocení inscenačních metod. Jinak vyučující může zvolit diskuzi či její varianty jako výukovou metodu v těchto tematických okruzích:

Receptivní činnosti

- Interpretace vztahu mediálního sdělení a reality
 - Vztah mediálního sdělení a sociální zkušenosti
- Fungování a vliv médií ve společnosti- všechna podtémata

6.4.3. Beseda

Beseda je velice vhodnou dialogickou metodou při zapojení cizí osoby do výuky. Host poskytuje žákům informace na základě jimi vznesených dotazů¹⁰⁰. Pokud žáci nejsou příliš zběhlí či nemají dostatek zkušeností v tomto stylu komunikace, je vhodné věnovat dostatečný čas přípravě jednotlivých otázek. Vyučující by měl

⁹⁷ Ležáková, Bína, 2006. In Niklesová, E. *Teorie a východiska současné mediální výchovy*. České Budějovice: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, 2007. s. 120.

⁹⁸ Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 110.

⁹⁹ Novotný, P., Grecmanová, H., Urbanovská, E. *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2000. s. 73.

¹⁰⁰ Novotný, P., Grecmanová, H., Urbanovská, E. *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2000. s. 58.

v rámci této přípravy podat potřebné informace o hostu a problematice, které se bude beseda věnovat. Taktéž by vyučující měl daný třídní kolektiv uvést do problematiky a doporučit informační prameny.

Beseda se jako výuková metoda využívá, jak již bylo uvedeno, v situaci, kdy je do vzdělávacího procesu přizván host, jehož cílem je poskytnout žákům hlavní i podrobnější informace. Beseda může být realizována v rámci klasické vyučovací hodiny v kmenové třídě nebo opět může být součástí exkurze, výstavy atd. Pro efektivní průběh této dialogické metody je potřebné žáky připravit a také zvolit její vhodný průběh. Vhodný průběh je složen z několika bodů: časová dotace pro monolog hosta, časová dotace pro otázky, způsob pokládání otázek, případná příprava otázek. Pozvání hosta do výuky může být velmi přínosné zejména v těchto tematických okruzích:

Receptivní činnosti

- Interpretace vztahu mediálního sdělení a reality
 - Vztah mediálního sdělení a sociální zkušenosti
- Stavba mediálního sdělení- všechna podtémata
- Fungování a vliv médií ve společnosti
 - Organizace a postavení médií ve společnosti
 - Faktory ovlivňující média, interpretace vlivů působících na jejich chování
 - Způsoby financování médií a jejich dopady
 - Vliv médií na každodenní život, společnost, politický život a kulturu z hlediska současné a historické perspektivy
 - Role médií v politickém životě
 - Role médií v politických změnách

6.5. Metody inscenační

„Podstatou inscenačních metod je sociální učení v modelových situacích, v nichž účastníci edukačního procesu jsou sami aktéry předváděných situací.“¹⁰¹ Témata inscenací se týkají běžného života, reálných situací¹⁰². Průběh inscenace se člení na tři fáze¹⁰³:

1. Příprava

Vyučující sám případně společně se žáky vybírá téma inscenace. Dále se vybírají uchazeči na jednotlivé role. Připravuje se časový plán a samozřejmě se formulují očekávané výstupy.

2. Realizace inscenace

Pro následující fázi hodnocení a pro zkvalitnění budoucích inscenací je účelné pořídit záznam inscenace.

3. Hodnocení inscenace

Hodnocení zejména výkonu jednotlivých herců by mělo být pozitivně laděné a měla by převažovat chvála. Hodnocení průběhu může probíhat prostřednictvím diskuze, psané sebereflexe.

Zvláště u těchto výukových metod je pro jejich průběh a přínos nezbytné, aby byli často zaváděné do průběhu vyučování. Příznivé je s těmito metodami začínat již na nižším stupni základní školy a pokračovat s jejich těžšími variacemi na druhém stupni. Nabízí se v tomto případě opět zapojení těchto metod do výuky mediální propedautiky. Jedno z největších úskalí inscenací je nízká sebedůvěra a stud žáků. Postupným trénováním, systematickým vedením, pozitivním přístupem a pochvalami se počáteční zábrany odbourávají a inscenační metody se pak mohou stát vítaným zpestřením vyučovacího procesu. Inscenační metody se dají zařadit do vyučovacích jednotek zaměřených na seznámení s tematickým okruhem či na jeho opakování. V mediální výchově nabízí tyto tematické okruhy situace, které jsou blízké žakovským zkušenostem a reálnému průběhu situací:

¹⁰¹ Bratrská, 1992. s. 99, In Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 123.

¹⁰² Novotný, P, Grecmanová, H., Urbanovská, E. *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2000. s. 56.

¹⁰³ Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 123.

Receptivní činnosti:

- Mediální propedautika
- Fungování a vliv médií ve společnosti
 - Role médií v každodenním životě jednotlivce, vliv médií na uspořádání dne, na rejstřík konverzačních témat, na postoje a chování
 - Vliv médií na kulturu

6.6. Metody rozvíjející samostatnost ve výuce mediální výchovy

Metody rozvíjející samostatnost zprostředkovávají nejen dosahování doporučených očekávaných výstupů mediální výchovy, ale i pomáhají žákům rozvíjet klíčové kompetence k učení, kompetence pracovní. První uvedená metoda se s ohledem na nároky, které klade na žáka, je použitelná ve vyšších ročnících druhého stupně základní školy. A její využití bude spíše v rámci celku výuky spíše okrajové. Druhá metoda je již vhodná pro všechny ročníky základní školy a dá se z části uchopit i jako metoda relaxační

6.6.1. Metoda plnění studijní smlouvy

Tato metoda se týká samostudia žáka. Smlouva obsahuje znění očekávaných výstupů, kterých žák chce dosáhnout, způsobu a časového rozvržení jejich dosažení. Položky studijní smlouvy jsou tvořeny na základě dohody mezi učitelem a žákem.

Při výuce mediální výchovy se tato metoda dá využít v rámci výuky Produktivních činností, kdy se studijní smlouva týká tvorby jednotlivých žáků, ale i celé školní redakce. Studijní smlouva však může být hodnotnou součástí projektové výuky. V případě, že by výuka mediální výchovy byla vedena podle organizační formy otevřeného vyučování, potom se samozřejmě tato metoda stává klasickou součástí výchovně vzdělávacího procesu. Tematické okruhy vhodné pro uzavření studijní smlouvy:

Produktivní činnosti

- Tvorba mediálního sdělení
 - Tvorba mediálního sdělení pro školní časopis, rozhlas, televizi či internetové médium
- Práce v realizačním týmu
 - Stanovení si cíle, časového harmonogramu a delegování úkolů, zodpovědnosti

6.6.2. Metoda představte si

Tato metoda spojuje relaxační techniku a využití fantazie. Učitel poskytne žákům prostor pro relaxaci, uvolnění. Po určitém čase vyučující popíše problém, otázku, kterou si žáci mají představit ve své mysli. Jejich úkolem je nechat svou fantazii pracovat. Po skončení relaxace si žáci ve skupinách popisují své vize.

Tato metoda odpovídá doporučením Pospíšila a Závodné¹⁰⁴ ohledně vyučovacích metod. Metoda představte si by však měla být pojímána při výuce průřezového tématu mediální výchova spíše jako doplňková. Na ní by však měla navazovat učební činnost týkající se produktivních činností. Tematické okruhy, které poskytují vhodné náměty pro vytváření fantazií, jsou tyto:

Receptivní činnosti

- Mediální propedautika
- Fungování a vliv médií ve společnosti
 - Vliv médií na každodenní život, společnost, politický život a kulturu z hlediska současné a historické perspektivy
 - Role médií v každodenním životě jednotlivce, vliv médií na uspořádání dne, na rejstřík konverzačních témat, na postoje a chování
 - Vliv médií na kulturu

¹⁰⁴ Pospíšil, J., Závodná, L., S. *Mediální výchova: metodika*. 1. vyd. Kralice na Hané: Computer Media, 2010. s. 11-13.

6.7. Metody rozvíjející kooperaci

Jak již napovídá název, je příhodné tyto metody realizovat ve spojení s organizační formou kooperativního vyučování. Při absolvování obou vyučovacích metod se žáci zdokonalují v klíčových kompetencích sociálních a personálních i kompetencí komunikativních. Metoda třídění karet se hodí opět do výuky na obou stupních základní školy. Na základě této metody lze žákům zprostředkovat i vybrané učivo tematického okruhu mediální propedautika. Metoda skládkové učení již klade na žáky větší komunikační, organizační a mnohé jiné nároky. Z tohoto důvodu by se její uplatnění mělo realizovat v posledních ročnících základní školy.

6.7.1. Metoda třídění karet

Učitel si pro realizaci této metody připraví kartičky s pojmy patřících do několika souborů. Každý žák získá jednu kartičku. Cílem je, aby se žáci pomocí volného pohybu po třídě a komunikace se seskupili do skupin odpovídajícím původním souborům.

Výuková aktivita třídění karet je zajímavou formou pro opakovací činnost a získání zpětné vazby pro vyučujícího. Zpětná vazba vypovídá nejen o úrovni osvojení učiva. Také přináší poznatky o schopnosti žáků spolupracovat. Metodou třídění karet lze opakovat tyto tematické okruhy:

Receptivní činnosti

- Mediální propedautika
- Interpretace vztahu a mediálního sdělení
 - Různé typy sdělení, jejich rozlišování a jejich funkce

6.7.2. Metoda skládankové učení

Vyučující v přípravné fázi této metody rozčlení učební látku na několik podtémat a ke každému připraví studijní materiál. V samotné hodině se třída rozdělí do skupin. Každá skupina obdrží své podtéma a připravené informační zdroje. Každý člen se seznámí s daným tématem. Po uplynutí potřebné doby pro pochopení učiva se obsazení skupin promíchá tak, aby v každé skupině byl přítomen člen původních skupin. V této fázi žák zastává dvě role. Zůstává žákem a stává se též učitelem, kdy jeho cílem je prezentovat spolužákům právě nabyté vědomosti.

Tato metoda rozvíjející kooperaci klade vysoké nároky na přípravu a také na samostatné žáky. Velmi důležité je i prozíravé rozdělení žáků do skupin tak, aby skupiny byly schopné splnit počáteční úkol zhruba ve stejném čase. Špatné vztahy v třídním kolektivu mohou mít velmi nepříznivý vliv na průběh a přínos této metody. Tematické okruhy nabízející vhodný studijní materiál jsou tyto:

Receptivní činnosti

- Fungování a vliv médií ve společnosti
- Faktory ovlivňující média, interpretace vlivů působících na jejich chování
 - Vliv médií na každodenní život, společnost, politický život a kulturu z hlediska současné a historické perspektivy

6.8. Metody rozvíjející kritické myšlení

Rozvoj kritického myšlení a potažmo kritického přístupu k mediálním sdělením u žáků patří mezi hlavní předpoklady pro dosažení požadovaného stupně mediální gramotnosti. Tyto metody rozvíjejí klíčové kompetence k učení a k řešení problému. V určité zjednodušené podobě, či spíše pouze jejich základní myšlenka, může být realizována i v prvním období nižšího stupně základní školy.

6.8.1. I.N.S.E.R.T.

Tato metoda patří do metod práce s textem. Žák si člení informace v předloženém textu z hlediska zajímavosti a známosti.

Pro tuto učební aktivitu je velmi důležité, aby jí vyučující v následujících krocích rozvíjel. Měly by být poskytnuty všechny informace, které žáky zajímají či jim nerozumějí. Tyto odpovědi jim může poskytnout vyučující či si je mohou zodpovědět sami žáci pomocí práce s informačními zdroji. Tato výuková metoda je velmi zajímavou alternativou, jak vést motivační fázi výuky. Jejím prostřednictvím jsou žáci vzdělávání v těchto tematických okruzích:

Receptivní činnosti

- Kritické čtení a vnímání mediálního sdělení
 - Pěstování kritického přístupu ke zpravodajství a reklamě
 - Rozlišování zábavních („bulvárních“) prvků ve sdělení od informativních a společensky významných
 - Hledání rozdílů mezi informativním, zábavním a reklamním sdělením
 - Chápání podstaty mediálního sdělení, objasňování jeho cílů a pravidel
 - Identifikování základních orientačních prvků v textu

6.8.2. Brainstorming

Při této metodě žáci produkují na určené téma co největší počet nápadů. Pro efektivnost této metody se doporučují skupiny o maximálním počtu dvanácti členů¹⁰⁵. Při této metodě je velmi důležité podněcovat žáky ke kreativnímu myšlení a k tomu, aby se nebáli vyslovit své nápady. Z tohoto důvodu je tedy nezbytná přátelská atmosféra, nepřítomnost kritiky či jakéhokoli projevu posměchu. Vyučující zapisuje na tabuli všechny vyřčené nápady. Po této etapě následuje po určité době společné zhodnocení všech nápadů. Písemnou variantou brainstormingu je brainwriting¹⁰⁶.

¹⁰⁵ Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 164

¹⁰⁶ Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 166

I pro tuto výukovou metodu platí, že pro její zdárnou realizaci je potřebné žáky v jejím průběhu školit. Vyučující může použít variantu brainwritingu v třídním kolektivu, kde nepanuje příliš otevřená, tolerantní atmosféra pro všechny její členy. Brainwriting je také vhodné použít, pokud se žáci s touto metodou ještě nikdy nesetkali. Brainstorming by měl předcházet produktivní činnosti. Měl by být realizován tak, aby jeho výsledky byly následně smysluplně využity. Pro tuto metodu jsou vhodné tyto tematické okruhy:

Receptivní činnosti

- Fungování a vliv médií ve společnosti
 - Organizace a postavení médií ve společnosti
 - Vliv médií na kulturu

Produktivní činnosti

- Tvorba mediálního sdělení
 - Tvorba mediálního sdělení pro školní časopis, rozhlas, televizi či internetové médium

6.8.3. Myšlenkové mapy

Myšlenková mapa je: „[...] *schematické znázornění vazeb a souvislostí, které kromě logického utřídění nějakého pojmu, tématu umožňují zachytit strategii myšlení a usuzování.*“¹⁰⁷ Myšlenkové mapy je vhodné vypracovávat ve skupinách, jelikož sami žáci mají zaznamenávat své nápady, asociace a jejich vzájemné vztahy.

Myšlenkové mapy mohou být pojaty jako společná činnost pro opakování a upevňování nabytých poznatků. Též je vyučující může zařadit do vyučovacího procesu za účelem zjistit úroveň znalostí a samotnou představu žáků o daném tématu. Při realizaci by vyučující měl kontrolovat, zda se všichni členové aktivně zapojují do tvorby daného schématu. Metoda myšlenkové mapy lze aplikovat do výuky těchto tematických okruhů:

¹⁰⁷ Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 85.

Receptivní činnosti

- Interpretace vztahu mediálního sdělení a reality
 - Různé typy sdělení, jejich rozlišování a jejich funkce
- Stavba mediálních sdělení
 - Principy sestavování zpravodajství a jejich identifikace, pozitivní principy, zezábavňující principy, příklady stavby a uspořádání zpráv, další mediální sdělení
- Fungování a vliv médií ve společnosti
 - Faktory ovlivňující média, interpretace vlivů působících na jejich chování
 - Vliv médií na každodenní život, společnost, politický život a kulturu z hlediska současné a historické perspektivy

6.8.4. Diskusní pavučina

Tato metoda může sloužit jako předstupeň k samotné diskuzi. Žáci se na jejím základě učí nazírat na danou tematiku z různých úhlů pohledu a formulovat své argumenty. Žák si poznamenává na papír své argumenty (pro a proti). Své poznámky pak poskytne sousedovi a následně pak dalším členům skupiny. Sám se tak seznamuje s argumenty jiných. Následně se třída rozdělí na skupinu podporující a na skupinu odporující. Obě skupiny pak prezentují všechny argumenty, s kterými má druhá skupina polemizovat. Poslední aktivitou je vyjádření souhlasu či nesouhlasu formou hlasování.

Metodu diskusní pavučiny lze brát jako cvičnou variantu pro samostatnou diskuzi, proto jsou tematické okruhy pro realizaci této metody shodné jako u metody diskuze.

6.9. Portfolio ve výuce mediální výchovy

Ať již je mediální výchova na dané škole realizována jakoukoliv variantou z uvedených možností (viz kapitola 5.2. Realizace výuky mediální výchovy), je potřebné umožnit žákům si vytvořit přehled, shrnutí probraného učiva, s kterým byli v rámci vyučovacího procesu seznámeni. Funkcemi tohoto přehledu je pak připomenutí, zopakování a případné vyhledání zapomenutého učiva.

Výše zmíněný přehled je souborem všech materiálů, které byly dány žákovi k dispozici při výuce, jeho zápisků, poznámek. Jedná se tedy o archivaci pracovních listů, vlastní tvorby, demonstrovaných ukázek, výsledků jednotlivých projektů. Součástí může být i vedení mediálního deníku. Portfolio se také skládá z vyplněných anket, dotazníků a sebereflexí žáka. Tvorba tohoto portfolia by měla být zcela v kompetenci žáka, jenž za ní nese zodpovědnost. Vyučující však musí zaručit dostupnost daných materiálů pro všechny žáky v dané třídě. Pokud je tato podmínka splněna, pak se úroveň, kvalita vedení portfolia může stát součástí hodnocení. S existencí portfolia a jeho způsobem vedení by měli být seznámeni všichni učitelé věnující se výuce mediální výchovy na dané škole.

6.10. Hodnocení ve výuce mediální výchovy

Hodnocení výkonu žáka v průřezovém tématu mediální výchova může mít několik variant. Rozhodující je opět způsob realizace výuky a přístup jednotlivých vyučujících.

V samotných předmětech (povinné, výběrové) se žákovo hodnocení řídí podle nařízení v RVP ZV. RVP ZV nabízí tři varianty hodnocení. První variantou je klasifikace prostřednictvím známek, druhou je slovní hodnocení a poslední variantou je kombinace slovního hodnocení a klasifikace.

V dalších dvou způsobech výuky mediální výchovy je způsob hodnocení v kompetenci učitele. Průřezové téma není stanoveno jako povinná součást výsledného prospěchu na vysvědčení. Výkony v tomto průřezovém tématu mohou tak být hodnoceny v rámci předmětu, do kterého jsou témata mediální výchovy integrovány.

Druhou možností je tyto výkony nereflektovat v klasifikaci ani ve slovním hodnocení. Ať se již učitel rozhodne pro jakoukoli z těchto variant, je nezbytné kontrolovat a poskytovat žákům zpětnou vazbu. Výsledky kontrolních činností by měly být žákům zprostředkovány a doplněny o komentář, vysvětlení. Pro žáky je učitelova zpětná reakce důležitá z hlediska jejich motivace pro další vzdělání a zdokonalování výkonů. Otázka kontroly je také důležitá i pro samotného učitele. Jejím prostřednictvím zjišťuje, zda je zvolený způsob efektivní a jaká je úroveň dosažených jednotlivých očekávaných výstupů, kompetencí.

7. Návrhy a rozbor vyučovacích jednotek mediální výchovy

7.1. Rozhlasová zpráva o Martině Sáblíkové

Tato vyučovací jednotka nebyla v pedagogické praxi realizována. Jedná se pouze o navrhovanou přípravu vyučovací jednotky.

Žáci si v této vyučovací jednotce vyzkouší práci sportovního novináře a rozhlasového moderátora. Jejich úkolem je vytvořit sportovní zprávu o vítězné jízdě Martiny Sáblíkové na základě zhlédnutí záznamu této jízdy a na základě četby vybraných novinových článků

Vyučovací předmět:

- Mediální výchova

Cílová skupina:

- Žáci základní školy, 9. ročník

Anotace vyučovací hodiny:

Žáci pracují s informacemi získanými z videozáznamu a denního tisku. Následně hodnotí a vybírají informace. Na základě těchto informací sestavují krátké zprávy do rozhlasu.

Tematické okruhy mediální výchovy:

Receptivní činnosti

- Kritické čtení a vnímání mediálního sdělení
 - Rozlišování zábavních („bulvárních“) prvků ve sdělení od informativních a společensky významných.
 - Hodnotící prvky ve sdělení (výběr slov a záběrů)
 - Chápání podstaty mediálního sdělení, objasňování jeho cílů a pravidel.

Produktivní činnosti

- Tvorba mediálního sdělení
 - Uplatnění a výběr výrazových prostředků a jejich kombinací pro tvorbu věcně správných a komunikačně (společensky a situačně) vhodných sdělení.

Cíle vyučovací jednotky:

- Práce s informacemi z novinového článku, jejich třídění a uspořádání do nového mediálního sdělení.
- Žáci vytvoří a namluví na diktafon zprávu o sportovní události (krátký publicistický útvar - psaný, mluvený).

Klíčové kompetence:

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální

Očekávané přínosy k rozvoji osobnosti žáka:

- Oblast vědomostí, dovedností a schopností
 - Umožňuje rozvíjet schopnost analytického přístupu k mediálním obsahům a kritickému odstupu od nich.
 - Umožňuje pochopení cílů a strategií vybraných mediálních sdělení.
 - Vede k osvojení si základních principů vzniku významných mediálních obsahů (zvl. zpravodajských).

Doporučené očekávané výstupy pro 2. stupeň základní školy:

- Kritické čtení a vnímání mediálního sdělení
 - Rozeznává rozdíly mezi „seriózním“ a „bulvárním“ zpravodajstvím a výrazovými prostředky, které jsou pro ně příznačné.
- Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality
 - U audiovizuálních médií vnímá významy práce s obrazem (střih, detail, nájezd, zpomalení, zrychlení) a roli zvuku (např. scénické hudby).
- Stavba mediálních sdělení
 - Pojmenuje základní strukturu příběhu a složky, které příběh tvoří (expozice, zápleтка, postavy apod.), tyto prvky rozeznává v reklamě, zprávě, detektivním příběhu apod.
 - Sestaví jednoduchý příběh a prezentuje ho pro sebe přiměřenou formou) v souvislém vyprávění, bodovém scénáři, komiksu apod.).

Mezioborové přesahy a vazby:

- Český jazyk a literatura
- Občanská nauka

Skladba vyučovací jednotky:

- Hodina pro použití vědomostí a dovedností v praxi

Rozsah vyučovací jednotky:

- 45 minut

Organizační formy:

- Řízené vyučování
- Skupinové vyučování

Vyučovací metody:

- Demonstrace
- Práce s textem
- Výukový rozhovor

Vybavení učebny:

- Diktafon
- Interaktivní tabule (případě Pc, dataprojektor, projekční plátno)
- Připojení na internet

Pomůcky:

- Psací potřeby
- Školní sešit
- Vybrané články z Blesku, Hospodářských novin, MF Dnes ze dne 16. 2. 2010
- Videozáznam závodu Martiny Sáblíkové

Struktura vyučovací jednotky:

1. Úvodní fáze:
 - Přivítání
 - Zápis do třídní knihy
 - Rozdělení žáků do skupin o čtyřech žácích. Rozdělení žáků není řízeno učitelem. Žáci si vytvoří skupiny podle vlastní úvahy.
2. Motivační fáze: metoda demonstrace
 - Žákům bude puštěn záznam jízdy Martiny Sáblíkové na 3000 metrů na ZOH ve Vancouveru ze dne 14. února 2010
3. Zadání skupinové práce: metoda výukový rozhovor
 - Učitel přidělí každé skupině okopírovaný článek z jednoho ze tří zpravodajských deníků (Mladá fronta dnes, Hospodářské noviny, Blesk). Každá skupina má jiný typ článku o Martině Sáblíkové.
 - Vyučující vysvětluje skupinovou práci. Úkolem skupiny je přečtení přiděleného článku, vyhledání základních informací, faktů. Na základě těchto informací vytvoří skupina společně zprávu pro rozhlasové vysílání. Časový limit pro zprávu je jedna minuta.
 - Po vytvoření textu rozhlasové zprávy si každá skupina vybere jednoho mluvčího. Ten pak přečte vytvořenou zprávu (nahraje na diktafon u vyučujícího).

4. Práce s textem, vytvoření textu rozhlasové zprávy: metoda práce s textem
 - Práce ve skupině
 - Učitel pouze koriguje průběh vyučovací jednotky (projevy nekázně, vyrušování ostatních skupin) či odpovídá na dotazy žáků. Informuje žáky o čase.
 - Práce se školním sešitem – výpisky, poznámky z novinového článku, zápis textu rozhlasové zprávy
5. Nahrávání rozhlasové zprávy na diktafon
 - Vybraný člen skupiny vytvoří svou nahrávku..
6. Závěrečná prezentace:
 - Vytvořené rozhlasové zprávy jsou prezentovány pro celou třídu.
 - Součástí této fáze je zadání domácího úkolu. Každá skupina má pro svou nahrávku navrhnout rozhlasovou stanici a typ pořadu, do kterého by se podle jejich uvážení hodila.

Použitý periodický tisk:

- Blesk z 16. 2. 2010
- Hospodářské noviny z 16. 2. 2010
- Mladá Fronta z 16. 2. 2010

Použité elektronické zdroje:

- ✓ Olympijské studio – ZOH Vancouver 2010, *Česká televize* [online]. 14. února 2010, [citováno 6.dubna 2010]. Dostupné z:
<<http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10266598128-olympijske-studio-zoh-vancouver-2010/210471290100004/>>. min. 98:26-102:40.

Zlaté Sáblíkové hráli Popelku

Jak probíhaly první minuty a hodiny po senzační zlaté jízdě rychlobruslařky Marty Sáblikové

Vancouver (Od zvláštních zpráv - MF DNES) - Po toboganu emocí se řítila Martina Sáblíková v nedělním Vancouveru. Prožila strach, euforii, obavy, výbuch štěstí. Tři minuty předtím, než se stala olympijskou vítězkou na 3 000 metrů, dávala v duchu zlaté medaili sběhem. Po dráze bruslil poslední pár a Nizozemka Wüstová byla na mezičase takřka o dvě vteřiny rychlejší.

„Vyděsila mě,“ přiznala Sáblíková. „Náskok, co u ní naskočil, byl katastrofální. Se zlatem jsem se loučila.“ Seděla, naproti ní tabule a ona se modlila: „Panebože, ať ten čas skáče, ať skáče, ať skáče tak strašně pomalu?“

Kouč Petr Novák se jen potutelně usmívá a říká: „Neboj, ona vykápne.“

Měl pravdu.

Další šance na zlato
kdy jede Martina Sáblíková a jaké jsou její naděje

Neděle 21. února, 24.00

Závod na 1 500 metrů

V této soutěži už stála dvakrát na stupních vítězů ve Světovém poháru, ale její nejsilnější trat to rozhodně není. Tady jednoznačně dominují domácí Kanadanky, určitě zautóčí také Němky a Nizozemky. Sáblíková je spíš vytrvalkyně. „Ale zlato z trojky ji mohlo nakopnout, jen musí být zdravá,“ říká trenér Petr Novák. „Medaile je možná, zlato nejspíš ne.“

Prognóza MF DNES

Šance na zlato: 3 %

Šance na medaili: 50 %

Sáblíková, zprvu nevěřícně opěná o lahev, pochopila: Já to vyhrála! Poslední soupeřky protnul cíl. 22letá Češka vyskočila a utíkala jak smyka. Kam? Nevěděla. Za kým? Netušila. To je zlatý trans. Novák hledal v batohu vlajku, ani se nenadál a světenka byla bůhvídkde.

Na tribuně tleskal Jaromír Jágr, čepici naraženou do čela, a ujišťoval: „Závodit v bruslení s ní nebudu. Leda že by odjela tři kilometry, pak pět a až by ztuhla, nastoupím já.“

Pro šampionku startoval maraton povinnosti a oslav. Novináři, tisková konference, dopingová kontrola. Volá rodičům, ti brečí do telefonu. A už ji u haly nakládá do auta John Prior, místní dobrovolník a pro ten den její osobní fičí. Podivuhodný chlapík. V Bosně a Afghánistánu velel kanadským parašutistům, dostal

Další šance na zlato
kdy jede Martina Sáblíková a jaké jsou její naděje

Středa 24. února, 22.00

Závod na 5 000 metrů

Neexistuje větší favorit než ona. Za tři a půl roku jediná porážka: s Němkou Pechsteinovou, jež na olympiádě nezávodí. Navíc nervozitu a očekávání odvalil nedělní triumf. „Na dráze zase nechám všechno. Ale led je tu pomalý a těžký, udržit tu sílu až do konce bude přetěžké,“ říká Sáblíková. Největšími soupeřkami budou Němka Beckertová a Kanadanka Hughesová.

Prognóza MF DNES

Šance na zlato: 80 %

Šance na medaili: 99 %

medaili za odvahu a požádal: „Za odměnu chci dělat dobrovolníka na olympiádě. To je má dovolená.“

V ulicích je zácpa. Prior stáhne okénko, žádá policisty: „Pomozte nám, potřebujeme eskortu.“

„Proč?“

„Vezu českou olympijskou vítězku v rychlobruslení.“

Houkačky rozrážejí provoz, poprvé v životě uhání Sáblíková s eskortou. Na skok do olympijské vesnice a je tu amfiteatr v hale BC Place, kolem hloučí 25 tisíc diváků a dívka z Velkého Oseku se chystá k nejkrásnější pouti, na olympijské stupně vítězů. Medaili jí bude předávat Lu Čchen, první čínská medailistka v krasobruslení, cosi Sáblíkové povídá, jenže ta nerozumí. „Ta moje angličtina.“ Pokračování na str. C2

ZIVOTNÍ JÍZDA. Martina Sáblíková bruslí na tříkilometrové trati ve Vancouveru pro olympijské zlato.

FOTO: MAFIA - MICHAL RŮŽICKA

Sáblíková je zlatá! Ale vrátí se na rybník...

VANCOUVER – V Nizozemsku je 14 krytých oválů, rychlobruslení tam dělá 300 tisíc lidí, závodnice mají plat jako fotbalové hvězdy. V Německu trénují v aerodynamických tunelech za desítky milionů korun. A olympijská vítězka na trati 3 km Martina Sáblíková (22) je z Česka! Ze země, v níž rychlobruslařský svaz eviduje 70 členů, kde není ani jedna umělá hala a bruslí se na zamrzlých rybnících! A zlatá Martina se na ně nejspíš zase vrátí...

Paradox. Jakoby mistrovství světa ve fotbale vyhrála země bez travnatého hřiště. Sáblíková zocelena dlouholetým tréninkem na hrobových ledových plácích (když už nějaké zamrzly) vydřela všechny soupeřky. „Sáblíkové k triumfu pomohly skromné začátky. Led pokrytý jinovatkou na olympijském oválu v Richmondu připomínal rybník se sněhovým popráškem, což jsou podmínky, v nichž česká šampionka vyrůstala,“ napsal dokonce The New York Times.

Když vyhrála v roce 2007 evropský šampionát ve víceboji, přišel jejímu kouči Petrovi Novákovu vážný mail ze Švédska. „Kde a v jaké nadmořské výšce leží vaše nová ledová hala - bruslařský stadion Krejcar? Mohli bychom tam přijet také trénovat?“ Jak asi vyle, netlo o moderní halu, ale o rybník nedaleko Chrudimi. Ačkoliv je Sáblíková mi-

stryní světa i Evropy, držitelkou světových rekordů, doma prostě trénovat nemůže. Jediné v pokojičku na speciálním dřevěném prkne. Sluhy, které padaly už na OH v Turíně, i nadále zůstávají jenom sluhy a rychlobruslařská hala stojí pouze na papíře. Výstavba stadionu ve Velkém Oseku na Kolínsku však po jejím zlatu začala mít zase reálnější obrysy. Tedy možná. „V týdnu jsem se s partnery sešel a potvrdili mi svůj zájem,“ řekl starosta obce Jiří Otta o projektu za 1,5 miliardy korun. Jenže to už jsme slyšeli a skutek utekl... Minimálně další republikové mistrovství se zase bude konat na Pílské nádrži u Žďáru nad Sázavou. Tedy jestli počasí dovolí...

Sáblíková v olympijské sezóně trénovala na zamrzlém rybníku vynechala, ale do loňské zimy na nich byla jako doma

Na stadionu Martina s vlajkou děkovala hlavně skupinkám českých fanoušků. Ti ji vyřvali pouchoval.

Fakta z OH

Rychlobruslení
Ženy - 3000 m: 1. SÁBLÍKOVÁ 4:02,53, 2. Beckert (Něm.) 4:04,02, 3. Groves (Kan.) 4:04,84

Podmínky ve světě...

Nizozemsko – mají k dispozici 14 hal s umělým ledem, svaz eviduje 300 tisíc registrovaných členů, bruslí asi 80 procent populace. Na závody mají speciální kamion, v němž je i posilovna.

Německo – disponuje 4 ovály (Erfurt, Berlin, Inzell, stavi se v Mnichově). Rychlobruslařský svaz má propracovanou strukturu, která plodí šampiony. Trénují i v aerodynamických tunelech.

...a u nás

Česko – 0 hal, závodí se na zamrzlých nádržích - rybník Černý (Hlinsko), Konvent a Pílská (Žďár nad Sázavou), Krejcar (Chrudim)... Rychlobruslení dělá pouhých 70 nadšenců.

Už vyhrála všechno ● Co plánuje Sáblíková teď? Chci zapálit olympijský oheň

VANCOUVER – Stát se olympijskou vítězkou? To není malý cíl, ale Martina Sáblíková (22) už má takhle politiku odlišnosti. Kolonka dvojnásobné šampionky Her moctů odlišuje její příslušnost, nastal tedy čas najít si novou výzvu. Jak vidno, Martina není trojkařka. Rada by jednou zahájila olympiádu.

Co bylo při zlatém závěrečném úspěchu?

„Ani čekání při poslední rozjíždce. Sice jsem věděla, že už mám medaili, ale přesto jsem byla víc uctívání než před závěrem.“

Rozešla o vítězství tři poslední kola?

„Ani ano. Člověk se v nich musí spřipravit a i když jsem už moc nemohla, tak se mi to povedlo.“

Co vás nejvíce povzbudilo před jízdou?

„Právě mi Kateřina Emmonsova a pak také maminka.“

ka Claude Pochstein. Sice Claudia udělala to, co udělala (dopovírala – pozn. Red.), ale ta ženská mi tu chybí.“

Co jste si povídala do telefonu s rodiči?

„Ota mi brečel do telefonu. Bylo to hezké.“

Jak se vám líbí zlatá medaile?

„Je ještě lepší, než jsem si myslela. Možná ji nesundám ani v noci. Snad se ve spánku neokřídím.“

Myslíte, že vás tento úspěch změní?

„Bylo by strašné, kdyby se něco takového stalo. Doufám, že takovou, jaká jsem, mě mají lidé rádi. Nechci se měnit.“

Dokázala jste toho hodně. Máte ještě nějaký sen?

„Když bývala rychlobruslařka Le May Doan zapalovala oheň, tak jsem si říkala: Tohle sice nikdy nezažiju, ale bylo by to hezké.“

Trenér olympijské vítězky Sáblíkové:

Petr Novák trénuje Martinu 12 let. Na jejích úspěších má obrovský podíl.

ZOH 2010

Příprava Sáblíkové na závod

Předvedla šílenství!

POSLEDNÍ TRÉNINK před startem

Roky příprav dospěly ke svému cíli. Rychlobruslařku **Martinu Sáblíkovou** čekal vrchol sezony a vlastně i její dosavadní kariéry. V olympijském klání na 3000 metrů byla jasnou favoritkou a měla v něm dosáhnout na první medaili z Her. Na poslední, která jí chyběla v jinak vhodně bohaté sbírce.

Původní zpravodajství ze ZOH

BARBORA ŽEHANOVÁ

BARBORA REICHOVÁ

barbora.zehanova@deniksport.cz, barbora.reichova@deniksport.cz

VANCOUVER - Do startu závodu zbývalo zhruba sto minut, když se Sáblíková objevila na jevišti pro svůj velký part. Protahovala se, rozklusávala a předváděla atletickou abecedu. S kóucem se bavila vedle zábran, které ohrazovaly místo, kde toužila o pár hodin později stát, a s kytíčkou v ruce. Dřevěné stupně vítězů s olympijskými kruhy, pódium pro tři nejlepší.

Všichni od ní čekali, že bude okupovat tu nejvyšší pozici. „Co tady v tréninku ukázala Sáblíková, je holé šílenství. Bude nehorázně těžké ji porazit. Za ni je ale všechno možné,“ prorokoval německý trenér Markus Eicher pro süddeutsche Zeitung.

Poslední trénink absolvovala Sáblíková v sobotu, ale po něm moc spokojená nebyla. Svíraly ji nervozita a obavy, jež ji obraly o pořádnou porci spánku. „Hlavně se mě neptejte, jestli jsem nervózní,“ zněla její první žádost při televizním rozhovoru.

Včera už však ráno při snídani vypadala svěží a odpočatá. Kolem čtvrt na devět si v jídelně olympijské vesnice povídala s krasobruslařem Tomášem Vernerem. Po desáté se vydala na cestu na stadion. „V jednu startuje závod, dopoledne půjdu na rozbruslení a pak něco sním,“ plánovala.

Na ledě sice mohla být už od devíti ráno, nicméně cesta zpět do vesnice by už pak prakticky nepřípadala v úvahu. A trávit hodiny na stadionu je

pro ni taky zbytečné. „Když totiž odjíždíme na trénink o půl desáté, vracíme se kolem druhé hodiny,“ líčila.

Němka Stephanie Beckertová dorazila do haly zhruba o hodinu dříve, po desáté se vyklusávala na ploše a klábosila s jednou z týmových kolegyně. Zůstala i po konci oficiálního tréninku a před jednatou se pak projížděla na čerstvě upraveném ledě.

Sáblíková na led vyrazila kolem 11.40. Oproti předchozímu dni opravdu vypadala docela jinak. Sobotní popelavou tvář vystřídala úsměv. Osamocená objela pár kol. Kouč Petr Novák pak se stopkami v ruce přešel od místa startu závodu na 3000 metrů do jeho cíle. Když u něj Sáblíková zastavila, usmíval se, bojovně si se světenkou fuknul zařatou pěsti. A když závodnice objela měřený úsek, jen spokojeně pokýval hlavou. Do toho už vyhrávala dechová kapela, která po závodech cestuje s nizozemskými fanoušky.

48

Až takovou rychlostí může jet Sáblíková v nejrychlejších úseku trati, to znamená v zatáčkách. Tam se, díky náklonu a přešlapování, dostává do nejvyšších obrátek.

240

Zhruba tolik temp, podle průběhu závodu a taktiky, udělá Sáblíková na trojce od startu do cíle. Rovinku jezdit na šest kroků, v zatáčkách udělá až dvanáct. Nejintenzivnější pohyb vyvine na startu, kde potřebuje co nejrychleji nabrat rychlost.

rychlobruslařka z ledu. Do startu zbývala hodina. S bruslemi v ruce zmizela v zázemí. Právě skvěle nabroušené nože patří k jedné z nezbytností pro perfektní závod. „Na těch nesmí být jediná trhlina.“ Kombinér dostala v dostatečném předstihu, a tak ji pro závod už skvěle padla. Tmavé brýle, téměř stejně drabě jako kombinéza, které chrání její oči před odrazem světla od hladové ledové plochy, si pořídila už na začátku sezony. „Všechno musí být perfektní. A pak se uvidí,“ říkala.

Pro olympijskou medaili, jedinou chybějící ve sbírce, kde se skrývá pět titulů mistry světa včetně toho ve víceboji, medaile z mistrovství Evropy, poháry za vítězství ve Světovém poháru, se snažila udělat vše. Dávala na sebe pozor, aby neocenocněla a pro Hry se opravdu udržela ve nárovi. Nechodila moc mluvit.

Dřela, dřela a dřela, během sezony strávila doma jen pár dní kolem Vánoc, po mistrovství Evropy a před odletem do zámoří, kam odletěla už v lednu. Trénovala ve vysoké nadmořské výšce v Calgary, ve Vancouveru už pak jen ladila formu a regenerovala tělo. Přestože do jejího závodu zbývaly dva dny, odpustila si slavnostní zahájení Her. Odpočívala.

A pak už doufala, že po zarození do posledního kola závodu uvolní od trenéra vynucenou váhu: „Pojď, jedeš si pro placet.“

7.2. Historie novin v Jindřichově Hradci

Jedná se o se vyučovací blok, který se skládá ze tří na sebe navazujících vyučovacích jednotek. Tyto tři vyučovací jednotky byly realizovány. Součástí této dokumentace je rozbor těchto vyučovacích jednotek.

Blok tří vyučovacích hodin s názvem Historie novin v Jindřichově Hradci seznamuje žáky s historií a vydavatelskou činností jindřichohradecké Landfrasovy tiskárny. Poněvadž byla vydavatelská činnost této tiskárny velmi rozsáhlá, je předmětem zájmu jednotlivých vyučovacích jednotek zúžen na seznámení s nejstaršími jindřichohradeckými novinami a na vydávání vybraného lokálního periodického tisku. Uvedený učební obsah je rozšiřující. Je nadstavbou pro tematické okruhy průřezového tématu mediální výchovy podle RVP ZV. Tento vyučovací blok je připraven pro žáky jindřichohradeckých škol a blízkého okolí.

Uvedený vyučovací blok lze rozšířit o další čtyři vyučovací jednotky, ve kterých by žáci absolvovali fotografický seminář v Národním muzeu fotografie. V praktické části tohoto semináře by navštívili stálou expozici Landfrasova tiskárna v Muzeu Jindřichohradecka, kde by si žáci procvičili právě nabyté znalosti o fotografování. V následující vyučovací jednotce by žáci vyhledávali informace v Ohlasu od Nežárky o Národopisné výstavě československé v badatelně knihovny Muzea Jindřichohradecka, Zde by se naučili pracovat s fulltextovým vyhledávačem. Náplň poslední vyučovací jednotky by byla zaměřena na vypracování, sepsání zprávy o Landfrasově tiskárně, o stálé expozici, o historii fotografie a o Národopisné výstavě československé z roku 1895 na základě získaného jubilejního čísla Ohlasu od Nežárky. Vytvořené zprávy by žáci doplnili o jimi pořízené fotografie.

Vyučovací předmět:

- Mediální výchova

Cílová skupina:

- Žáci 8. třídy základní školy
- U těchto žáků lze předpokládat znalost důležitých dějepisných a literárních znalostí, které jsou potřebné pro zasazení nově nabytých poznatků do souvislostí a historicko společenského kontextu.

Anotace vyučovacího bloku:

Žáci získají poznatky o historickém vývoji vybraných médií a o historii českých novin. Dále se seznámují s jindřichohradeckými Novinami léta Božieho 1495. Následující výklad pojednává o historii Landfrasovy tiskárny a o přínosu členů Landfrasovy rodiny pro společenský život v Jindřichově Hradci. Další učební obsah se týká procvičování poznatků o komerční reklamě na základě práce s vybranými listy lokálního historického týdeníku Ohlas od Nežárky.

Anotace zamýšleného rozšíření vyučovacího bloku:

V rámci teoretické části fotografického semináře jsou žáci vzděláváni v oblasti historie fotografování, v oblasti fotografických pojmů a jejich praktického využití. Při návštěvě stálé expozice Landfrasova tiskárna žáci fotografují vybrané exponáty a získávají podrobnější informace o této tiskárně a o členech Landfrasovy rodiny. Následně žáci získávají zkušenosti s fulltextovým vyhledáváním v badatelně. V poslední části si žáci ve skupinách procvičují v psaní novinářské zprávy.

Skladba vyučovacího bloku:

- Vývoj médií - od písma k internetu - vyučovací jednotka
- Historie tiskařství a vydavatelství v Jindřichově Hradci - vyučovací jednotka
- Jak vypadala reklama v Ohlasu od Nežárky? - vyučovací jednotka
- Seminář Základy fotografie - zamýšlené rozšíření vyučovacího bloku
- Návštěva expozice Landfrasova tiskárna - zamýšlené rozšíření vyučovacího bloku

- Návštěva knihovny a badatelný Muzea Jindřichohradecka - zamýšlené rozšíření vyučovacího bloku
- Vyučovací jednotka pro sepsání zpráv - zamýšlené rozšíření vyučovacího bloku

Časová dotace vyučovacích jednotek:

- Vývoj médií - od písma k internetu - 45 minut
- Historie tiskařství a vydavatelství v Jindřichově Hradci - 45 minut
- Jak vypadala reklama v Ohlasu od Nežárky? - 45 minut

Časová dotace zamýšleného rozšíření vyučovacího bloku:

- Fotografický seminář spolu s návštěvou expozice - 4 hodiny a 30 minut
- Vyhledávání v badatelně - 60 minut
- Tvorba zpráv - 45 minut

Tematický okruh mediální výchovy zamýšleného rozšíření vyučovacího bloku:

Receptivní činnosti

- Kritické čtení a vnímání mediálního sdělení
 - Rozlišování zábavních („bulvárních“) prvků ve sdělení od informativních a společensky významných.
 - Hledání rozdílů mezi informativním, zábavním a reklamním sdělením.
- Interpretace vztahu mediálního sdělení a reality
 - Různé typy sdělení, jejich rozlišování a jejich funkce.
- Fungování a vliv médií ve společnosti
 - Vliv médií na každodenní život, společnost, politický život a kulturu z hlediska současné a historické perspektivy.
 - Role médií v každodenním životě jednotlivce, vliv médií na uspořádání dne, na rejstřík konverzačních témat, na postoje a chování.

Produktivní činnosti

- Tvorba mediálního sdělení
 - Uplatnění a výběr výrazových prostředků a jejich kombinaci pro tvorbu věcně správných a komunikačně (společensky a situačně) vhodných sdělení.
- Práce v realizačním týmu

- Stanovení si cíle, časového harmonogramu a delegování úkolů, zodpovědnosti.

Cíle zamýšleného rozšíření vyučovacího bloku:

- Získání vědomostí o historii fotografie.
- Seznámení se základními fotografickými pojmy.
- Získání zkušeností v pořizování digitálních fotografií.
- Rozšíření vědomostí o Landfrasově tiskárně.
- Žáci se naučí pracovat s fulltextovým vyhledávačem.
- Žáci se učí psát novinové zprávy.

Klíčové kompetence zamýšleného rozšíření vyučovacího bloku:

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problem
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence občanské
- Kompetence pracovní

Očekávané přínosy k rozvoji osobnosti žáka v zamýšleném rozšíření vyučovacího bloku:

- Oblast vědomostí, dovedností a schopností
- Přispívá ke schopnosti úspěšně a samostatně se zapojit do mediální komunikace.
- Umožňuje pochopení cílů a strategií vybraných mediálních obsahů.
- Vytváří představu o roli médií v každodenním životě v regionu (lokalitě).

Doporučené očekávané výstupy pro 2. stupeň základní školy v zamýšleném rozšíření vyučovacího bloku:

- Kritické čtení a vnímání mediálního sdělení
- Rozeznává typy mediálních sdělení, jejich typické výrazové prostředky (zpráva, reklama, hudební klip, komiks, www stránky).
- Stavba mediálních sdělení

- Pojmenuje základní strukturu příběhu a složky, které příběh tvoří (expozice, zápletka, postavy apod.), tyto prvky rozpoznává v reklamě, zprávě, detektivním příběhu apod.
- Sestaví jednoduchý příběh a prezentuje ho pro sebe přiměřenou formou (v souvislém vyprávění, bodovém scénáři, komiksu apod.)
- Fungování a vliv médií ve společnosti
- Rozpoznává a pojmenuje oblasti vlivu médií na člověka (vnímá média jako faktor ovlivňující názory, pocity, životní styl, hodnoty, morální přesvědčení).

Mezipředmětové vazby a přesahy zamýšleného rozšíření vyučovacího bloku

- Český jazyk a literatura
- Dějepis
- Fyzika
- Výchova k občanství
- Výtvarná výchova

Organizační formy, vyučovací metody a další náležitosti jednotlivých vyučovacích jednotek vyučovacího bloku Historie novin v Jindřichově Hradci jsou uvedeny v jejich přípravách. Následující stránky se věnují pouze stručnému nástinu zamýšleného rozšíření vyučovacího bloku.

Organizační formy:

- Frontální výuka
- Kooperativní výuka
- Skupinová práce

Vyučovací metody:

- Demonstrace
- Exkurze
- Práce s textem Přednáška

Prostředí edukace:

- Kmenová třída
- Knihovna a badatelna Štítného 124/I Jindřichův Hradec

- Muzeum Jindřichohradecka
- Národní muzeum fotografie v Jindřichově Hradci

Finanční náklady:

- 65 Kč na žáka (poplatek za absolvování fotografického semináře Základy fotografování)
- 40 Kč na žáka (vstupné do Muzea Jindřichohradecka)

Vybavení kmenové třídy:

- Klasické

Pomůcky:

- Digitální fotoaparát (zapůjčen v Národním muzeu fotografie)
- Počítač a kopírka pro tisk pořízených fotografií
- Počítače v badatelně
- Pracovní listy

Průběh:

- Fotografický seminář Základy fotografování:
 - Teoretická část: historie fotografie, camera obscura, složení a funkce klasického fotoaparátu, základní fotografické pojmy (clona, ohnisková vzdálenost, čas, hloubka ostrosti atd.), kompozice fotografie (zlatý řez, světlo, pozadí atd.)
- Návštěva stálé expozice Landfrasova tiskárna:
 - Spojení praktické části fotografického semináře: Žáci fotografují vybrané exponáty zapůjčenými digitálními fotoaparáty.
 - Práce s pracovními listy a pořizování fotografií ve skupinách.
- Pokračování fotografického semináře:
 - Prezentace a vyhodnocení pořízených fotografií.
- Návštěva badatelný:
 - Vyhledávání článků o Národopisné výstavě československé z roku 1895, o jejíž organizaci se zasloužil právě i Alois Josef Landfras v týdeníku Ohlas od Nežárky.
 - Vyhledané články Ohlasu od Nežárky se na místě vytisknou.

- Vyhledávání probíhá opět ve skupinách.
- Vyučovací jednotka v kmenové třídě:
 - Psaní zpráv na určené téma ve skupinách.
 - Výběr fotografie, která bude součástí vytvořeného mediálního sdělení.
 - Napsané výtvary lze vystavit v prostorách školy či mohou být publikovány ve školním časopise či na školních webových stránkách.

Použité zdroje:

Použité zdroje uvedených informací a obrázkových příloh jsou uvedeny v seznamu zdrojů této diplomové práce v části použité zdroje sekundární a použité elektronické zdroje sekundární.

7.3. Vývoj médií - od písma k internetu - vyučovací jednotka

První vyučovací jednotka vyučovacího bloku Historie novin v Jindřichově Hradci má navázat na předpokládané znalosti žáků o vývoji médií a jejich vlivu na vývoj společnosti. Vyučovací jednotka na začátku velmi stručně připomene, případně rozšíří poznatky žáků o historickém vývoji vybraných médií. V druhé části vyučovací jednotky se žáci seznamují s Novinami léta Božieho 1495, které byly sepsány na zakázku Jindřicha IV. z Hradce, a jsou považovány za jedny z nejstarších ručně psaných novin v Čechách.

Vyučovací předmět:

- Mediální výchova

Cílová skupina:

- Žáci základní školy, 8. třída

Anotace:

Na začátku je přednesen stručný výklad o vývoji vybraných médií. Vyučovací jednotka pokračuje podáním informací o stručné historii českých novin. Dále jsou žákům ukázány Noviny léta Božieho 1495.

Tematický okruh mediální výchovy:

Receptivní činnosti

- Fungování a vliv médií ve společnosti
 - Vliv médií na každodenní život, společnost, politický život a kulturu z hlediska současné a historické perspektivy.
 - Role médií v každodenním životě jednotlivce, vliv médií na uspořádání dne, na rejstřík konverzačních témat, na postoje a chování.

Cíle vyučovací jednotky:

- Zopakování a rozšíření vědomostí o vývoji médií.
- Seznámení žáků se stručnou historií českých novin.
- Získání poznatků o Novinách léta Božieho 1495.

Klíčové kompetence:

- Kompetence k učení
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence občanské

Očekávané přínosy k rozvoji osobnosti žáka:

- Oblast vědomostí, dovedností a schopností
 - Vytváří představu o roli médií v každodenním životě v regionu (lokalitě).

Doporučené očekávané výstupy pro 2. stupeň základní školy:

- Fungování a vliv médií ve společnosti
 - Vysvětlí význam rozšíření knihtisku, přenosu sdělení rozhlasovým a později televizním signálem nástupu síťových médií pro společnost.
 - Rozpoznává a pojmenuje oblasti vlivu médií na člověka (vnímá média jako faktor ovlivňující názory, pocity, životní styl, hodnoty, morální přesvědčení).

Mezioborové přesahy a vazby:

- Český jazyk a literatura
- Dějepis
- Výchova k občanství

Skladba vyučovací jednotky:

- Hodina opakování a upevňování vědomostí
- Hodina osvojování nových vědomostí

Rozsah vyučovací jednotky:

- 45 minut

Organizační formy:

- Frontální výuka
- Řízené vyučování

Vyučovací metody:

- Demonstrace
- Práce s pracovními listy
- Vyprávění
- Výukový rozhovor

Vybavení učebny:

- Interaktivní tabule (případně Pc, dataprojektor a projekční plátno)

Pomůcky:

- Pracovní list
- Prezentace

Struktura vyučovací jednotky:

1. Úvodní fáze:

- Přivítání
- Zápis do třídnice
- Rozdání pracovních listů

2. Opakování učiva a rozšiřování vědomostí žáků: metoda výukového rozhovoru, metoda demonstrace, práce s pracovními listy

- Vyučující pomocí metody výukového rozhovoru zjišťuje znalosti žáků. Tou samou metodou vyučující dosavadní znalosti žáků rozšiřuje. Uvedená dialogická metoda je podpořena demonstrací prezentace.
- Žáci si během výkladu doplňují své pracovní listy.

3. Expozice učebního obsahu: metoda vyprávění, metoda demonstrace

- Vyučující metodou vyprávění seznamuje žáky s nejstaršími ručně psanými českými novinami Novinami léta Božieho 1495. Vyprávění je opět podpořeno prezentací.
- Žáci si na základě výkladu doplňují získané informace do svých pracovních listů.
- Žák samostatně odpovídá na uvedené úkoly v pracovním listu.

4. Závěr:

- Shrnutí učiva na základě společné kontroly pracovních listů.
- Oznámení zadání testu na tuto učební látku v následující hodině.

Předávané informace v bodech:

(Informace jsou seřazeny chronologicky)

- Fénické písmo
 - 14.-11. stol. př.n.l.
- Řecká abeceda
 - Nazývána také jako alfabeta.
 - Vznik 9. stol. př.n.l.
- Latinské písmo
 - Latinka
 - 7. stol. př.n.l.
- Egypské hieroglyfy
 - Datovaná doba vzniku 4000 př.n.l.
 - Obrazové písmo nejdříve vypovídalo o zobrazovaném pojmu. Později byl význam zúžen na jednotlivá slova. V pozdější době hieroglyf znamenal již jednotlivé písmeno (např. vlnka odpovídala písmenu n).
- Latinské písmo
 - Datovaná doba vzniku 700 př.n.l.

- Klášterní dílny
 - Skriptoria, ruční opis knih
- Knihtisk
 - Byl vynalezen 1440 n.l. Johanese Gutenbergem.
- Rok 1468
 - První česká tištěná kniha
 - Kronika trojanská
- Rok 1495
 - Noviny léta Božieho 1495
 - Byly psané agentem na zakázku Jindřicha IV. z Hradce.
 - Obsahují 14 zpráv o dění v soudobé evropské politice.
 - Informují na příklad o plánované vraždě římského krále, o chystané korunovaci císařovny v Cachách, o svolání říšského sněmu do Wormsu atd.
 - Jsou psané latinkou, což je středověká obměna latinského písma.
- Rok 1597
 - „Noviny pořádné celého měsíce září 1597“
 - Vydával je tiskař Daniel Sedlčanský.
 - Pro zajímavost již tyto noviny obsahují tzv. novinářské kachny. Příkladem může být zpráva o tom, že z nebe pršelo obilí.
- Rok 1719
 - První české tištěné noviny, které vycházely pravidelně.
 - Tiskař Karel František Rosenmüller
 - Název: „Auterní a Sobotní poštovské noviny z rozličných zemj a kragin přicházegjej s obzvláštným Geho Vys. Kr. Milosti nadánjm obdarované“, také známé jako „Sobotní pražské poštovské noviny“.
 - Přestaly vycházet do roku 1772 kvůli malému počtu odběratelů.
- Rok 1789
 - „Krameriovy císař. Král. Wlastenecké noviny“
 - Vydával je Václav Matěj Kramerius.
 - Bez přestávky tyto noviny vycházely do roku 1848.
- Rok 1826
 - Byl vynalezen fotografický přístroj.
- Rok 1832

- Byl vynalezen první elektrografický telegraf.
- Rok 1876-
 - Alexandr Graham Bell vynalezl telefon.
- Rok 1953
 - Bylo zahájeno televizní vysílání v ČSR.
 - V začátcích se vysílalo jen tři dny v týdnu.
- Rok 1971
 - Byl odeslán první email na světě.
- Rok 1992
 - Byl zahájen provoz internetu

Použité zdroje:

Použité zdroje uvedených informací a obrázkových příloh jsou uvedeny v seznamu zdrojů této diplomové práce v části použité zdroje sekundární a použité elektronické zdroje sekundární.

VÝVOJ MÉDIÍ – OD PÍSMO K INTERNETU

facebook

NEJSTARŠÍ PÍSMO

- 14.-11. stol. př.n.l.- fénické písmo
- 9 stol. př.n.l.- řecká abeceda = alfabéta
- 7. stol. př.n.l.- vznik latinského písma

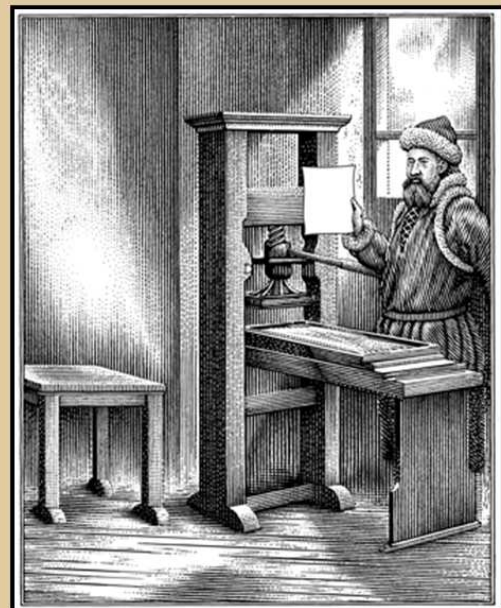
Moderná římská	A	B	G	D	E	F	Z	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
Ranná latinská	A	B	C	D	E	F	Z	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
Grécka	Α	Β	Γ	Δ	Ε	Ζ	Η	Θ	Ι	Κ	Λ	Μ	Ν	Ξ	Ο	Π	Ρ	Σ	Τ
Fénická	𐤀	𐤁	𐤂	𐤃	𐤄	𐤅	𐤆	𐤇	𐤈	𐤉	𐤊	𐤋	𐤌	𐤍	𐤎	𐤏	𐤐	𐤑	𐤒
Ranná aramejská	𐤀	𐤁	𐤂	𐤃	𐤄	𐤅	𐤆	𐤇	𐤈	𐤉	𐤊	𐤋	𐤌	𐤍	𐤎	𐤏	𐤐	𐤑	𐤒
Nabatejská	𐤀	𐤁	𐤂	𐤃	𐤄	𐤅	𐤆	𐤇	𐤈	𐤉	𐤊	𐤋	𐤌	𐤍	𐤎	𐤏	𐤐	𐤑	𐤒
Arabská	ا	ب	ج	د	هـ	و	ز	ح	ط	ي	ك	ل	م	ن	هـ	و	ز	ح	ط

KLÁŠTERNÍ DÍLNY

VYNÁLEZ KNIHTISKU

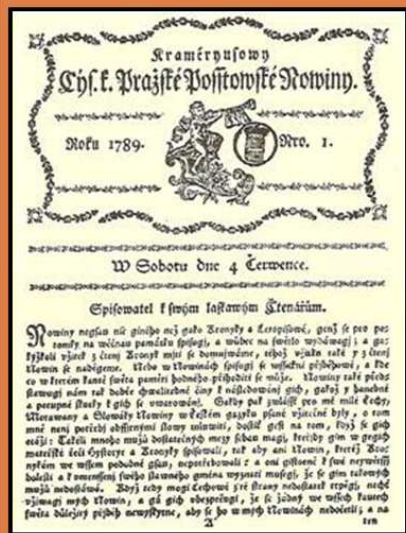
1.pol. 15. stol. n.l.-
Johanes Gutenberg
vynalezl knihtisk

Vývoj vybraných médií

- ❑ 1468- první česky tištěná kniha
- ❑ 1719- první české tištěné noviny- „Auterní a Sobotní poštovské noviny z rozličných zemj a kragin přicházegjej s obzvláštným Geho Vys. Kr. Milosti nadánjm obdarované“
- ❑ 1826- vynález fotografického přístroje
- ❑ 1832- vynález prvního elektrického telegrafu
- ❑ 1876- vynález telefonu
- ❑ 1853- zahájení televizního vysílání v ČSR
- ❑ 1971- odeslán první email na světě
- ❑ 1992- zahájení provozu internetu

Nejstarší české noviny

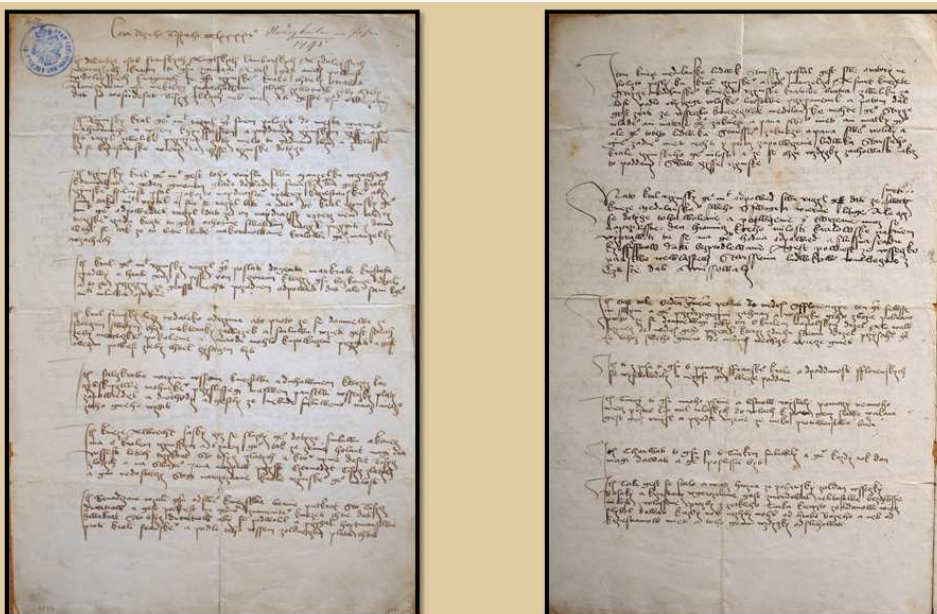

- ❑ 1495 - „Noviny léta Božieho 1495“
- ❑ 1597 - „Noviny pořádné celého měsíce září 1597“ - Daniel sedlčanský
- ❑ 1719- 1772 „Auterní a Sobotní poštovské noviny z rozličných zemj a kragin přicházegjej s obzvláštným Geho Vys. Kr. Milosti nadánjm obdarované“
- ❑ 1789-1848 „Kramériusovy c.k. pražské poštovské noviny“

Nejstarší noviny v Jindřichově Hradci

- Pocházejí z roku 1495
- Název: „Noviny léta Božího 1495“, také známé jako tzv. „Jindřichohradecké noviny“
- Psané rukou na zakázku Jindřicha IV. z Hradce
- Obsahují 14 zpráv z dálných krajů
- Přinášejí zprávu:
 - o plánované vraždě římského krále
 - o chystané korunovaci císařovny v Cachách
 - svolání říšského sněmu do Wormsu atd.

Ukázka Novin léta Božího 1495

Pracovní list

Pracovní list

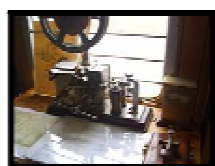
1. Napiš s jakými třemi typy písma jsme se seznámili a doplň datum jejich vzniku:

Starší úmluva	A	B	C	D	E	F	Z	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
Starší latinská	A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
Latinská	A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
Starší česká	A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
Starší slovenská	A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
Starší polská	A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T
Starší maďarská	A	B	C	D	E	F	G	H	I	K	L	M	N	O	P	Q	R	S	T

2. Kdo a kdy vynalezl knihtisk? Jaký měl tento vynález přínos?

3. Pokus se seřadit číselně, v jakém sledu byly vynalezeny (nebo začal provoz) těchto médií:

Televizní vysílání v ČSR

První české tištěné noviny

První provoz internetu

První česká tištěná kniha

4. Jak se nazývaly noviny, které vydával Václav Matěj Kramerius?

5. V jakých letech tyto noviny vycházely?

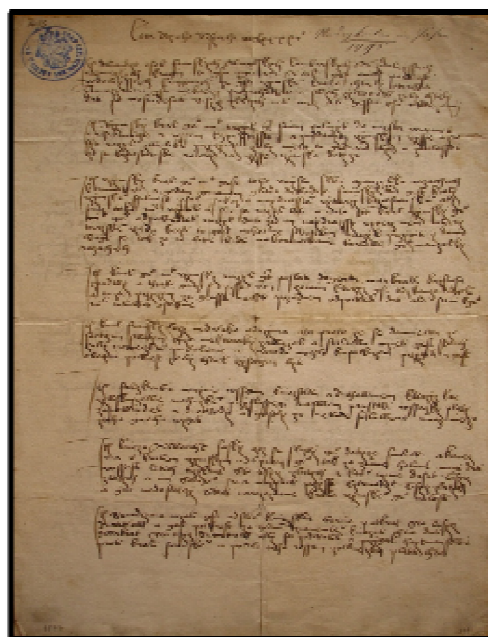
6. Jak se nazývají nejstarší noviny z Jindřichova Hradce? (Jsou dvě varianty)

7. O jaké zprávě tento výňatek z Novin léta Božího 1495 vypovídá ?

*Item Římský král jeho milost ráčil jest sněm
položiti do města Wurms na hromnice a všem
churfirstóm a poddaným římským říše a
prositi ráčil z veliké příčiny, co by mělo tu
jednáno býti a zvláště co se křesťanské viery a
říše římské dotýče.*

Vyber možnost:

- ☐ O plánované vraždě římského krále
- ☐ O chystané korunovaci císařovny v Cáchách
- ☐ Svolání říšského sněmu do Wormsu atd.

7.4. Historie tiskařství a vydavatelství v Jindřichově Hradci

Vyučovací jednotka s názvem Historie tiskařství a vydavatelství v Jindřichově Hradci je druhou částí vyučovacího bloku Historie novin v Jindřichově Hradci. Cílem vyučovací jednotky je seznámit žáky s historií místní Landrafasovy tiskárny, vlivu jejích majitelů na společenský život Jindřichova Hradce a vzdělání místních obyvatel. Tato vyučovací jednotka následuje po vyučovacích jednotce zaměřené na vývoj médií (název vyučovací jednotky Vývoj médií - od písma k internetu) a přináší podrobnější informace v oblasti tematických okruhů průřezového tématu mediální výchova.

Vyučovací předmět:

- Mediální výchova

Cílová skupina:

- Žáci základní školy, 8. třída

Anotace:

Opakování učební látky o vývoji médií. Následuje motivační videozáznam. Další činností je začlenění naučených poznatků do historie Jindřichova Hradce. Předkládané informace jsou rozšiřující vzhledem k rozsahu tematických okruhů mediální výchovy podle RVP ZV.

Tematický okruh mediální výchovy:

Receptivní činnosti

- Fungování a vliv médií ve společnosti
 - Vliv médií na každodenní život, společnost, politický život a kulturu z hlediska současné a historické perspektivy.
 - Role médií v každodenním životě jednotlivce, vliv médií na uspořádání dne, na rejstřík konverzačních témat, na postoje a chování.

Cíle vyučovací jednotky:

- Zopakování předešlé učební látky formou testu.
- Získání vědomostí o vývoji, vydavatelské činnosti a vlivu místní tiskárny na společenský život a kulturu Jindřichova Hradce z hlediska historické perspektivy.

Klíčové kompetence:

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problému
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence občanské

Očekávané přínosy k rozvoji osobnosti žáka:

- Oblast vědomostí, dovedností a schopností
- Umožňuje získat představy o roli médií v klíčových společenských situacích a v demokratické společnosti vůbec (včetně právního kontextu).
- Vytváří představu o roli médií v každodenním životě v regionu (lokalitě).

Doporučené očekávané výstupy pro 2. stupeň základní školy

- Fungování a vliv médií ve společnosti
- Vysvětlí význam rozšíření knihtisku, přenosu sdělení rozhlasovým a později televizním signálem nástupu síťových médií pro společnost.
- Rozpoznává a pojmenuje oblasti vlivu médií na člověka (vnímá média jako faktor ovlivňující názory, pocity, životní styl, hodnoty, morální přesvědčení).

Mezioborové přesahy a vazby:

- Český jazyk a literatura
- Dějepis
- Výchova k občanství

Skladba vyučovací jednotky:

- Hodina opakování a upevňování vědomostí,
- Hodina osvojování nových vědomostí

Rozsah vyučovací jednotky:

- 45 minut

Organizační formy:

- Frontální výuka
- Skupinové vyučování
- Řízené vyučování

Vyučovací metody:

- Demonstrace
- Práce s pracovními listy
- Vyprávění

Vybavení učebny:

- Interaktivní tabule (případně Pc, dataprojektor a projekční plátno)
- Připojení k internetu

Pomůcky:

- Pracovní list
- Prezentace
- Test
- Video záznam Jindřichův Hradec v animační zkratce

Struktura vyučovací jednotky:

1. Úvodní fáze:

- Přivítání
- Zápis do třídnice

2. Opakování učiva:

- Žáci vypracují samostatně test.
- Sebrání testu.

3. Motivační fáze: metoda demonstrace, metoda práce s pracovním listem

- Rozdání pracovních listů.
- Žákům je puštěn animovaný krátký film Jindřichův Hradec v animační zkratce.
- Během zhlédnutí filmu mají žáci za úkol odhalit, zda nějaká část animovaného filmu se přímo dotýká médií. Své odpovědi zaznamenávají do pracovního listu.
- Kontrola vypracování úkolu, opravení chyb, odůvodnění správné odpovědi
- Žáci mají za úkol se pokusit ve dvojici zodpovědět jednotlivé úkoly v pracovním listu.

4. Expozice učebního obsahu: metoda vyprávění, metoda demonstrace, metoda práce s pracovním listem

- Vyučující při vyprávění použít též prezentaci.
- Žáci si za pomoci učitele opravují a doplňují své předešlé odpovědi na úkoly v pracovním listu podle sledu výkladu podpořeného prezentací.

5. Závěr

- Kontrola vyplnění pracovních listů.
- Shrnutí učiva

Předávané informace v bodech:

(Informace jsou seřazeny chronologicky)

- Rok 1613
 - První zmínka o tiskařství v Jindřichově Hradci
- Rok 1797
 - Josef Landfras otevírá tiskárnu a vydavatelství.
- Požár v Jindřichově Hradci v roce 1801
 - Tato informace slouží pro nastínění dobové situace v Jindřichově Hradci. Požár vzal život třiceti místních obyvatel, zničil tři kostely, kasárny, gymnázium a 318 domů. Požár také zasáhl budovu tiskárny, ale ještě též rok byl provoz obnoven. Pro doklad ničivosti lze uvést, že v Jindřichově Hradci bylo v polovině 18. století 505 domů.

- Alois Josef Landfras
 - Jeden z nejvýznamnějších českých knihtiskařů, obrozenecký vydavatel knížek lidového čtení
 - Syn Josefa Landfrase
 - Jeden ze zakladatelů Matice české, Českého muzea
 - Založil knihkupectví a místní půjčovnu knih (obsahovala i cizojazyčné publikace). Zasloužil se tak o rozvoj vzdělání venkovského lidu.
 - Veliký rozvoj tiskařské a vydavatelské činnosti (učebnice, zábavná a odborná literatura) např. Hacafírek v kabajce, Ozvěna, Zvěst od Nežárky
 - Starosta Jindřichova Hradce
- Landfrasova vila
 - Zahrada vily sloužila kulturním účelům a byla otevřena veřejnosti při tzv. setkání na zahradě. Zahradu navštívily významné osobnosti tehdejší doby.
- Hacafírek v kabajce
 - Celý název: „Hacafírek v Kabajce, aneb vrchovatá krosna žertů, frašek a kozelců“
 - Humoristický časopis, který vycházel v roce 1848. Bylo vydáno pouze jedenáct čísel. Zajímavostí je, že jeho obsah tvořil a redigoval syn Václava Matěje Kramerie zakladatele České expedice Václav Rodomil Kramerius. Časopis byl český, ale byl psán švabachem.
- Vilém Antonín Landfras
 - Mecenáš divadelního spolku a kulturního života v Jindřichově Hradci
 - Syn Aloise Josefa Landfrase
 - Od roku 1871 vychází Ohlas od Nežárky- zpravodajský týdeník, vychází 70 let, redaktorem je právě V. A. Landfras
- Ohlas od Nežárky
 - Celý název: „ Ohlas od Nežárky- týdeník pro poučení a zábavu, pro zájmy obecné, společenské. Později byl název rozšířen ještě o zájmy politické“

- Vychází od 7. 10. 1871–5. 6. 1942. Vydávání Ohlasu bylo zakázáno po atentátu na R. Heydricha.
- Výběr stálých rubrik – Feuilleton, Zprávy domácí a z venkova, Kulturní hlídka, Historický koutek atd.
- V Ohlase byla tištěna inzerce, reklamy a oznámení. Dále zde byly uveřejňovány i příspěvky dopisovatelů.
- Vilém Bohumil Landfras
 - Pokračuje v rodinném podniku. Získal ocenění od papeže Pia X. za dobré zásluhy. Roku 1902 umírá.
 - Podnik přebírá manželka s dcerou a mění se název z A. Landfras a syn na U Dvou Marií.
- Rok 1940
 - František Pfauser si tiskárnu pronajímá a také přebírá redakci a vydávání Ohlasu od Nežárky.
- Rok 1948
 - Tiskárna je znárodněna a podnik zaniká.

Zdroj videozáznamu:

- ✓ Hartman, J. Dějiny Jindřichova Hradce v animovaném filmu,. *YouTube* [online]. 4. března 2012, [citováno 6.března 2012]. Dostupné z: <http://www.youtube.com/watch?v=AkW_11JnJ3k>

Použité zdroje:

Použité zdroje uvedených informací a obrázkových příloh jsou uvedeny v seznamu zdrojů této diplomové práce v části použité zdroje sekundární a použité elektronické zdroje sekundární.

HISTORIE TISKAŘSTVÍ A NAKLADATELSTVÍ V JINDŘICHOVĚ HRADCI

Landfrasova tiskárna

1797 – otevírá Josef Landfras tiskárnu a vydavatelství

Jindřichův Hradec v 18. – 19. století

NÁSLEDKY POŘÁRU:

- ❑ ZEMŘELO 30 LIDÍ
- ❑ ZNIČENO 318 DOMŮ
- ❑ ZNIČENY TŘI KOSTELY
- ❑ POŠKOZENA LANDFRASOVA
TISKÁRNA
- ❑ ZNIČENY KASÁRNY
- ❑ ZNIČENO GYMNÁZIUM

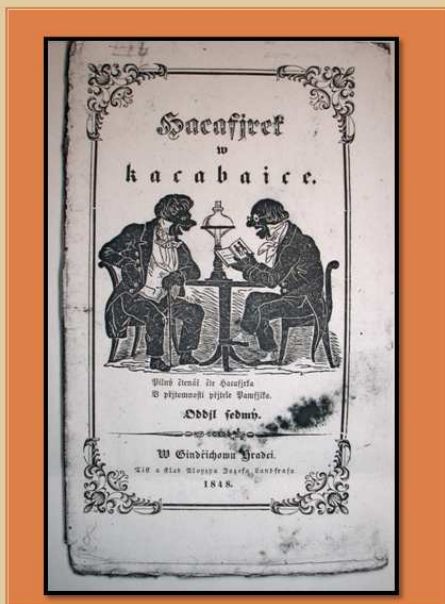
Alois Josef Landfras

27.4.1797- 9.5.1875

- ❑ Jeden z nejvýznamnějších českých knihtiskařů 19. století
- ❑ Obrozenec, jeden ze zakladatelů Matice české, Českého muzea
- ❑ Podnikatel, mecenáš, vydavatel , nakladatel, překladatel, veřejný činitel
- ❑ Založil místní půjčovnu knih- zásluha o rozvoj vzdělání venkovského lidu

Hacafírek v kabajce

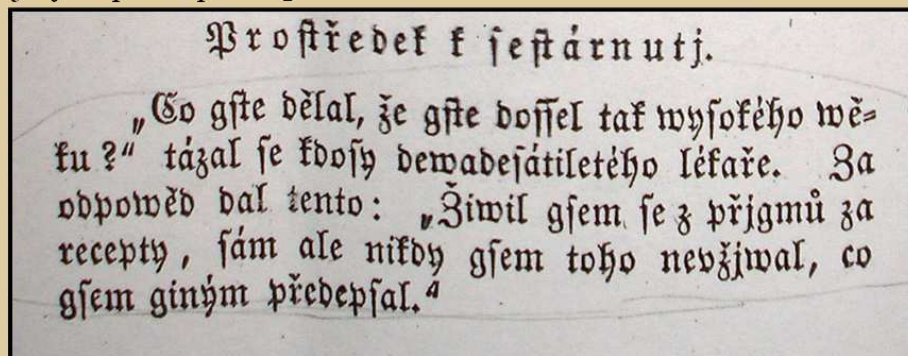
- V roce 1848
- Humoristický časopis
- Redaktor
Václav Rodomil Kramerius
- 11 čísel

Hacafírek v kabajce, aneb vrchovatá krosna žertů, frašek a kozelců

Prostředek k sestárnutí

[„Co jste dělal, že jste došel tak vysokého věku?“, tázal se kdosi devadesátiletého lékaře. Za odpověď dal tento: „Živil jsem se z příjmů za recepty, sám ale nikdy jsem toho neužíval, co jsem jiným předepsal.“]

Landfrasova vila

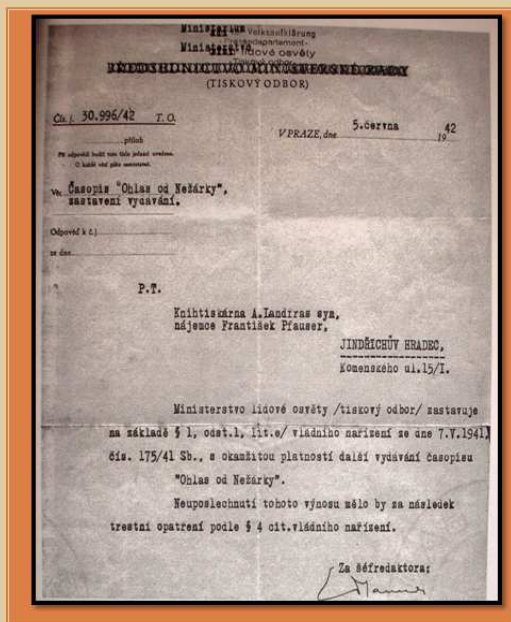
- Nechal ji postavit Alois Josef Landfras
- Probíhala zde „setkání na zahradě“

Vilém Antonín Landfras

- Zakladatel, první redaktor
Ohlasu od Nežárky
- Mecenáš divadelního spolku

Ohlas od Nežárky- týdeník pro poučení a zábavu, pro zájmy obecné a společenské

- Vychází: 7.10.1871 - 5.6.1942
- Stálé rubriky: Feuilleton, Zprávy domácí a z venkova, Kulturní hlídka, Historický koutek atd.
- Inzerce, oznámení, příspěvky dopisovatelů

Vilém Bohumil Landfras

- Pokračuje v rodinném podniku
- Roku 1902 umírá. Podnik přebírá manželka s dcerou.
- Roku 1940 si tiskárnu pronajímá František Pfauser.
- V roce 1948 je tiskárna znárodněna

Test

TEST

Pospojuj správně, kdy to bylo:

1440	zahájen provoz prvního pražského biografu
1468	zahájení prvního televizního vysílání v ČSR
1719	zahájení provozu internetu
1826	vyšly první česky psané noviny
1832	vynález knihtisku
1837	první videorekordér na světě
1876	první osobní počítač
1892	odeslán první e-mail na světě
1907	vzniká první filmové studio
1923	vynález telefonu
1953	první česká tištěná kniha
1956	vynález prvního elektrického telegrafu
1958	zahájení rozhlasového vysílání v ČSR
1971	první tranzistorové rádio na světě
1974	první walkman
1979	první telegrafní linka
1981	první digitální fotoaparát
1992	vynález fotografického přístroje

Pracovní listy

1 Úkol:

Vypráví animace o vývoji médií? Pokud ano, napiš vše podstatné, co vypovídá:

.....

.....

.....

2 úkol:

Jaká rodina provozovala v Jindřichově Hradci tiskárnu a vydavatelství?
odpověď:.....

3 úkol:

Jak se nazývá tato budova? :

Co je dnes v této budově?:

.....

4 úkol:

Kdo je na fotografii? (postava).....

Co udělal záslužného?

.....

5 úkol

Vypiš další významné osoby z rodu Landfrasů:

.....

.....

6 úkol

Kdo začal vydávat Ohlas od Nežárky:

.....

.....

7 úkol

Jaké rubriky mohl nalézt čtenář v Ohlasu od Nežárky:

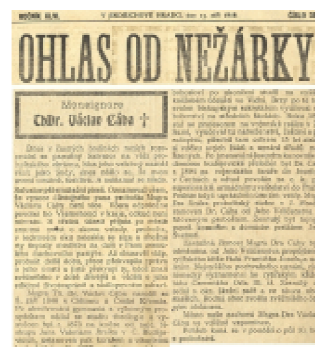
.....

.....

.....

.....

.....

7.5. Jak vypadala reklama v Ohlase od Nežárky?

Tato poslední část vyučovacího bloku Historie novin v Jindřichově se zaměřuje na opakování a upevnění vědomostí o komerční reklamě. Dalším cílem je naučit žáky rozeznávat informační a reklamní sdělení. Učební činnosti jsou založené na práci s vybranými stránkami týdeníku Ohlasu od Nežárky, kde reklamní sdělení má i jiné formy než jsme v dnešní době zvyklí.

Vyučovací předmět:

- Mediální výchova

Cílová skupina:

- Žáci základní školy, 8. třída

Anotace:

Zopakování a rozšíření poznatků o komerční reklamě. Výuková činnost je zaměřená na osvojení schopnosti rozlišit informativní sdělení od reklamního. Následuje práce s textem s cílem zestručnit reklamní sdělení.

Tematický okruh mediální výchovy:

Receptivní činnosti

- Kritické čtení a vnímání mediálního sdělení
 - Pěstování kritického přístupu ke zpravodajství a reklamě.
 - Hledání rozdílů mezi informativním, zábavním a reklamním sdělením
 - Chápání podstaty mediálního sdělení, objasňování jeho cílů a pravidel
- Interpretace vztahu mediálního sdělení a reality
 - Různé typy sdělení, jejich rozlišování a jejich funkce
 - Rozdíl mezi reklamou a zprávou a mezi „faktickým“ a „fiktivním“ obsahem.

Produktivní činnosti

- Tvorba mediálního sdělení
 - Uplatnění a výběr výrazových prostředků a jejich kombinaci pro tvorbu věcně správných a komunikačně (společensky a situačně) vhodných sdělení

Cíle vyučovací jednotky:

- Zopakování a rozšíření poznatků o komerční reklamě.
- Osvojení schopnosti rozlišit informativní sdělení od reklamního.
- Tvorba reklamního sdělení.

Cílové kompetence:

- Kompetence k učení
- Kompetence k řešení problem
- Kompetence komunikativní
- Kompetence sociální a personální
- Kompetence občanské

Očekávané přínosy k rozvoji osobnosti žáka:

- Oblast vědomostí, dovedností a schopností
 - Umožňuje rozvíjet schopnost analytického přístupu k mediálním obsahům a kritickému odstupu od nich.
 - Umožňuje pochopení cílů a strategií vybraných mediálních obsahů.

Doporučené očekávané výstupy pro 2. stupeň základní školy:

- Kritické čtení a vnímání mediálního sdělení
 - Rozeznává typy mediálních sdělení, jejich typické výrazové prostředky (zpráva, reklama, hudební klip, komiks, www stránky).
 - Rozeznává zvolené výrazové prostředky jako příznakové a roli jejich citového zabarvení pro „navádění“ uživatele k určitému výkladu obsahu sdělení.
- Stavba mediálních sdělení
 - Zhodnotí, jakým způsobem se do podoby mediálních sdělení promítají představy o cílovém (plánovaném) příjemci.

Mezioborové přesahy a vazby:

- Český jazyk a literatura

Skladba vyučovací jednotky:

- Hodina opakování a upevňování vědomostí
- Hodina vytváření a upevňování dovedností

Rozsah vyučovací jednotky:

- 45 minut

Organizační formy:

- Frontální výuka
- Skupinové vyučování
- Řízené vyučování

Vyučovací metody:

- Demonstrace
- Přepřacování textu
- Výukový rozhovor
- Zajímavé čtení

Vybavení učebny:

- Interaktivní tabule (případně Pc, dataprojektor a projekční plátno)

Pomůcky:

- Prezentace
- *Ohlas od Nežárky*. Landfras, V. roč. 41, č. 43. Jindřichův Hradec: A. Landfras a syn, 27. 10. 1911. s. 425, 427-428.

Struktura vyučovací jednotky:

1. Úvodní fáze:

- Přivítání
- Zápis do třídnice

2. Opakování učiva: metoda výukového rozhovoru

- Zopakování - definice reklamy, funkce reklamy, co je komerční reklama, podoby reklamy
- Kontrola, opravení chyb, případné vysvětlení špatně pochopených, zapomenutých částí učiva.
- Výukový rozhovor je podpořen prezentací.

3. Upevňování vědomostí: metoda zajímavého čtení, metoda demonstrace

- Do každé lavice (tedy dvojce žáků) dostane str. 427, 428 uvedeného výtisku Ohlasu od Nežárky.
- Každý žák si vybere jednu stránku, na níž vyhledává reklamní sdělení. Po zběžném pročtení všech přítomných reklam si vybere jednu. Do svého sešitu napíše důvod svého výběru. Poznamená si zajímavé informace, které reklamní sdělení obsahuje. Dále zodpoví otázku, zda forma vybraného reklamního sdělení je shodná s aktuálními podobami komerčních reklam. V případě, že se liší, napíše, v čem shledává onen rozdíl.
- Následuje společná kontrola podpořená prezentací. U jednotlivých reklamních sdělení dotyční žáci zodpovídají, co je zaujalo a v čem se případně reklama odlišuje od dnešních reklamních sdělení.

4. Rozlišení reklamního a informativního sdělení: samostatná práce ve dvojicích, výukový rozhovor

- Žáci nyní budou pracovat ve dvojicích dle zasedacího pořádku.
- Každá dvojice obdrží stránku 425 uvedeného výtisku Ohlas od Nežárky
- Úkolem dvojice je přečíst učitelem zadané sdělení a v rámci dvojice se rozhodnout, zda se jedná o reklamní sdělení, či novinový článek.
- Následuje společná kontrola a odůvodnění správné odpovědi. Tato činnost je opět podpořená prezentací.

5. Práce s textem: metoda přepracování textu

- Žáci ve dvojicích mají za úkol v daném sdělení (jedná se o reklamu) najít hlavní informace.
- Dalším úkolem je na základě vyhledaných informací vytvořit nové zestručněné reklamní sdělení (postačí i reklamní slogan).
- Následuje opět společná kontrola. Čtení výtvorů a vyhlášení nejlepší vytvořené varianty.

Vyžadované či předávané informace:

- Komerční reklama podporuje prodej, připomíná firmu, značku, typ výrobku.
- Reklama se rozděluje na reklamu komerční, sociální, politickou.
- Reklama přesvědčuje, snaží se působit na náš výběr, koupi.
- Její vliv, působnost je krátkodobá.
- Typy reklam- inzerce, leták, reklamní presenty, televizní a rozhlasová reklama atd.

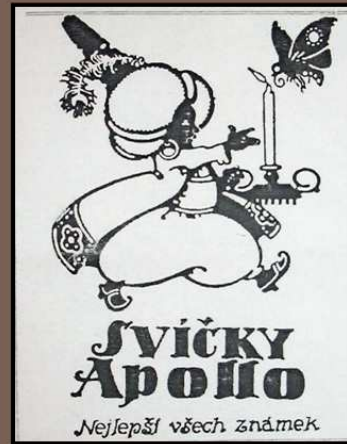
Použité zdroje pro práci žáků:

- ✓ *Ohlas od Nežárky*. Landfras, V. roč. 41, č. 43. Jindřichův Hradec: A. Landfras a syn, 27. 10. 1911. s. 425, 427, 428.

Použité zdroje:

Použité zdroje uvedených informací a obrázkových příloh jsou uvedeny v seznamu zdrojů této diplomové práce v části použité zdroje sekundární a použité elektronické zdroje sekundární.

JAK VYPADALA REKLAMA V OHLASE OD NEŽÁRKY?

KOMERČNÍ REKLAMA

- Co je komerční reklama?
- Napadá Vás nějaký příklad?
- Co má za cíl?
- Jaké může mít podoby?

Vyzvání k odvodu povinných.

Občané, kteří jsou povinni k odvodu, jsou vyzváni, aby se dostavili na úřad, který je k tomu určen, a aby se tam dostavili v termínu, který je k tomu určen.

Děkujeme vám.

Občané, kteří jste nám pomohli, děkujeme vám.

Rozdání 3000 párů botek!

Občané, kteří jsou povinni k odvodu, jsou vyzváni, aby se dostavili na úřad, který je k tomu určen, a aby se tam dostavili v termínu, který je k tomu určen.

POZEMKOVÁ BANKA V PRAZE FILIÁLKA V ČESKÝCH BUDĚJOVICÍCH.

Centrála v Praze, Filialky v moravské Otěvěře a Prostějově. Společný kapitál 8.000.000 Kč.

Obchod stěží, koření a maslo.

Občané, kteří jsou povinni k odvodu, jsou vyzváni, aby se dostavili na úřad, který je k tomu určen, a aby se tam dostavili v termínu, který je k tomu určen.

Ant. Matoušek v Smolenském.

Občané, kteří jsou povinni k odvodu, jsou vyzváni, aby se dostavili na úřad, který je k tomu určen, a aby se tam dostavili v termínu, který je k tomu určen.

Živnostenská banka filialka v Českých Budějovicích.

Občané, kteří jsou povinni k odvodu, jsou vyzváni, aby se dostavili na úřad, který je k tomu určen, a aby se tam dostavili v termínu, který je k tomu určen.

ARMADA

Občané, kteří jsou povinni k odvodu, jsou vyzváni, aby se dostavili na úřad, který je k tomu určen, a aby se tam dostavili v termínu, který je k tomu určen.

R. WOLF

Občané, kteří jsou povinni k odvodu, jsou vyzváni, aby se dostavili na úřad, který je k tomu určen, a aby se tam dostavili v termínu, který je k tomu určen.

V. J. Havlíček a bratr, vývoz dům.

Občané, kteří jsou povinni k odvodu, jsou vyzváni, aby se dostavili na úřad, který je k tomu určen, a aby se tam dostavili v termínu, který je k tomu určen.

Nápis na stuhu

Občané, kteří jsou povinni k odvodu, jsou vyzváni, aby se dostavili na úřad, který je k tomu určen, a aby se tam dostavili v termínu, který je k tomu určen.

RUDOLF ŠETKA v Jindřichově Hradci

Občané, kteří jsou povinni k odvodu, jsou vyzváni, aby se dostavili na úřad, který je k tomu určen, a aby se tam dostavili v termínu, který je k tomu určen.

Jedná se o komerční reklamu?

"Raději tu korunu propiju! Tak rozhorlený zvolal občan B. k příteli M., když tento jej upozorňoval, že by si také měl koupit los Severočeské loterie za korunu. Považ, pravil M. 30. prosince bude tak a máš se vyhrát třicet tisíc! Jáka třicet tisíc, hoj, to by byl veselý Sylvestr! Takové sliby se mu nepřišli odporovat B. Raději tu korunu propiju hned, a vím, že jsem něco málo a mám to ještě spořádat se na výhra! To čini jen staré babý. Ne, příteli, pravil M. to čini mladší a rozvášní lidé. Moudrý skouší své štěstí a vyhledává je. Nejedná je našli v loterii. Každý los je seméčkem štěstí. Záleží na tom, aby seméčko se ujalo. Blaze tomu koma se ujme. Těmu rozpač se v mohutný strom bohatství. To se pěkně povídá a na konec vyhraje bonác a dělník má na památku ponhý los, pravil B. Máš přitit krátkou paměť. Vzpomeň na ty dva pro-tě, ne-majetné dělníky pakafské, kteří před dvěma léty vyhráli v „České Loterii“ na korunný los 40 000 koran! Byli to bratři Jan a Genuš Bilkové v Praze VII. čp. 781. Slyšáš příteli? Za jedno koranu 40 000! A nebyli sami jim štěstí přišlo. Kamešník Josef Šykora z Liberce vyhrál drachos výhra 10 000, která mu zajisté velice spřáhla vojenskou službu, ji právě v Tyrolích si odbyvá, a konečně ještě redaktor krajského listu vyhrál třetí výhra 5 000. Vidíš, kdyby tito lidé měli takové zvrácené a sebecké názory na loterii jako ty, měli by také tolik co ty máš jedno kapsu prázdnotu a drachos vysypanou. A k tomu vyhlídka na smutné stáří. Tak poslouchej M. nedávěvího B. Slova jeho dělníka B. se zamysli, vyňal z tobojky korunu, vzal přítele M. pod paždí a šel do trafiky koupiti si los Národní Jednoty Severočeské. Doufejme, že mu přinese štěstí!

7.6. Rozbor výuky vyučovacího bloku Historie novin v Jindřichově Hradci

Výuka vyučovacího bloku byla v celém rozsahu (viz příprava 7.2. Historie novin v Jindřichově Hradci) realizována v osmé třídě na základní škole Větrná v Jindřichově Hradci. Na této základní škole je výuka mediální výchovy realizována prostřednictvím integrace tematických okruhů mediální výchovy do předmětů český jazyk a literatura a občanská nauka. Další užívanou variantou realizace je projektové vyučování. Z tohoto důvodu byl vyučovací blok prezentován ve dvou vyučovacích hodinách českého jazyka a jedné vyučovací hodiny občanské nauky.

Časová realizace vyučovacího bloku:

1. Vývoj médií- od písma k internetu- výuka v rámci vyučovací hodiny českého jazyka (45 minut)
2. Historie tiskařství a nakladatelství v Jindřichově Hradci- výuka v rámci vyučovací hodiny českého jazyka (45 minut)
3. Jak vypadala reklama v Ohlase od Nežárky? - výuka v rámci vyučovací hodiny občanské nauky (45 minut)

Průběh jednotlivých vyučovacích jednotek vyučovacího bloku Historie novin v Jindřichově Hradci:

Vývoj médií- od písma k internetu

Na začátku této vyučovací hodiny jsem byla vyučující představena danému třídnímu kolektivu. Vyučující také stručně nastínila zaměření, průběh a cíle mého vyučovacího bloku. Poté již začala má samostatná pedagogická činnost. Paní učitelka zůstala přítomna v této i v následujících dvou vyučovacích hodinách. Výuka probíhala v jazykové třídě, kde je k dispozici interaktivní tabule, tím mi bylo umožněno používat při svém výkladu připravených prezentací. Také jsem měla k dispozici kopírku, díky čemuž žáci pracovali na základě připravených pracovních listů. Stejně tomu bylo i ve dvou zbývajících vyučovacích hodinách.

V této hodině se mi podařilo odprezentovat celý připravený učební obsah. Určité úskalí se však projevilo hned na začátku vyučovací hodiny, a to při probírání vývoje latinského písma. Žáci tuto látku příliš neovládali, přestože s tímto učivem byli seznámeni již v hodinách dějepisu. Proto bylo nutné se u tohoto bodu déle pozdržet a látku zopakovat. Další průběh byl v tomto ohledu již hladký. Nedostatky, které jsem si uvědomila a na které jsem byla posléze vyučující upozorněna, byl můj místy spíše chaotický výklad látky a neposkytnutí dostatečného času žákům pro vyplnění některých položek pracovního listu. To však přičítám svým nedostatečným zkušenostem v pedagogické činnosti. Z hlediska pozornosti žáků, která vypovídá i o zájmu vyučovaných subjektů o dané téma, jsem byla velmi spokojena. Velmi mě překvapil jejich zájem o celý rozsah Novin léta Božieho 1495.

Historie tiskařství a nakladatelství v Jindřichově Hradci

Na začátku této hodiny jsem zařadila opakovací test na látku předešlé hodiny, který jsem žákům oznámila na konci předešlé vyučovací jednotky. Výsledek tohoto testu byl velice uspokojivý. Výstupy z tohoto testu, tedy známky, však po domluvě s vyučující nebudou započteny do výsledné klasifikace. Tento fakt jsem žákům před vypracováním testu nesdělila, abych nesnížila jejich motivaci a úsilí k dosažení dobrého výsledku. Mnou zvolená forma testu (spojování správných odpovědí) se však prokázala jako nedostačující v otázce přehlednosti odpovědí a možnosti jejich opravení.

Po této opakovací činnosti následovala prezentace motivačního videa. Stručná animovaná historie Jindřichova Hradce měla u žáků pozitivní ohlas i přes mé obavy, že toto video je spíše určeno pro žáky mladších ročníků.

Nepříliš uspokojivě dopadla část hodiny, kdy se žáci samostatně měli pokusit o zodpovězení otázek v pracovním listu. Většina žáků dokázala zodpovědět pouze otázku číslo 3 a otázku, kdy odpověď byla uvedena v motivačním videu. Z tohoto důvodu musel být následný výklad podrobnější. Díky tomu jsem již neměla čas žáky blíže seznámit s časopisem Hacaříek v kabajce a s charakteristikou týdeníku Ohlas od Nežárky. V případě časopisu se však jednalo o rozšiřující látku. Neodprezentované informace týkající se Ohlasu od Nežárky jsem operativně převedla do učebního obsahu

zbývající hodiny, která na tuto hodinu hned navazovala. Díky tomu se i přes tato úskalí a nedostatky se podařilo dosáhnout očekávaných cílů této vyučovací jednotky.

Jak vypadala reklama v Ohlase od Nežárky?

Na začátku této hodiny jsem se vrátila ještě k učebnímu obsahu předešlé hodiny. Formou výukového rozhovoru jsme se žáky shrnuli informace, jež se doposud dozvěděli. Následoval stručný výklad o charakteristice týdeníku Ohlas od Nežárky. Žáci v této části hodiny pracovali ještě s pracovními listy z minulé vyučovací jednotky a také výklad byl podpořen prezentací na téma Historie tiskařství a nakladatelství v Jindřichově Hradci. Po tomto začátku, který byl zaměřen na odstranění nedostatků minulé hodiny, následoval již obsah hodiny tak, jak je uvedeno v její přípravě. Z těchto důvodů však musel být rozsah zkrácen a to tak, že již nebyl prostor pro tvorbu nového reklamního sdělení na základě reklamního sdělení z Ohlasu od Nežárky o loterii.

Co se týče samotných dílčích bodů vyučovací jednotky Jak vypadala reklama v Ohlasu od Nežárky, žáci velmi dobře odpovídali a spolupracovali v bodě pojednávajícím o komerční reklamě. Tak tomu bylo i ve skupinové práci s připravenými listy z týdeníku Ohlas od Nežárky, i když některé dvojice jsem musela v jejich práci a úsilí usměrňovat. V poslední činnosti tohoto vyučovacího bloku, kdy žáci měli rozpoznat, zda se jedná o reklamní sdělení. Nebyl však čas pro dostatečné zdůvodnění. Odpovědi jednotlivých dvojic žáků byly vesměs správné. Na základě tohoto zjištění jsem pouze stručně uvedla důvody, proč se jedná o reklamní sdělení a zbývající čas jsem věnovala velmi stručnému shrnutí veškeré probrané látky a k rozloučení.

Závěr

Diplomová práce obsahuje, s ohledem na své stanovené cíle, návrhy spolu s metodickou podporu konkrétních vyučovacích jednotek pro výuku mediální výchovy. Spektrum těchto vyučovacích jednotek je koncipováno pro vyšší ročníky druhého stupně základní školy. V tomto ohledu došlo k zúžení tématu diplomové práce. Důvodem k tomu byly studované aprobace autorky této práce a její možnosti při realizaci těchto vyučovacích jednotek.

Všechny vyučovací jednotky byly vytvářeny na základě manuálu pro výuku mediální výchovy v základním vzdělávání, který vznikl na základě studia příslušné odborné literatury, na podkladě analýzy Rámcově vzdělávacího programu pro základní vzdělávání a s přihlédnutím na získané zkušenosti, poznatky z dosavadní pedagogické praxe. Tento manuál, jenž je popsán v první a druhé kapitole praktické části této diplomové práce, se týká jak tvorby školního vzdělávacího programu, tak i plánování příprav jednotlivých vyučovacích jednotek. Manuál je však spíše všeobecného charakteru. To je způsobeno velkým množstvím možností realizace tohoto průřezového tématu. Jedinou závaznou směrnicí pro výuku mediální výchovy podle Rámcově vzdělávacího programu pro základní školy je, že všechny tematické okruhy musí být součástí učebního obsahu na obou stupních základní školy. Je však na volbě dané školy, zda výuka těchto tematických okruhů bude začleněna pouze do jednoho ročníku, nebo se bude týkat pouze vybraných ročníků, či se bude prolínat všemi ročníky na obou stupních základní školy. Další podnětem pro různorodost koncepce výuky mediální výchovy na základních školách je možnost volby z pěti možných variant realizace průřezového tématu. Z tohoto důvodu obsahuje vytvořený manuál v oblasti samotné realizace výuky a v didaktické analýze spíše všeobecná doporučení a všeobecná kritéria.

V otázce integrace mediální výchovy přináší manuál poznatky o možnosti propojení průřezového tématu s ostatními vzdělávacími oblastmi i s ostatními průřezovými tématy, přestože o této variantě mezipředmětových vztahů Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání nepojednává. Dále se zde popisuje a zdůvodňuje integrace receptivních a produktivních činností. Podkapitoly pojednávající o koncepci výuku a vyučovacích strategií mediální výchovy již obsahují poznatky vztahujících se k samotné edukaci. Vyučovací proces by měl být koncipován tak, aby byl co nejvíce spojen s aktuálním děním ve společnosti a s nabídkou v oblasti

mediálních sdělení. Dále je nutné přihlédnout k aktuálním zájmům, zkušenostem, vědomostem daných žáků. Výuku mediální výchovy ovlivňuje taktéž výchova rodičů v oblasti přístupu a užívání masových a síťových médií. Koncepce vyučování by taktéž měla být vystavěna tak, aby byl dán prostor pro samostatné studium, pro spolupráci, pro rozvíjení kreativního myšlení a názorů, což zahrnuje rozvoj klíčových kompetencí.

Další část manuálu se zabývá možnostmi týkající se přípravy jednotlivých vyučovacích jednotek. Při výběru organizačních forem vyučování a vyučovacích metod bylo přihlédnuto k zásadám a doporučením pro vedení výuky mediální výchovy, k tematickým okruhům tohoto průřezového tématu a také k možnostem běžné základní školy. Měřítkem se stala Základní škola Větrná, kde byla realizována výuka většiny navržených vyučovacích jednotek. Pro výuku mediální výchovy je vhodná jak tradiční frontální výuka, řízené vyučování, tak i skupinové a kooperativní vyučování, které rozvíjí zejména klíčové kompetence sociální a komunikační. Kapitola zabývající se vyučovacími metodami, na jejichž základě je vhodné vyučovat jednotlivé tematické okruhy mediální výchovy, není určité konečným závazným seznamem těchto metod. Kritérií pro výběr metod bylo několik: doporučení v odborné literatuře, názornost, práce s mediálním obsahem, tvorba vlastních mediálních obsahů, spolupráce, samostatné studium, rozvoj komunikačních schopností, rozvoj kritického přístupu atd. Tato kritéria byla vytvořena na základě charakteristiky a doporučených očekávaných výstupů průřezového tématu mediální výchova.

Při vytváření jednotlivých koncepcí většiny vyučovacích jednotek bylo dále přihlédnuto k možnostem propojení výuky mediální výchovy s mimoškolními institucemi. Konkrétně se jednalo o možnosti, varianty, které pro výuku nabízí historie, kulturní dědictví a současné mimoškolní instituce v Jindřichově Hradci. Toto bývalé okresní město se může pyšnit dlouholetou historickou tradicí, která nabízí velké množství nápadů, inspirací pro tvorbu vyučovacích jednotek zaměřených nejen na mediální výchovu. Konkrétně v oblasti mediální výchovy lze do vyučovacího procesu začlenit dlouholetou tiskařskou a nakladatelskou činnost místní tiskárny. Dále lze využít depozitářů, sbírek, stálých expozic Muzea Jindřichohradecka a místních archivů. V neposlední řadě je možné výuku mediální výchovy zpestřit absolvováním nabízených kurzů, výstav Národního muzea fotografie, které sídlí v Jindřichově Hradci. Poslední kapitola diplomové práce s ohledem na její zaměření se výše uvedených možností dotýká pouze v základní rovině. Podrobnější rozbor možnosti propojení výuky

mediální výchovy s historií a kulturním dědictvím Jindřichova Hradce by bylo tématem pro další vědeckou práci.

Diplomová práce tedy na základě stanovených cílů přináší spíše všeobecný přehled možností, jak lze přistupovat k výuce mediální výchovy na základní škole. Pro podrobnější popis, charakteristiku jednotlivých položek, ze kterých se skládá vyučovací proces zaměřený na toto průřezové téma, by byl možný v případě užšího a konkrétnějšího zaměření další vědecké práce. Pro mediální výchovu na základní škole je však nejdůležitější zajištění její systematické výuky. Tato systematičnost a logická návaznost jednotlivých dílčích učebních obsahů je závislá na dobré spolupráci jednotlivých učitelů, na propracovaném Školním vzdělávacím programu a v neposlední řadě na základě respektování mediální výchovy jako plnohodnotné součásti základního vzdělávání.

Zdroje

Zdroje primární:

Bělohradská, J. Mediální výchova v praxi škol z pohledu žáků i učitelů. In *Mediální pedagogika v teorii a praxi*. Plzeň: Fakulta pedagogická ZČU, 2010. 229 s.

ISBN 978-80-7043-851-0. s. 67-73.

Bína, D. a kol. *Výchova k mediální gramotnosti*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2005. 103 s. ISBN 80-7040-844-8.

Horák, F. *Aktivizující didaktické metody*. 1. vyd. Olomouc: Univerzita Palackého, 1991. 1. sv. ISBN 80-7067-003-7.

Horák, F. *Didaktika základní a střední školy*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1985. 1. sv.

Hořejší, D. *Didaktika občanské nauky a základů společenských věd*. 1. rozš. vyd. Praha: Naše vojsko, 1996. 69 s. ISBN 80-206-0431-6

Jiráček, J. Média a moc. In Bezdíček, V., Žantovský, P. *Média a moc*. Praha: Votobia, 2000. 151 s. ISBN 80-7220-085-2.

Jiráček, J., Wolák, R. Mediální gramotnost jako dimenze současného člověka, In Jiráček, J., Wolák, R. *Mediální gramotnost nový rozměr vzdělávání*. Praha: Radioservis, 2007. 152 s. ISBN 978-80-86212-58-6. s. 6-11.

Jirák, J., Wolák, R. Mediální logika a její postavení v mediální výchově. In Pavličíková, H., Šebeš, M., Šimůnek, M. (ed.) *Mediální pedagogika: média a komunikace v teorii a učitelské praxi*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2009. 134 s.

ISBN 978-80-7394-190-1. s. 10-18.

Kocmánková, M. Srovnání výuky mediální výchovy v české a slovenské republice. In *Mediální pedagogika v teorii a praxi*. Plzeň: Fakulta pedagogická ZČU, 2010. 229 s. ISBN 978-80-7043-851-0. s. 80-89.

Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. 219 s.

ISBN 80-7315-039-5.

Mareš, J. *Styly učení žáků a studentů*, 1. vyd. Praha: Portál, 1998. 239 s.

ISBN 80-7178-246-7.

Mičienka, M., Jirák, J. a kol. *Základy mediální výchovy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 295 s. ISBN 978-80-7367-315-4.

Ministerstvo školství, tělovýchovy a mládeže. *Národní program rozvoje vzdělávání v České republice: Bílá kniha*. Ústav pro informace ve vzdělávání. Tauris, 2001.

ISBN 80-211-0372-8.

Mojžíšek, L. *Vyučovací a didaktické metody: úvod do didaktické teorie vyučovacích metod*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1975. 1. sv.

Niklesová, E. *Teorie a východiska současné mediální výchovy*. České Budějovice: Pedagogická fakulta Jihočeské univerzity, 2007. 140 s. ISBN 978-80-7040-995-4.

Novotný, P, Grecmanová, H., Urbanovská, E. *Podporujeme aktivní myšlení a samostatné učení žáků*. 1. vyd. Olomouc: Hanex, 2000. 159 s. ISBN 80-85783-28-2.

Pa Pastorová, M. *Doporučené očekávané výstupy: metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2011. ISBN 978-80-87000-76-2.

Pavličíková, H. Mediální výchova a pedagogická praxe. In Pavličíková, H., Šebeš, M., Šimůnek, M. (ed.) *Mediální pedagogika: média a komunikace v teorii a učitelské praxi*. České Budějovice: Jihočeská univerzita, 2009. 134 s. ISBN 978-80-7394-190-1. s. 5-10.

Petty, G. *Moderní vyučování*. 4. vyd. Praha: Portál, 2006. 380 s. ISBN 80-7367-172-7.

Podroužek, L. *Integrovaná výuka na základní škole v teorii a praxi*. 1. vyd. Plzeň: Fraus, 2002. 96 s. ISBN 80-7238-157-1.

Pospíšil, J., Závodná, L., S. *Mediální výchova: metodika*. 1. vyd. Kralice na Hané: Computer Media, 2010. 112 s. ISBN 978-80-7402-040-7.

Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. *Pedagogický slovník*, 3. rozš.a přeprac. vyd. Praha: Portál, 2001. 322 s. ISBN 80-7178-579-2.

Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. *Pedagogický slovník*. 2. rozš.a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998. 328 s. ISBN 80-7178-252-1.

Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání: se změnami provedenými k 1. 9. 2007. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007.

Raudenská, V. *Didaktické znalosti a dovednosti učitelů: co by měl učitel znát a co by měl umět*. 1. vyd. Ústí nad Labem: Univerzita J. E. Purkyně, 2001. 173 s.

ISBN 80-7044-361-8.

Říčan, P., Pithartová, D. *Krotíme obrazovku: jak vést děti k rozumnému užívání médií*. 1. vyd. Praha: Portál, 1995. 62 s. ISBN 80-7178-084-7.

Skalková, J. *Pedagogika a výzvy nové doby*. 1. vyd. Brno: Paido, 2004. 158 s.

ISBN 80-7315-060-3.

Somr, M., a kol. *Dějiny školství a pedagogiky*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1987. 359 s.

Šimková, L. *Mediální gramotnost – kompetence pro 21. století: mediální výchova v České republice*. Brno: Masarykova univerzita. Filosofická fakulta. Ústav české literatury a knihovnictví, 2006. Vedoucí diplomové práce PhDr. Dino Numerato, Ph.D.

Zdroje elektronické primární

Jirák, J. Mediální výchova ve světě. *Mediální bubáci* [online]. C2003, [citováno 4.března 2011]. Dostupný z: <http://www.afis.cz/bubaci/medfejeton.html>

Jirák, J. O stereotypech v médiích aneb Svět, který vidí media. *www.rvp.cz: metodický portal, inspirace a zkušenosti učitelů* [online]. 13. září 2005, [citováno 4.května 2011]. Dostupný z: <http://clanky.rvp.cz/clanek/o/z/284/O-STEREOTYPECH-V-MEDIICH-ANEK-SVET-KTERY-VIDI-MEDIA.html/>

Ústavně-právní výbor pořádal konferenci na téma „Potřebnost mediální výchovy v ČR – Mediální výchova na ZŠ“, *Senátor Parlamentu České republiky JUDr. Miroslav Antl* [online]. 23. května 2011, [citováno 4.června 2011]. Dostupné z: <http://www.miroslavantl.cz/aktuality/600-ustavn-pravni-vybor-poadal-konferenci-na-tema-potebnost-medialni-vychovy-v-r-medialni-vychova-na-z>

Vladyka, M. Mediální gramotnost začíná tam, kde začíná “mediální nevinnost”: rozhovor s Janem Jirákem. *Revue pro média: časopis pro kritickou reflexi médií*. červen 2004, č. 8. c2008, [citováno 24.května 2011]. Dostupné z: http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Revue08/rozhovor_jirak_rpm08.pdf

Vránková, E. Koncept „Learning by doing”. *Revue pro média: časopis pro kritickou reflexi médií*. červen 2004, č. 8. c2008, [citováno 26.května 2011]. Dostupné z: http://rpm.fss.muni.cz/Revue/Heslar/koncept_learningbydoing.htm

Zdroje sekundární

Běhalová, Š. Mám již předplacen Ohlas?: příspěvek ke 140. výročí založení jindřichohradeckého Ohlasu od Nežárky. *Vlastivědný sborník Dačicka, Jindřichohradecka a Třeboňska*. 2011, sv. 23, s. 42-61. ISSN 1801-3759

Bělič, J., Kamiš, A., Kučera, K. *Malý staročeský slovník*. 1. vyd. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 1979. s. 707. s. 693.

Hacafírek v kabajce, aneb vrchovatá krosna žertů, frašek a kozelců, Landfras, A., odd. 7. Jindřichův Hradec: A. Landfras a syn, 1848. In depozitář knihovny a badatelný Štítného 124/I. Muzea Jindřichohradecka titulní strana, s. 141.

Historica Jindřichův Hradec, karton 1, inv. č. 47, Státní oblastní archiv Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, s. 208, 210, 211, 212

Hoffmann, J., M. První noviny měla Praha. *Obrana lidu*, 16. 10. 1949, roč. III., č. 243, In Historica Jindřichův Hradec, karton 1, inv. č. 47, Státní oblastní archiv Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec. s. 205.

Mičienka, M., Jiráček, J. a kol. *Základy mediální výchovy*. 1. vyd. Praha: Portál, 2007. 295 s. ISBN 978-80-7367-315-4. s. 38, 244.

Muk, J. Bohatá tradice novin na Jindřichohradecku. *Rozvoj*, 1969, 5, č. 38, s. 3. In Historica Jindřichův Hradec, karton 1, inv. č. 47, Státní oblastní archiv Třeboň, pracoviště Jindřichův Hradec, s. 212.

Ohlas od Nežárky. Landfras, V. roč. 41, č. 43. Jindřichův Hradec: A. Landfras a syn, 27. 10. 1911. s. 421, 425, 427, 428.

Pastorová, M. *Doporučené očekávané výstupy: metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2011. ISBN 978-80-87000-76-2. s.73, 74.

Pečtová, M. *Landfrasova tiskárna a kramářská píseň*. Brno: Masarykova univerzita. Filosofická fakulta. Ústav české literatury a knihovnictví, 2008. Vedoucí bakalářské práce PhDr. Hana Bočková, Dr. s. 9-12, 56.

Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání: se změnami provedenými k 1. 9. 2007. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. s. 100, 102, 103.

Stoličný, P. *Reklama a Public Relations v mediální praxi*. 1. vyd. Praha: Vysoká škola hotelová v Praze 8, 2008. 130 s. ISBN 978-80-86578-71-2. s. 25, 35.

Válková, V. *Dějepis pro 6. ročník*. Praha: Státní pedagogické nakladatelství, 2006. ISBN 80-7235-337-3. s. 11, 44.

Elektronické zdroje sekundární

A pak to půjde zase nahoru - Tomáš Baťa proti krizi. *Zlín* [online].[citováno 6. Ledna 2012]. Dostupné z: <http://www.zlin.estranky.cz/clanky/tomas-bata_-jan-antonin-bata.3/>

Archiv výtvarného umění, o. s. *Informační system abART* [online]. c2005-2006, [citováno 13.ledna 2012]. Dostupné z: < <http://abart-full.artarchiv.cz/osoby.php?Fvazba=osobavdokumentech&IDosoby=86735>>

Databáze knih.cz: ... váš knižní svět [online]. c2008-2012, [citováno 12.ledna 2012]. Dostupné z: <http://www.databazeknih.cz/zivotopis/vaclav-rodomil-kramerus-30302>

Fabian, P. *Hrady na dobových obrazech* [online]. c2001-2002, [citováno 13.ledna 2012]. Dostupné z: http://hrady.hyperlink.cz/s_jindrichuv_hradec.htm

Flacy, M. Over two – thirds of Americans check work email during major holidays. *Digital trends: upgrade your lifestyle*[online]. 28. listopadu 2011, [citováno 3.ledna 2012]. Dostupné z:< <http://www.digitaltrends.com/web/over-two-thirds-of-americans-check-work-email-during-major-holidays/>>

Gagan, J. *Kdo je kdo v rukopisném sporu: abecední seznam osob vyskytujících se kolem sporu o Rukopisy Královédvorský a Zelenohorský* [online]. 18. prosince 2011, [citováno 6.ledna 2012]. Dostupné z: <http://kix.fsv.cvut.cz/~gagan/jag/rukopisy/kdojekdo/kdojekdo.htm>

Halbert, M. *Scratchboard Image* [online]. c2000, [citováno 5.ledna 2012]. Dostupné z: http://www.inkart.com/pages/people/Gutenberg_2.html

Hartman, J. Dějiny Jindřichova Hradce v animovaném filmu. *YouTube* [online]. 4. března 2012, [citováno 6.března 2012]. Dostupné z: http://www.youtube.com/watch?v=AkW_11JnJ3k

Iluminace zápisu z roku 1505 v chrudimské městské knize. *Státní okresní archive v Chrudimi* [online]. c2004, [citováno 8.ledna 2012]. Dostupné z: <<http://www.soka-cr.cz/sluzby/ukazky/iluminace.htm>>

Jindřichův Hradec 24.-26. 6. 2004 [online]. [citováno 13.ledna 2012]. Dostupné z: http://pavucina.xf.cz/photos/photo_111.html

Muzeum Jindřicha Hradecká [online]. [citováno 6.ledna 2012]. Dostupné z: <<http://www.mjh.cz/>>

Národní muzeum fotografie [online]. [citováno 14.prosince 2011]. Dostupné z: <http://www.nmf.cz/>

Národní muzeum. eSbírky [online]. c2005-2010, [citováno 5.ledna 2012]. Dostupné z: <http://www.esbirky.cz/cz/mista-puvodu/evropa/dreveny-fotograficky-pristroj-na-format-negativu-18x24-cm/>

Národní obrození. *Digital Urban Legends* [online]. c2009, [citováno 5.ledna 2012]. Dostupné z: <http://www.digital-guide.cz/cs/realie/vyznamne-epochy/narodni-obrozeni/>

Olympijské studio – ZOH Vancouver 2010, *Česká televize* [online]. 14. února 2010, [citováno 6.dubna 2010]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/ivysilani/10266598128-olympijske-studio-zoh-vancouver-2010/210471290100004/>

Požár Jindřichova Hradce roku 1801. *Jindřichohradecký speciál: vlastenecký měsíčník, časopis tradičních hodnot* [online]. 2001, č. 5. [citováno 10.ledna 2012]. Dostupné z: http://jhspecial.webpark.cz/pozar_hradce_1801.htm

Prehistorie: Československá televize do roku 1992. *Česká televize* [online]. c1996-2012, [citováno 4.ledna 2012]. Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/vse-o-ct/historie/ceskoslovenska-televize/prehistorie/>

Repliky.info [online]. [citováno 5.ledna 2012]. Dostupné z: <http://www.repliky.info/Nostalgicky-telefon-NT-1-detail-zbozi-1269.html>

Sbírám. CZ s.r.o. *www.sbiram.cz- oborový portal pro sběratele* [online]. c2011, [citováno 13.ledna 2012]. Dostupné z: http://www.pohlednice.sbiram.cz/6989,cz_24-jindrichuv-hradec-landfrasova-zahrada-vil.html

Sbírám. CZ s.r.o. *www.sbiram.cz- oborový portal pro sběratele* [online]. c2011, [citováno 13.ledna 2012]. Dostupné z: http://www.pohlednice.sbiram.cz/7014,cz_24-jindrichuv-hradec-jungmannova-trida-cca-1.html

Šimek, R. Alois Josef Landfras: tiskařský mág od Vajgaru. *PROFIT.CZ*. [online]. 14. ledna 2010, [citováno 6.ledna 2012]. Dostupné z: <http://profit.tyden.cz/clanek/alouis-josef-landfras-tiskarsky-mag-od-vajgaru/>

Telegrafie. *Wikipedie: otevřená encyklopedie* [online]. 22. dubna 2011, [citováno 5.ledna 2012]. Dostupné z: <http://cs.wikipedia.org/wiki/Telegrafie>

The Oldest manuscripts in Vyšší Brod cloister, *Oficiální informační systém Český Krumlov* . [online]. c2006, [citováno 6.ledna 2012]. Dostupné z: <
http://www.ckrumlov.info/docs/en/region_histor_nejrkl.xml?style=printable>

Umenie písma. *Inštitút Blízkovýchodných Študií* [online]. c2007, [citováno 3.ledna 2012]. Dostupné z: < <http://www.ibssk.sk/Stranky/Clanky/Umenie%20pisma.html>>

Přílohy

příloha č. 1

Stručná charakteristika klíčových kompetencí

Kompetence k učení

Absolvent základní školy si uvědomuje význam a přínos celoživotního vzdělání pro svůj osobní růst. Zná a ovládá zásady a postupy samostudia, na jehož základě si sám rozšiřuje svůj všeobecný přehled pomocí vhodně zvolených informačních zdrojů. K výsledkům své práce a učení přistupuje zodpovědně a s kritickým nadhledem.

Kompetence k řešení problému

Žák je schopen rozpoznat, pochopit podstatu a vztahy jednotlivých typů problémů. Základem těchto kompetencí je rozvoj kritického myšlení, vytváření vlastního úsudku a v neposlední řadě využití zkušeností a vědomostí.

Kompetence komunikativní

Tvoří nutný základ pro kultivované, logicky souvislé vyjadřování. Na základě těchto kompetencí je žák schopen se vhodným a přínosným způsobem zapojit do diskuze, obhájit své názory a postoje a též budovat kvalitní mezilidské vztahy se svým okolím.

Součástí je i správná interpretace, porozumění verbální, nonverbální komunikaci. Žák také správně využívá informačních, komunikačních technologií pro uspokojování svých potřeb a pro tvorbu vlastních informačních obsahů.

Kompetence sociální a personální

Žák se stává zdravou sebevědomou osobností, která je tolerantní a respektuje názory, postoje druhých. Umí regulovat své emoce, chování a je schopen kritické sebereflexe. Dále se produktivně zapojuje do kolektivní práce a je spolutvůrcem přátelské a pozitivně motivující atmosféry ve školní třídě i mimo ní.

Kompetence občanské

Na jejich základě se žák učí toleranci a respektovat náboženské, kulturní hodnoty, tradice. Žák odmítá projevy odporující zásadám humánní společnosti. Žák je po dokončení základního vzdělávání vybaven občanskou gramotností, zná kulturní dědictví své vlasti a zaujímá kladný vztah k ochraně veřejného zdraví a životního prostředí.

Kompetence pracovní

Žák má zodpovědný přístup k výkonu práce, umí správně zhodnotit výsledek své pracovní činnosti. Chápe význam bezpečnostních pravidel práce a řídí se jimi. Umí flexibilně reagovat na změnu zadání, podmínek a prostředí pracovní činnosti.

Kompetence pracovní jsou velmi důležité při volbě práce, výběru střední školy a následné orientace na pracovním trhu.

Zdroj: Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání: se změnami provedenými k 1. 9. 2007. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. s. 14-17.

Příloha č. 2

Přehled vzdělávacích oblastí a vzdělávacích oborů dle RVP ZV

Vzdělávací oblast	Vzdělávací obor
Jazyk a jazyková komunikace	➤ Český jazyk a literatura ➤ Cizí jazyk
Matematika a její aplikace	➤ Matematika a její aplikace
Informační a komunikační technologie	➤ Informační a komunikační technologie
Člověk a jeho svět	➤ Člověk a jeho svět
Člověk a společnost	➤ Dějepis ➤ Výchova k občanství
Člověk a příroda	➤ Fyzika ➤ Chemie ➤ Přírodopis ➤ Zeměpis
Umění a kultura	➤ Hudební výchova ➤ Výtvarná výchova

Člověk a zdraví	➤ Výchova ke zdraví ➤ Tělesná výchova
Člověk a svět práce	➤ Člověk a svět a práce

Zdroj: *Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání: se změnami provedenými k 1. 9. 2007*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. s. 16.

Příloha č. 3

Tematické okruhy průřezového tématu mediální výchova:

Receptivní činnosti:

1. Kritické čtení a vnímání mediálního sdělení

- Pěstování kritického přístupu ke zpravodajství a reklamě.
- Rozlišování zábavních („bulvárních“) prvků ve sdělení od informativních a společensky významných.
- Hodnotící prvky ve sdělení (výběr slov a záběrů).
- Hledání rozdílu mezi informativním, zábavním a reklamním sdělením.
- Chápání podstaty mediálního sdělení, objasňování jeho cílů a pravidel.
- Identifikování základních orientačních prvků v textu.

2. Interpretace vztahu mediálního sdělení a reality

- Různé typy sdělení, jejich rozlišování a jejich funkce.
- Rozdíl mezi reklamou a zprávou a mezi „faktickým“ a „fiktivním“ obsahem.
- Hlavní rysy reprezentativnosti (rozlišení reality od médií zobrazovaných stereotypů, jako reprezentace reality).
- Vztah mediálního sdělení a sociální zkušenosti (rozlišení sdělení potvrzujících předsudky a představy od sdělení vycházejících ze znalosti problematiky a nezaujatého postoje).

- Identifikace společensky významných hodnot v textu, prvky signalizující hodnotu, o kterou se sdělení opírá.
- Identifikace zjednodušení mediovaných sdělení, opakované užívání prostředků (ve zpravodajství, reklamě i zábavě).

3. Stavba mediálních sdělení

- Příklady pravidelností v uspořádání mediovaných sdělení, zejména ve zpravodajství (zpravodajství jako vyprávění, sestavování příspěvků podle kritérií).
- Principy sestavování zpravodajství a jejich identifikace, pozitivní principy (význam, užitečnost), zezábavňující principy (negativita, blízkost, jednoduchost, přítomnost), příklady stavby a uspořádání zpráv (srovnání titulních stran různých deníků), další mediálních sdělení (například skladba a výběr sdělení v časopisech pro dospívající).

4. Vnímání autora sdělení

- Identifikování postojů a názorů autora v mediovaném sdělení.
- Výrazové prostředky a jejich uplatnění pro vyjádření či zastření názoru, postoje i pro záměrnou manipulaci.
- Prvky signalizující explicitní či implicitní vyjádření hodnocení, výběr a kombinace slov, obrazů a zvuků z hlediska záměrů a hodnotového významu.

5. Fungování a vliv médií ve společnosti

- Organizace a postavení médií ve společnosti.
- Faktory ovlivňující média, interpretace vlivů působících na jejich chování
- Způsoby financování médií a jejich dopady.
- Vliv médií na každodenní život, společnost, politický život a kulturu z hlediska současné a historické perspektivy.

- Role médií v každodenním životě jednotlivce, vliv médií na uspořádání dne, na rejstřík konverzačních témat, na postoje a chování.
- Role médií v politickém životě (předvolební kampaně a jejich význam)
- Vliv médií na kulturu (role filmu a televize v životě jednotlivce, rodiny, společnosti).
- Role médií v politických změnách.

Produktivní činnosti

1. Tvorba mediálního sdělení

- Uplatnění a výběr výrazových prostředků a jejich kombinací pro tvorbu věcně správných a komunikačně (společensky a situačně) vhodných sdělení.
- Tvorba mediálního sdělení pro školní časopis, rozhlas, televizi či internetové médium.
- Technologické možnosti a jejich omezení.

2. Práce v realizačním týmu

- Redakce školního časopisu, rozhlasu, televize či internetového média.
- Utváření týmu, význam různých věkových a sociálních skupin pro obohacení týmu, komunikace a spolupráce v týmu.
- Stanování si cíle, časového harmonogramu a delegování úkolů, zodpovědnosti
- Faktory ovlivňující práci v týmu.
- Pravidelnost mediální produkce.

Zdroj: *Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání: se změnami provedenými k 1. 9. 2007*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. s. 102-103.

Přínos průřezového tématu mediální výchova k rozvoji osobnosti žáka.

Oblast vědomostí, dovedností a schopností:

- Přispívá ke schopnosti úspěšně a samostatně se zapojit do mediální komunikace.
- Umožňuje rozvíjet schopnost analytického přístupu k mediálním obsahům a kritickému odstupu od nich.
- Učí využívat potenciál médií jako zdroje informací, kvalitní zábavy i naplnění volného času.
- Umožňuje pochopení cílů a strategií vybraných mediálních obsahů.
- Vede k osvojení si základních principů vzniku významných mediálních obsahů (zvl. zpravodajských).
- Umožňuje získat představy o roli médií v klíčových společenských situacích a v demokratické společnosti vůbec (včetně právního kontextu).
- Vytváří představu o roli médií v každodenním životě v regionu (lokalitě).
- Vede k rozeznávání platnosti a významu argumentů veřejné komunikace.

V oblasti postojů a hodnot:

- Rozvíjí citlivost vůči stereotypům v obsahu médií i způsobu zpracování mediálních sdělení.
- Vede k uvědomování si hodnoty vlastního života (zvláště volného času) a odpovědnosti za jeho naplnění.
- Rozvíjí citlivost vůči předsudkům a zjednodušujícím soudům o společnosti (zejména menšinách) i jednotlivci.
- Napomáhá k uvědomění si možnosti svobodného vyjádření vlastních postojů a odpovědnosti za způsob jeho formulování a prezentace.

Zdroj: *Rámcově vzdělávací program pro základní vzdělávání: se změnami provedenými k 1. 9. 2007*. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2007. s. 102.

Příloha č. 5

Doporučené očekávané výstupy průřezového tématu mediální výchova.

Mediální propedeutika

Doporučené očekávané výstupy pro 1. období 1. stupně základní školy:

Žák:

- Odpovídá na otázky zaměřené na obsah čteného, slyšeného nebo sledovaného jednoduchého zpravodajského či reklamního sdělení.
- Charakterizuje postavy a hodnotí jejich jednání ve vztahu k události (zamýšlí se nad jejich

Vlastnostmi apod.).

- Dotváří krátkou zprávu do logického celku (vyprávění, dramatizace, ilustrace apod.).
- Při četbě, poslechu, sledování pohádek, seriálů, filmů rozlišuje prostředí reálné a fantastické.
- Postupně rozlišuje místo a čas děje, jednoduché příběhy vypráví v časové a příčinné souvislosti.
- Na základě své intuice hodnotí přání, které slibuje splnit reklama, a porovnává je s realitou svých potřeb, zájmů a přání.
- Sdělí, která média a jakým způsobem provázejí jeho den („moje každodenní mediální biografie“, média jako součást rodinného prostředí).

- Na konkrétním příběhu začíná rozpoznávat rizika, která pro něj i pro ostatní představuje zveřejňování soukromí na internetu, a na příkladu uvede zásady bezpečného užívání síťových médií.

Kritické čtení a vnímání mediálního sdělení

Doporučené očekávané výstupy pro 2. období 1. stupně základní školy:

Žák:

- Rozlišuje a porovnává podle charakteristických rysů a způsobů užití masová a síťová média (tisková média, rozhlas, televize, internetové stránky aj.).
- Na konkrétních příkladech rozlišuje základní funkce mediálních sdělení: informovat, vzdělávat, získávat, bavit.
- Rozlišuje informativní a umělecké obsahy (především zpravodajství, vzdělávací a osvětové pořady a texty a fikce pohádkové a dobrodružné povahy) od reklamy.
- Rozeznává, využívá základní prostředky zpravodajství, napíše krátkou zprávu-odpoví na otázky „kdo?, co?, kdy?, kde?“.
- Na příkladu (členů rodiny aj.) Demonstruje rozdíly ve způsobu komunikace médií a v přístupech k mediálním sdělením.
- Na konkrétních příkladech vysvětlí rozdíl mezi reálným a virtuálním světem (přímá komunikace vs. Virtuální komunikace, např. Spolužáci vs. Virtuální přátelé).
- Uvede rizika spojená s uveřejňováním informací a fotografií o sobě a svých blízkých na různých komunikačních sítích, chápe význam ochrany osobních údajů, chová se podle toho).

Kritické čtení a vnímání mediálního sdělení

Doporučené očekávané výstupy pro 2. stupeň základní školy:

Žák:

- Rozpoznává typy mediálních sdělení, jejich typické výrazové prostředky (zpráva, reklama, hudební klip, komiks, www stránky).
- Uvede, jakou roli a jaký význam má výběr grafických výrazových prostředků (např. Podtržení, velikost písma v periodickém tisku i na www stránkách).
- Rozpoznává zvolené výrazové prostředky jako příznakové a roli jejich citového zabarvení pro „navádění“ uživatele k určitému výkladu obsahu sdělení.
- Rozlišuje rozdíly v expresivním, citovém zabarvení ve významově blízkých slovech užívaných ve zpravodajství (např. „přiznal“ či „připustil“ místo „řekl“).
- Na příkladech vysvětlí, jak volba záběru (např. U fotografie) směřuje diváka ke konkrétnímu výkladu sdělení.
- Rozpoznává rozdíly mezi „seriózním“ a „bulvárním“ zpravodajstvím a výrazovými prostředky, které jsou pro ně příznačné.
- Identifikuje zábavní prvky v nezábavních mediálních produktech (např. Ve vzdělávacích televizních pořadech či v učebnicích).
- Objasní rozdíl mezi násilím přímo vyjádřeným, naznačeným či skrytým a mezi fyzickým a psychickým násilím, rozlišuje funkci zobrazeného násilí ve sdělení).

Interpretace vztahu mediálních sdělení a reality

Doporučené očekávané výstupy pro 2. stupeň základní školy:

Žák:

- Rozlišuje jednotlivá mediální sdělení podle toho, jestli mají charakter „faktu“ či „fikce“ a identifikuje základní žánry a výrazové prostředky „fikce“ v jednotlivých médiích.
- U tištěných médií pojmenuje funkci užití grafických a dalších vizuálních prvků (písma, grafiky, fotografie).
- U audiovizuálních médií vnímá významy práce s obrazem (střih, detail, nájezd, zpomalení, zrychlení) a roli zvuku (např. Scénické hudby).
- U internetových médií vnímá užívání prostředků přímého oslovení a vytváření pocitu intimity a neformálního kontaktu.
- Na konkrétních příkladech doloží, že „faktická“ sdělení (např. Přímý přenos) nejsou záznamem událostí, nýbrž její interpretací (rozmístění kamer, opakování akcí apod.).
- Rozeznává v mediálních sděleních stereotypy a na jejich příkladech uvede jejich zjednodušující a paušalizující vztah ke skutečnosti.
- Ve vybraných mediálních sděleních identifikuje princip nadsázky (komedie, parodie), identifikuje parodii konkrétního mediálního sdělení (např. Žánrů).

Stavba mediálních sdělení

Doporučené očekávané výstupy pro 2. stupeň základní školy:

Žák:

- Porovnává mediální produkty a identifikuje pravidelnosti v jejich stavbě (např. Ve zpravodajské relaci či internetovém portálu).

- Navrhne strukturu školního či třídního časopisu, resp. Webové stránky, a svůj návrh dovede vyložit, zdůvodnit.
- Určí kritéria výběru zpráv, základní kritéria identifikuje a případně používá v roli vedoucího vydání školního časopisu či relace školního vysílání.
- Pojmenuje základní strukturu příběhu a složky, které příběh tvoří (expozice, zápleтка, postavy apod.), tyto prvky rozpoznává v reklamě, zprávě, detektivním příběhu apod.
- Sestaví jednoduchý příběh a prezentuje ho pro sebe přiměřenou formou (v souvislém vyprávění, bodovém scénáři, komiksu apod.).
- Zhodnotí, jakým způsobem se do podoby mediálních sdělení promítají představy o cílovém (plánovaném) příjemci.
- Na konkrétních ukázkách analyzuje produkci pro svou věkovou skupinu (časopisy pro mládež, reklamy pro mládež, televizní pořady a webové stránky pro mládež).

Fungování a vliv médií ve společnosti

Doporučené očekávané výstupy pro 2. stupeň základní školy:

Žák:

- Vnímá vztah médií a svobody projevu a význam tisku pro demokratické společnosti, chápe i rizikové stránky tohoto vztahu.
- Vysvětlí význam rozšíření knihtisku, přenosu sdělení rozhlasovým a později televizním signálem a význam nástupu síťových médií pro společnost.
- Rozpoznává a pojmenuje oblasti vlivu médií na člověka (vnímá média jako faktor ovlivňující názory, pocity, životní styl, hodnoty, morální přesvědčení).
- Rozpozná roli médií ve vlastním životě a životě svých bližních a dovede z mediální nabídky aktivně naplnit vlastní zájmy, potřeby a přání.

- Chápe vliv reklamy na současnou mediální produkci (je schopen identifikovat projevy „komercializace“), reflektuje svůj vztah k reklamě na vlastním chování.
- Zhodnotí vliv komunikačních technologií na podobu komunikace ve skupině, do nichž vstupuje (mezi vrstevníky ve škole či při zájmové činnosti, v rodině apod.).
- Uvědomuje si, jak zprostředkovaná komunikace (mobilní telefony, email, icq, facebook apod.) Ovlivňuje způsob komunikace a vztahy s ostatními.
- Zhodnotí přednosti a rizika získávání informací z internetových zdrojů (např. Z wikipedie) a umí takto získané informace ověřovat.

Zdroj: Pastorová, M. *Doporučené očekávané výstupy: metodická podpora pro výuku průřezových témat v základních školách*. 1. vyd. Praha: Výzkumný ústav pedagogický v Praze, 2011. s. 71-74.

Příloha č. 6

Členění organizačních forem vyučování:

- Kritérium prostředí:
 - a. Výuka ve třídě
 - b. Výuka ve specializovaných prostorech školy
 - c. Přirozené prostředí
- Kritérium uspořádání studentů:
 - a. Frontální výuka
 - b. Skupinové vyučování
 - c. Individuální vyučování

- Kritérium role žáka:
 - a. Kooperativní výuka
 - b. Individualizovaná výuka
- Kritérium role učitele a žáka:
 - a. Řízené vyučování
 - b. Otevřené vyučování

Zdroj: Průcha, J., Walterová, E., Mareš, J. *Pedagogický slovník*. 2. rozš. a přeprac. vyd. Praha: Portál, 1998. s. 157.

Příloha č. 7

Klasifikace metod:

- 1) Klasické výukové metody
 - a) Metody slovní
 - i) Vyprávění
 - ii) Vysvětlování
 - iii) Přednáška
 - iv) Práce s textem
 - v) Rozhovor
 - b) Metody názorně-demonstrační
 - i) Předvádění a pozorování
 - ii) Práce s obrazem
 - iii) Instruktaž
 - c) Metody dovednostně-praktické

- i) Napodobování
- ii) Manipulování, laborování a experimentování
- iii) Produkční metody
- 2) Aktivizující metody
 - a) Metody diskusní
 - b) Metody heuristické, řešení problémů
 - c) Metody situační
 - d) Metody inscenační
 - e) Didaktické hry
- 3) Komplexní výukové metody
 - a) Frontální výuka
 - b) Skupinová a kooperativní výuka
 - c) Partnerská výuka
 - d) Individuální a individualizovaná výuka, samostatná práce žáků
 - e) Kritické myšlení
 - f) Brainstorming
 - g) Projektová výuka
 - h) Výuka dramatem
 - i) Otevřené vyučování
 - j) Učení v životních situacích
 - k) Televizní výuka
 - l) Výuka podporovaná počítačem
 - m) Sugestopedie a superlearning

n) Hypnopedie

Zdroj: Maňák, J., Švec, V. *Výukové metody*. 1. vyd. Brno: Paido, 2003. s. 49.

Příloha č. 8

Integrace tematických okruhů mediální výchovy s ostatními průřezovými tématy

Integrace tematických okruhů mediální výchovy s ostatními průřezovými tématy					
	Osobnostní a sociální výchova	Výchova demokratického občana	Výchova k myšlení v evropských a globálních souvislostech	Multikulturní výchova	Enviromentální výchova
Kritické čtení a vnímání mediálních sdělení	ANO	-	-	-	-
Interpretace vztahu mediálního sdělení a reality	ANO	ANO	-	ANO	-
Stavba mediálních sdělení	-	-	-	-	-
Vnímání autora sdělení	-	-	-	ANO	-
Fungování a vliv médií ve společnosti	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Tvorba mediálního sdělení	ANO	ANO	ANO	ANO	ANO
Práce v realizačním týmu	ANO	ANO	-	ANO	-